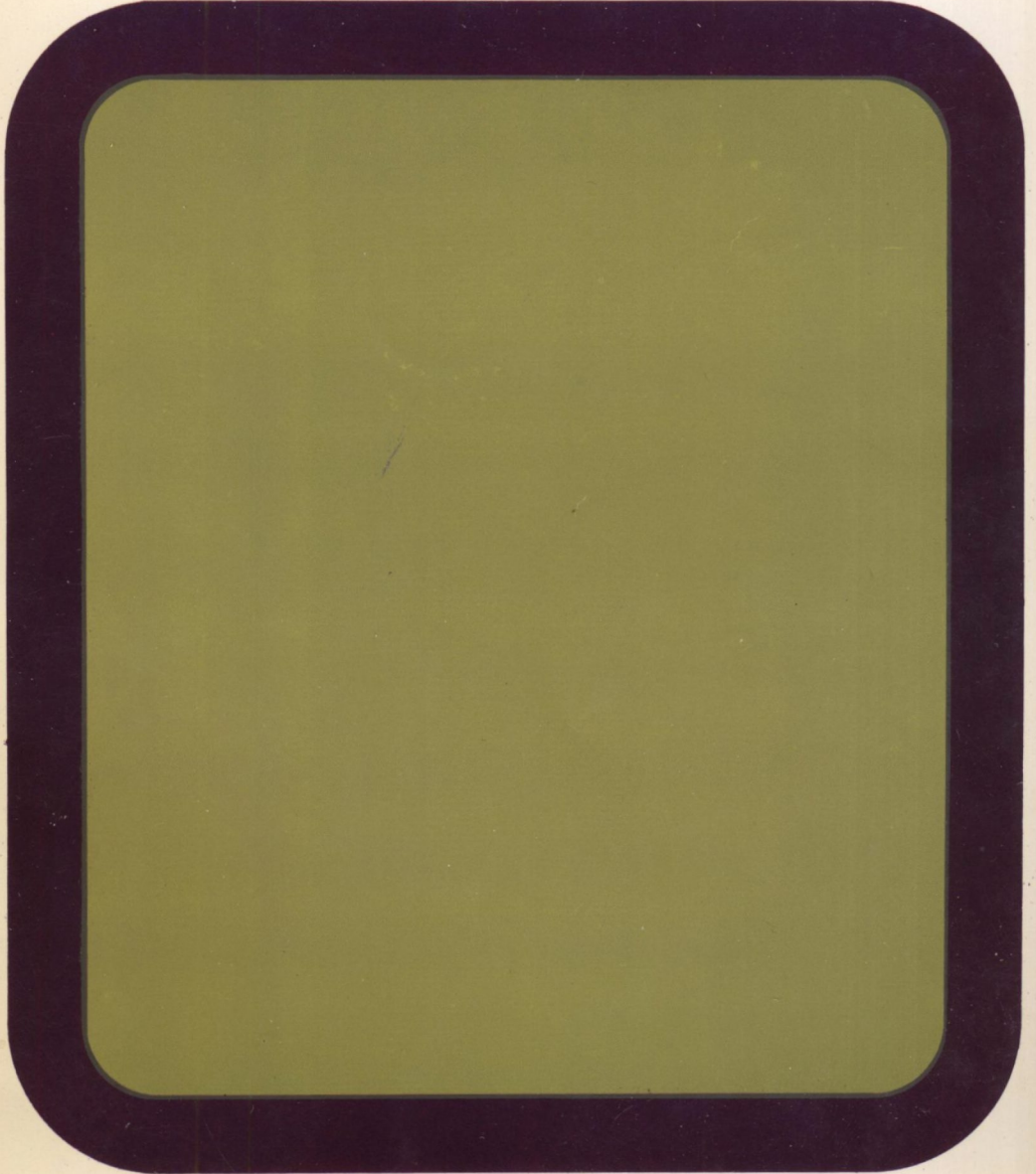

avrupa
siyasal birliği
jean-claude masclet

Ö N S Ö Z

Çok uluslu kuruluşlar, sayıları giderek çoğalan büyük satış ve dağıtım işletmeleri, hızla artan yoğun nüfus problemleri çağı olan, içinde yaşadığımız son yüzyıl, kuşkusuz aynı zamanda, birleşme, çıkar bölgeleri düzeyinde elele verme, ortak eylemlere geçme, ortak savunmalar gerçekleştirme çağı olmaya da zorunludur.

Hepsi bir coğrafi bölgenin milletleri, halkı, hükümet ya da devletleri de olsalar, yüzyıllardan gelmiş geçmiş bir oluşumun damgasını yiyerek, belirli bir gelenek, kültür eğilimi, dil ve ekonomi düzeninde yaşayan bu "birim"leri bir "kitle" biçiminde tamlamak, pekiştirmek gerçekten zor bir iştir.

Oysa, günümüzde her yerde, federatif sistemin sağladığı çıkarlarda ve bu sistemin yakın gelecekte, ülkelerin varlığını devam ettirebilmeleri için tek olanak niteliğinde bulunmasından söz edilmektedir. Bu nedenle, en belirgin federasyon oluşum çabalarının ikinci Dünya Savaşından bu yana sürdürüldüğü Avrupa'da bu gelişimin nice olduğunu anlamak elbet çok faydalıdır.

Avrupa kıtası iki büyük savaşla yoğrulan komşu güçleri tarafından kısıtlanan, satışlarını arttıracak ekonomik yayılma gereğini duyan ve daima birleşme eğilimini duyan coğrafi, kültürel ve ekonomik bir bütün niteliğindedir. Buna rağmen Avrupa Siyasal Birliğini gerçekleştirme yolunda ortaya konan çabaların bir listesine göz atmak, bu denli çalışmalarında ne dereceye kadar sabır, anlayış, uğraşı, incelik ve siyasal manevra gerektirdiğini gayet iyi anlamak için yeterlidir.

Çevirisini sunduğumuz bu kitap, Avrupa Siyasal Birliğini oluşturma çabalarının bir tarihçesidir. Kuşkusuz, bu yolda daha çok uğraşı gösterilecektir. Ancak bugün, bilinmektedir ki, Avrupa Siyasal Birliğini gerçekleştirmek için çok önemli adımlar atılmıştır. Artık bundan geri dönüleceğini sanmamaktayız.

Bu eserin, federatif düşüncelere önem ve saygı duyan kişilere ya da toplumlara, bilgi ve yön vermekte yararlı olacağı kanısındayız.

Dr. Süheyl GÜRBAŞKAN

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	7
I – La Haye Kongresinden, Avrupa Konseyine	7
II – Schuman'ın 9 Mayıs 1950 Beyanatı ve CECA'nın Yaratılması	8
III – Siyasal Avrupa'nın Devreleri	9
 BÖLÜM 1.	
Birinci Güçlü Devre: Avrupa Siyasal Ortaklığı (1952-1953)	10
I – Avrupa Savunma Ortaklığından, Avrupa Siyasal Ortaklığına	10
II – Siyasal Ortaklık Statüsü (Mart 1953)	12
III – "Debré" Karşı Projesi	15
IV – Bir Başarısızlığın Neden ve Sonuçları	16
 BÖLÜM 2.	
Kaçırılan Fırsat: Fouchet Planı (1960-1962)	19
I – Fransız Girişimi	19
II – İlk Avrupa "Zirvelerinin" Diplomatik Hazırlıkları	22
III – Fouchet Görüşmelerinin İlk Safhası	24
IV – Fouchet Görüşmelerinin İkinci Safhası	31
V – Son	35
 BÖLÜM 3.	
Yeni Çabalar — İlk Sonuçlar : Dış Siyasetlerin Birlikte Yürütülmesi (1962 - 1972)	39
I – Ara Devre Girişimleri (1962 - 1969)	39
II – Davignon Raporu	47
III – Paris "Zirvesi" (19-20 Kasım 1972)	50
SONUÇ	54

GİRİŞ

Avrupa'yı siyasî olarak birleştirmek, çok eski bir fikirdir. Daha XVII. yüzyılda belirir (Sully Dükünün "Büyük Tasansı", Abbe de Saint-Pierre'in "Devamlı Barış"ı). Sonra XVIII. ve XIX. yüzyıllarda da görülür (Condorcet, B. Constant, Saint-Simon, A. Comte, Proudhon). Bir kültür ortaklığının, birliğe vardırması gerektiği fikri, felsefeciler kadar şairleri de etkisi altına alabilecek nitelikteydi (Novalis, V. Hugo ve bize daha yakın zamanlarda, O. Spengler, P. Valéry, S. de Madariaga). Fakat çok zaman geçmeden, siyasî kişiler de bununla ilgilendiler; Kont Coudenhove Kalergi'nin "Manifeste paneuropéen"i (Avrupa Ülkeleri Manifestosu) 1924'te yayınlanmıştır. A. Briand, meşhur nutkunu, Milletler Cemiyetinde, 1929'da okumuştur. Bu kişi tarafından teklif edilmiş olan Federal Avrupa Birliğinin teşkilatlan-dırılmasıyla ilgili Milletler Cemiyetinin memorandumu ise, 1930 tarihinde yayınlanmıştır.

Oysa, Avrupa devletlerinin birleşme güdüsü, ancak İkinci Dünya Savaşından sonra, iki büyük silâhlı çatışma sırasında kardeşin kardeşi vurması sonundadır ki, elle tutulur gerçekleştirmeler sonuçlandırmıştır. Devamlı bir sulh kurma iradesi kadar, berhava olmuş bölgelerin ancak elele verilerek yeni baştan onarılabileceği duygusu, bu gelişmelerde önemli bir rol oynamıştır. Ondan sonra, Avrupa'yı onarma işi ilerledikçe, birbirini tutan, elele veren bir Avrupa'nın yeni baştan, büyüklük, imtiyaz, prestij ve ekonomik güç kazanabileceği görüşü, bu iki birlikçi güdünün yerine geçmiştir.

Böylece, çeşitli emeller birleşmiş, bir bilinci hızlandırmış ve az zaman içinde, bazı ünlü metinlerde dile getirilmiştir: 1944'teki Avrupa Karşıkoyanlar Beyanı Projesi (le projet de Déclaration des Résistances européennes), 16 Eylül 1946 tarihinde Zürich'te, Winston Churchill'in Avrupa Birleşik Devletlerinin kurulmasını öneren nutku; La Haye Kongresinde, 8-10 Mayıs 1948'de okunan, Avrupalılara Mesaj (Message aux Européens) bunlardandır.

I – La Haye Kongresinden, Avrupa Konseyine :

Birçok federalist hareketin öncülüğü sonucunda toplanan La Haye Kongresine, on dokuz devletin bine yakın temsilcisi katılmıştır. Bu delegeler, parlamentolardan, siyasî partilerden, sendikalardan, kiliselerden, üniversitelerden, kadın birliklerinden gelmeydiler. Delegeler arasında, on iki sabık meclis başkanı, altmış bakan ve sabık bakan, Avrupa parlamentolarında görevli iki yüz milletvekili bulunmaktaydı. Burada ilk kez, Avrupa'nın dertleri dile getirilebilmiş, kamuoyu uyarılmış, Avrupa sorunu, tüm çıplaklığıyla ortaya atılmıştır. Kongrenin kabul etmiş olduğu "Avrupalılara Mesaj" dakik tekliflere şekil vermektedir: Bir İnsan Hakları Kanununun meriyetini sağlayacak bir Yargıtayın kurulması; milletlerin canlı güçlerini temsil edebilecek bir Avrupa Meclisinin meydana getirilmesi.

ortak bir ekonomik organizmanın kurulması, bir Avrupa Kültür Merkezinin meydana getirilmesi.

Kuruluş sözleşmesi bir yıl sonra imzalanan Avrupa Konseyi, İnsan Hakları Avrupa Yarıttayı ve İnsan Hakları Konvansiyonu, La Haye Kongresinin dolaysız sonuçlarıdır.

Avrupa Konseyi kurucuları, kamuoyunda şekillenmeye başlayan siyasal birlik iradesine kadro kazandırmağa çalışacaklardır. Bundan doğacak olan organizasyon, bir yandan devletler arasındaki ilişkilerinde geleneksel şekil ve     lerden çıkmak istemeyen İngiltere ile, oy çokluğuyla tartışan, çeşitli   kelerden gelmiş vekillerden oluşmuş, yaygın bir ge erliğu olan bir parlamentodan yana olan Fransa ve Belçika arasındaki uzlaşma sonucu olacaktır. Bu andan itibaren, federalistlerle, basit bir işbirliğu taraftarı olanlar arasındaki çekişme kendini hissettirir.  ekişmeler, tartışmalar sonunda, 5 Mayıs 1949 tarihinde, 10 devlet yani Belçika, Danimarka, Fransa, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, İsveç ve Birleşik Kraliyet (İngiltere), Avrupa Konseyi statüsünü kapsayan sözleşmeyi imzalarlar. Helen Avusturya, Alman Federal Cumhuriyeti, Kıbrıs, İzlanda, Malta, İsveç ve Türkiye'nin de katılmalarıyla, Avrupa Konseyi azalığu, 17'ye çıkmıştır.

Avrupa Konseyi   nc  niteliğindedir. Hükümet temsilcilikleri yanı sıra, bir parlamento temsilciliğini çatısı altına alan ilk   rg tt r bu. Ancak, Avrupa Konsey Meclisi,   nerilere şekil veremey yetkilidir ve hükümetlerin temsilcilerinden oluşan bakanlar komitesi, oybirliğuyle kabul eder veya tüzüğe bağlar. Dolayısıyla Avrupa Konseyinin, Avrupa'yı birleştirme yolundaki çabalara ancak kısıtlı katkıda bulunabileceğu anlaşılır. Bu katkı, özellikle, Danışma Kurulu oturumlarında kendini hissettirmiş ve bu kurul, siyasal birlikle ilgili tartışmaların öz forumu durumuna gelmiştir. Bu kabilden, konsey, kömür- elik birliğuyle ilgili Avrupa ortaklığu tartışmalarına yaygın katkıda bulunmuş, aynı şekilde, Avrupa savunma ortaklığu, siyasal ortaklık, Ortak Pazar ve Euratom'la ilgili tartışmalara katılmış ve onları etkilemiştir.

Aynı zamanda, Batı Avrupa   kelerinin yakınılaşmaları ve işbirlikleri şekilleniyordu: Ekonomik alanda, Washington'da 16 Nisan 1948 tarihinde imzalanan Avrupa Ekonomik işbirliğu   rg t  antlaşması; askerl alanda, 17 Mart 1948 tarihli Brüksel antlaşması ve 4 Ağustos 1949 tarihli Atlantik antlaşması, bu şekillenmenin belirtileriydiler. Bu işbirliğu, Avrupa'nın coğrafl bölgesinden de öteye gidecek niteliktedir. ABD ile Kanada'nın varlıkları bu şekilde izah edilebilir. Oysa Polonya,  ekoslavya, Macaristan vb. gibi Sovyet baskısı altında olan   keler, bu işbirliğu dışında tutulmaktadırlar. Helen, Avrupa'nın kesimi veya bölünmesi, tamamlanmış bulunmaktadır.

Kıtanın siyasal birliğu yönünden anlamlı bir gerçek şudur ki, 1950'de, devletlerüstü ve devlet yetkililerinden öteye giden bir   rg t yoktur. Bu kesin adım, ancak 9 Mayıs 1950'de, Schuman'ın beyanatıyla atılmıştır.

II – Schuman'ın 9 Mayıs 1950 Beyanatı ve CECA'nın Yaratılması :

Federal Almanya Cumhuriyeti, Belçika, Fransa, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda tarafından onaylanan 9 Mayıs 1950 Beyanatı, kömür ve  elik üretimi ve dağıtımının dar  er evesi dahilinde, milletlerarası ilişkiler tarihinde yeni bir   rg t tipinin belirmesini oldurur: Bu CECA diye bilinen, Avrupa Kömür ve  elik Ortaklığıdır.

Bu ortaklık,   ana kadar sadece devletlere has egemen g  lere sahiptir. Bu, Avrupa kıtasına yerleştirilen ilk federal   rg tt r. R. Schuman, ortaklarına, sadece işbirliğu yapmayı değil, beraberce yönetmeyi de teklif eder. Ve bununla, yaratılacak "altılı" ortaklıklarda etkili olarak uygulanacak tarifelerin ana hatlarını belirler.

Schuman beyanatını kabullenen altı hükümet, böylece, *fonksiyonel* metoda eğilim göstermiş olurlar; bu metoda, *kuruluş metodu* da denmektedir. Bu metod, federalistlerin, yani anayasacıların tekliflerine karşı yapılmış bir tercihtir. Kabul edilmiş olaydı, bu ikincisi, bir Avrupa kurucu meclisinin seçimle başa getirilmesini icap ettirecekti. *Fonksiyonalistlere* göre, sadece belirli bir alan sözkonusu olduğunda, devletin de sözkonusu alanın ne olduğunu doğru dürüst bilmesi halinde, devlet gücünü, milletlerüstü bir kuruluş lehine terketmesini elde etmek, çok daha kolaydır. Avrupa, devlet yetkileri birbirlerini takip edecek egemenlik temsilcilikleriyle oluşacaktır. Son hedef, Avrupa Federasyonunu oldurmaktadır. Fakat bunun için, ayrı ayrı sektörleri birer birer ele alarak bu yolda ilerlemek ve hedefe ancak bu şekilde varmak gerekecektir.

Milletlerüstü bir Avrupa'nın tedricen meydana getirilmesi, paralel olarak, milletlerüstü yetki kuruluşlarının da yaratılmasını gerektiriyordu. Bu kabilinden, Avrupa Kömür ve Çelik Ortaklığı, Paris'te 18 Nisan 1951 tarihli antlaşmayla yaratılmış olup, bağımsız üye ülkeler hükümetlerinden ayrılmış karar alma organlarına sahiptir. Bunlar, yüksek yetki kurulu ve parlamentodur. Hükümetlerin temsilcilerinden oluşan bir Bakanlar Kurulu, yüksek yetki kuruluyla birlikte, icra sorumluluklarını paylaşır. Yetkisi dahilinde genellikle, çoğunlukla karar alır ve yaşar. Bir meclis demokratik kontrolü sağlar ve yüksek yetkiyi, güvensizlik teklifi sonunda devirebilir. Bu meclisin, sonradan altı ülke milletlerince seçimle oldurulması öngörülmüştür. Avrupa Kömür ve Çelik Ortaklığı, ek olarak, kendi kaynaklarına da sahiptir. Belirli bir had dahilinde, yetkisi altında bulunan teşebbüslerin kendisine ödeyecekleri primleri tayin eder.

Bu tipten müesseselerin seçimi, antlaşmayı imzalayanların, geleneksel milletlerarası örgütler haddinden ileriye gitme arzularını dile getirir. Bunlar, kararların oybirliğiyle alınması niteliğini taşırlar. Bir tek hükümetin karşı gelmesi, tümün gelişmesini durdurmaya yeterlidir. Öte yandan, bu tipteki örgütlerde, ortak çıkarları temsil edecek ve idare edebilecek hiç bir kuruluş bulunmamaktadır. Bir sekreterlik kurulduğunda, bu, salt teknik bir rol oynar; dosyaları hazırlar, icrada bulunur ve bundan öteye gitmez. Hiç bir zaman, fırsat veya kararın içindekiler seviyesinde işe karışmaz. Diplomatik nitelikteki tartışma, çoğu kez, görülüyor ki, millî uyuşmazlıkların çatışmasından ibaret olur. Tartışmanın, ortak çıkarın gerektirdiği kararı oldurması, ancak mucize eseridir. Dolayısıyla bu örgütler, elle tutulur gerçekleştirilmeleri oldurmaktan yoksun kalmışlardır.

Avrupa Kömür ve Çelik Ortaklığının niyeti, bu geleneğe son vermektir. Dolayısıyla ilk fonksiyonel, yani çalışır ortaklık olan CECA, özel bir sahada, bir federal örgüt başlangıcı olması bakımından, Avrupa gelişmesinin ilk devresini oldurur.

III – Siyasal Avrupa'nın Devreleri :

Yaratılan bu ilk ortaklıkla, ekonomik işbirlikleri yanısıra, Avrupa örgütüne siyasî bir şekil verme gereği, aynı zamanda, etkili olarak kendini hissettirir.

Siyasi Avrupa'dan maksat, ekonomik sahada yer almış birleşme başlangıcına karşılık, dış politika veya savunma politikasında yer alacak işbirliğidir. Yakın tarih, gerçekten bize göstermektedir ki, siyasî Avrupa ile ekonomik Avrupa, aynı yollar tutturmuşlar ve birbirlerinden ayrı örgütlere sahip olma gereğinde olmuşlardır. CECA üyesi altı devlet, 1952'den sonra, birkaç kez, ortaklıklarını siyaset sahasına da etkili olacak şekilde uzatmaya çalışmışlardır. Bu çabalar, çağdaş tarihe, devamlı bir gelişme olarak kaydedilmeyeceklerdir. Biz burada, bu devrelere, tarih sırasıyla bakacağız.

BÖLÜM 1.

BİRİNCİ GÖÇLÜ DEVRE: AVRUPA SİYASAL ORTAKLIĞI (1952 - 1953)

Paris antlaşmasının imzalanmasıyla bir Avrupa Savunma Ortaklığının (C.E.D.) kuruluşu ışığında, siyasal ortaklık sorunu, özel önem kazanıyordu.

1 - AVRUPA SAVUNMA ORTAKLIĞINDAN, AVRUPA SİYASAL ORTAKLIĞINA

Pazarlığı 1950 ile 1952 arasında yapılan C.E.D. (ASO) Schuman Beyanatu ilkelerini savunmayı uyguluyordu: Aynı sektörler için fonksiyonel tamlama ve federal tipten kuruluşlara gidilmesi. Gerçekten, 1948-1950 yıllarındaki şartlar nedeniyle, Avrupa siyasal ilişkileri, askerî sahayı ele almaya zorlanmışlardı.

1. Avrupa Savunma Ortaklığı Projesi :

1948'de, İkinci Savaş müttefikleri, Hitlerimize karşı çıkan içgüdüsel ve geçici birleşmelerine rağmen, derinden derine bölünmüş durumdaydılar. Rusya, Amerika'ya karşı çıkmış, İngiltere Fransa'ya karşı cephe almıştır. Bu çatışmanın ilk sahnesi Avrupa olmuştur. Haziran 1948'de Berlin muhasarası başlamıştır. Mayıs 1949'a kadar durum gayet gergin olmaya devam etmiştir. Haziran 1950'de Kuzey Kore orduları, 38. arz dairesini geçerek, dünyanın bu ikinci bölgesinde, Sovyet etkisiyle Amerikan etkisinin öldürdüğü dengeyi bozmuşlardır. Kore harbi patlak verir. Bir yandan Sovyetler, diğer yandan da Amerika Birleşik Devletleriyle müttefiklerinin dolaysız çatışmaları olanaksız değildir. Oysa, Atlantik Antlaşmasının askerî potansiyeli, etkili güçler yönünden olduğu kadar, geleneksel silâhlar yönünden de zayıftır. Bu cephenin güçlendirilmesi için, Almanya'nın yeni baştan silâhlanması göze alınmalıdır ve ABD gittikçe artan bir ısrarla bu tezi savunur. Yakın geçmişinde yemiş olduğu darbelerin etkisinden kendini kurtaramamış olan Federal Almanya Cumhuriyetinde, bu çözüm, halk tarafından tutulmamaktadır. Diğer Avrupa ülkeleri ve bu arada da Fransa, bunu katıyen kabul edemeyecekleri görüşündedirler. Fransız hükümetinin tepkisi, ilginç bir teklifle kendini duyurur.

Eylül 1950'de *Pleven planı* olarak ortaya atılan bu teklif, tamlanmış ve ortak bir kumanda altında bulundurulacak bir Avrupa ordusunun yaratılmasını konu eder. Bu şekilde, Alman askeri bulunsu da, Alman ordusu bulunmayacaktır. Bir Alman ordusunun Alman kurmaylar

emrinde yeniden doğması rizikosu böylece önlenmiş olacaktır. Avrupa Savunma Ortaklığının temelindeki ana fikir budur. Proje, ordu seviyesinde Avrupa güçlerinin tamlaşmasını sağlıyordu. Denizler ötesinde mevzilenmiş güçler için bir istisna öngörülüyordu. Kurulduktan sonra, Avrupa ordusu NATO kurmayı emrine veriliyordu. Dolayısıyla, strateji ve orduların harekete geçmesi yönünden ortaklık, NATO'ya tabiydi.

Yeni örgütün müesseseleri, CECA modeline göre kuruluyordu. Bunlar, dokuz üyeli bir *Komiserlik*, bir *Bakanlar Kurulu*, bir *Meclis* ve bir *Mahkemeden* ibaretti. 27 Mayıs 1952'de imzalanan antlaşmayla, ikinci bir uzmanlıklı yetki organı doğmak üzereydi.

2. Siyasal Bir Tamlayıcı Gereği :

Hedefi nedeniyle, Avrupa Savunma Ortaklığı siyasal bir tamlayıcı gerektiriyordu. Ortak dış siyaseti olmayan bir ordu, nasıl akla gelebilirdi? Ya tamlaşma yolunda bir adım daha ileriye gidilmesi gerekcekti ya da millî parlamentoların, antlaşmayı reddetmeleri rizikoları belirecekti. Bu gibi bir durumun ne denli zorluklar çıkarabileceğini anlayan Avrupa Konseyi Danışma Kurulu, 10 Aralık 1951 tarihli bir önerisiyle, Bakanlar Komitesinden şunu istemişti: "İstekli olan üye devletler, acilen, aralarında bir antlaşma imzalasınlar. Bu antlaşma, bir parlamentonun demokratik kontrolüne tabi bir siyasal yetki merciinin kurulmasıyla ilgili olacaktır. Bu yetki merciinin geçerliği kısıtlı olacak, sadece savunma ve dışişleri konularına bakacak, egemenliğin ortaklaşa uygulanmasının gerekli olduğu durumlarda, Avrupa ordusunun kullanılmasıyla ilgili durumlarda ve Atlantik kadrosu dahilinde görevlendirilmesiyle ilgili durumlarda yetkişini kullanacaktır." Söz konusu olan, Avrupa'nın silâhlı güçlerini, bir Avrupa ordusu dahilinde kaynaştırmaktır.

Yaygın olarak desteklenen, askerî güçlerin ortak bir kumanda altında bulundurulması fikri, o tarihlerde Almanya'da, İtalya'da ve Fransa'da Hristiyan Demokrat Partilerin iktidarda bulunmalarıyla da güçlenmiştir.

3. Avrupa Savunma Ortaklığı Antlaşmasının 38. Maddesi ve "Özgü" Meclisin Kurulması :

Paris antlaşmasını imzalayanlar, antlaşmanın 38. maddesinde, Avrupa Savunma Ortaklığının, yerleştirildikten sonra, güçlerin ayırımı esasına dayanan, özellikle iki meclisten oluşan, seçimle işe getirilen, federal veya konfederal bir örgütün kurulmasına konu olacağını öngörmüş bulunuyorlardı. Bu denli bir kuruluş, sonradan ve antlaşmayı imzalayanların niyetlerine uygun olarak, ondan önce gerçekleştirilmiş veya gerçekleştirilecek ortaklıkları, kanatları altına alarak birleştirecekti. Bu nedenle, uzmanlıklı ortaklıkların yanyana getirilmesi, son safhada yer alacak ve siyasal nitelik taşıyan bir tek örgüt halini alacaktı. Biri halkı temsil eden, öteki devletlerin temsilcisi iki meclisten oluşan bir Federal Devlet taslağı, Avrupa'yı oldurma gelişmelerinin bir görüntüsü olarak düşünülmüştü.

Oysa, ASO antlaşması, henüz birçok devlet tarafından imzalanmamıştır. Buna karşılık, o zaman yeni kurulmuş bulunan ve hemen çalışır hale gelen CECA (AKÇO) Avrupa, Savunma Ortaklığı Meclisine çok benzer yapıda bir parlamentoya sahipti. Aradaki tek fark şuydu ki, Federal Almanya, İtalya ve Fransa, her biri üçer ek delege göndermişlerdi. Dokuz üyenin eklenmesiyle tamlaşacak bir CECA meclis, normal olarak ASO meclisinden beklemesi gereken görevi yerine getirecek duruma geçemez miydi?

Avrupa Konseyi Danışma Kurulunca ortaya atılan bu teklif (30 Mayıs 1952 karar), nihayet CECA Bakanlar Kurulu oturumuna katılan altı Dışişleri Bakanı tarafından 8 ile 10 Eylül

1952 tarihleri arasındaki oturumlar sonucunda Lüksemburg'ta kabul edilmiştir. Bu değişimden oluşan örgüte, *Özgü Meclis* derler. Buna verilen yetki, ASO antlaşması 38. maddesinde hükmedilen yetkiyi aşkındır. Gerçekten, altı bakan tasrih eder ki, meclisin üyeleri, 38. madde ilkelerinden esinlenerek, Avrupa Savunma Ortaklığını ilke olarak ele alarak ve sözkonusu antlaşmanın hükümlerine hâlel getirmeden, bir Avrupa Siyasal Ortaklığının kurulmasına temel olabilecek bir projenin oluşturulması yolunda çalışmalar yaparlar.

CECA'nın varlığı, projenin acilen yola koyulmasını oldurur.

Bir antlaşma kararının önceden uygulanması, alışılmamış bir unsurdur. R. Schuman'ın 9 Mayıs 1950 beyanatında hangi mantığa dayanan bir mekanizmayı başlatmış olduğunu açıklıkla gösteriyordu. Üç ortaklık aynı gelişme çizgisi üstünde hıza gelmiş bulunuyordu. Dolayısıyla, yeni antlaşmanın kaleme alınması, bir parlamento örgütünün işi olabilir ancak. Olay işaretlenecek kadar ilginçtir. Devletler arasında görüşmelerin sadece hükümetlerin münhasır yetkilerine ait olduğu yolundaki beynelmîl hukuk ve gelenek kuralının ilk ihlâlidir. Burada uygulanan usul, millî kadro dahilinde, devlet müesseselerinin hatlarını çizmekte meclislerin kullandıkları usulün bir benzeridir. Ancak, benzetme burada sona erer. Çünkü, *Özgü Meclis*, egemen değildir. Ele alması gereken proje, sonradan, millî hükümetler ve parlamentolarca onaylanmalıydı. Öngörülen etüdlerin sonuçları, Dışişleri Bakanlıklarına 10 Mart 1953'te sona eren altı aylık bir vade dahilinde bildirilmeliydi.

II – SİYASAL ORTAKLIK STATÜSÜ (Mart 1953)

9 Mart 1953 tarihinde, *Özgü Meclis*, altı devlet temsilcilerine, bir "Avrupa Ortaklık Statüsü" (Tüzüğü) taslak metnini ulaştırdı. Siyasal nitelik ima edilmişti. Taslağı kaleme alanlar, çalışmalarına başlarlarken, iki yol arasında seçme yapma zorunda kalmışlardı. Ya siyasal ortaklığa hemen gayet geniş yetki ve güçler tevdi edeceklerdi, (ve o zaman egemen devletlerden egemenliklerine son vermeleri istenecek, buna karşılık, kurulması gereken müesseselerle ilgili olarak, kendilerine gayet geniş yetkiler verilecekti) veya egemenlikten vazgeçilmesi istenmeyecek, fakat Avrupalı müesseseler öylesine düzenlenecekti ki, görevlerini etkin olarak görebilsinler ve her türlü millî etki dışında kalsınlar.

Özgü Meclis, ikinci çözüm yolunu seçmiştir. Bu sayede, yeni ortaklık içinde gücün örgütlenmesine özel olarak dikkat edilmiştir.

Halkın ve devletlerin birleşmesini temel edinen, has kişiliklerini ve hak kadar borç eşitliklerini ilke olarak kabul eden Avrupa Siyasal Ortaklığı, federal bir örgüt niteliğindedir.

1. Ortaklığın Müesseseleri :

A) İKİ MECLİSLİ BİR PARLAMENTO. – Yasayan parlamento iki meclisten oluşur: Vatandaşların temsili deruhte eden bir Halk Meclisi ve devletleri temsil eden bir Senato. Halk Meclisi, seçimle, dolaysız olarak seçilir. Ancak koltukların dağıtımı, her devletin nüfusuyla orantılı değildir. Salt demografik bir kriter uygulamaktansa, belirli bir dengelemenin uygulanması daha doğru görülmüştür. Buna göre, Federal Almanya ve İtalya 63'er, Fransa 70, Belçika ve Hollanda 30'er, Lüksemburg 12 koltuğa sahiptirler ve böylece koltuk toplamı 268'dir. Kabul edilen dengeleme, küçük devletler için geniş fikirdir. Olağan çoğunlukların bileşimi, iki büyük devlet koalisyonu otomatik olarak iradelerini geçirecek güçte olmayacak şekilde tertiplenmiştir.

Senato, hükümetlerin değil, millî meclislerin temsilcilerinden oluşur. Salt devletlerin temsilcisi olmasına rağmen, Federal Devletlerin çoğunda olduğu gibi, eşit sayı esasına

göre örgütlenmiş değildir. Federal Almanya, İtalya ve Fransa, 21'er koltuğa sahiptirler. Belçika ile Hollanda'ya 10'er, Lüksemburg'a 4 koltuk verilmiş olup, koltuk toplamı 87'dir. Bu ikinci mecliste de aynı dengeleme unsuru uygulanmıştır. Senatonun bileşimi sayesinde, Avrupa Konseyi ile organik bir bağ devam ettirilebilmekte ve bu yönden, ortaklık senatörleri, otomatik olarak, altı ülkenin Danışma Kurulu temsilcileri olmaktadır.

Parlamentonun karşısında, ortak bir organ vardır: Avrupa İcra Konseyidir bu. Hükümetlerarası bir organ olup, esaslı Millî Bakanlar Kuruludur.

B) BİR HÜKÜMET: AVRUPA İCRA KONSEYİ. – Avrupa İcra Konseyi, parlamentoya karşı sorumlu bir meslek kuruludur. Konsey başkanı, Senato tarafından mutlak çoğunlukla seçilir, oylama gizlidir. Kendisi daha sonra, konseyin diğer üyelerini tayin eder. Üyelerden azami ikisi, aynı milliyetten olabilir. Konsey, dolayısıyla, azami on iki azadan oluşabilir. Başkanın durumu, istediği zaman, konsey üyelerinden herhangi birini görevinden alabilip yerine bir yenisini atayabilmesiyle, daha da güçlenmiştir. Avrupa İcra Konseyi üyeliği, katılan devletlerden birinin hükümet azalığıyla eşit niteliktedir.

İcra konseyi fonksiyonlarının süresi, prensip itibarıyla, Halk Meclisi manda (mandat) süresiyle eşit olup, beş yıllıktır. Ancak, bu süre içinde konsey, iki meclisten birinin güvenini kaybederse, istifa etmeye mecburdur. Halk Meclisi, azalarının beşte üçü çoğunluğuyla, konseyi devirebilir. Bu çoğunluk elde edilmediği takdirde konsey, istifa etmesi mi gerektiği ya da meclisin feshedilmesini istemesi mi gerekeceğini takdirde serbesttir. Konsey aynı zamanda, Senato önünde de sorumludur. Senatonun kınaması, yeni bir başkanın seçilmesi şeklinde olur. "Yapıcı Kınama Önerisi" diye bilinen bu tasarruf, 23 Mayıs 1949 tarihli Alman Anayasasından alınmıştır. Bundan maksat, sırasız bakanlar kurulu krizlerini önlemektir. Halk Meclisinde aranan beşte üç çoğunluktan maksat da aynıdır.

Projeyi kaleme alanların tasası, 27. maddesinde yazılı olduğu üzere, "Ortaklığın idaresini – hükümetini – sağlamak" için gerekli yetkiyi elinde bulunduran bir icra organı yaratmak olmuştur.

C) BAKANLAR KURULU, HÜKÜMETLERARASI BİR ORGAN. – Millî hükümet temsilcilerinden oluşan bir Bakanlar Kurulu, icra organının kararlarına katkıda bulunur. Genel görevi Avrupa Kömür-Çelik Ortaklığında aynı isimle tanımlanan organ gibi "Avrupa İcra Konseyi ile üye devletler eylemlerini dengelemek, ahenkleştirmektir" (Madde 35). Antlaşma, çoğu kez ve bu arada, milletlerarası temaslarda, bütçe ve ekonomik sorunlar sahasında, sözleşmelerin gözden geçirilmesinde, Bakanlar Kurulunun müdahalesinden sözeder. Kurulun eylem şekli, antlaşmalara göre değişir; kömür ve çelik sahasında işe karıştığı zaman CEE'ye uygundur. Savunma konusunda C.E.D. (ASO) antlaşmasına uyar, diğer yetkilerini kullandığında da, sözleşme projesi kurallarına uyar.

Bir mahkeme, sözleşmenin uygulanmasında, haklara uyulmasını sağlar. İstisnai nitelikte bir ekonomik ve sosyal konsey, parlamentolu hükümetin klasik modeline uygun olarak öngörülmüş bu müesseseler topluluğunu tamamlar.

D) MALİ GÜÇ, ÜYELİK: – Ortaklık bütçesi, her yıl, parlamento tarafından oylanır. Öz kaynaklardan (vergi, borçlanma) ve üye devletlerin ödedikleri katkılardan oluşur. Matrah saptaması, vergi oranı ve tahsil usulleri İcra Konseyince saptanır. Fakat ondan önce, Bakanlar Kurulunun oybirliğiyle onayına sunulur (Madde 80). Avrupa seviyesinde bir vergilendirme sistemi bu şekilde yaratılmışsa da, uygulanması, sadece üye devletlerin iyi niyetlerine bağlıdır.

Yeni üyelerin kabul edilmeleri, sözleşmenin 116. maddesince saptanmıştır: "Ortaklık üyeliği, Avrupa Konseyine üye ve insan haklarını ve temel hürriyetleri garantileyen herhangi bir Avrupa ülkesine açıktır."

E) MÜESSESELERİN MEŞRULUĞU: DOLAYSIZ, TÜM YURTTAŞLARIN KATILACAĞI AVRUPA SEÇİMİ: – Bu anayasal örgütün ruhu nedir? Sözleşme yazarlarından başlıcası F. Dehousse, buna, Özgü Meclise, 26 Şubat 1953'te Anayasal komisyon adına, takdim ettiği ön raporda işaret etmektedir :

".... Projenin yazarlarına, daha başından beri yol göstermiş olan ana fikri burada hatırlamak önemlidir. Bu ana fikir, mümkün olduğu kadar çabuk ve milletlerüstü nitelikte bir Avrupa ortaklığı dahilinde, çeşitli ortaklık ülke ve bölgelerinde, erkek ve kadınların genel olarak seçilmesini oldurmaktır. Avrupa gerçeklerini bilen siyasal kişiler, farkına varmaktadırlar ki, şimdiye kadar, sadece hükümet seviyesinde ve özellikle, parlamento seviyesinde yapılagelmiş olan örgütlenme başlangıçlarını, nihayet halka dayandırmanın zamanı gelmiştir. Bunu öngörenlerin düşüncelerine göre, Avrupa çapında seçim, hareket verici nitelikte dinamik bir unsurdur. Seçim, her seçim gibi, öğretici kıymeti nedeniyle, kitlelere Avrupa örgütlenmesini dolaysız olarak maletmenin en emin yoludur. Öte yandan bunun aksi olarak ortaklık, seçimden gelen bir meclis aracılığıyla kendi gelişmesini gerçekleştirmeye gerekli gücü bulacak, yeni ve zorunlu gelişmeler için gerekli gücü buradan alacaktır."

2. Ortaklığın Yetkileri :

Ortaklık, dış siyaset, savunma, ekonomik tamlaşma, sosyal tamlaşma ve insan haklarının korunması konularında yetkilidir.

Sözleşmenin 2. maddesi, ortaklığın amacını bu sözlerle tanımlar :

"Ortaklığın amacı ve genel hedefleri, ortaklık üyesi devletlerde, insan haklarıyla temel hürriyetlerin korunmasına katkıda bulunmak; diğer hür milletlerle işbirliği kurmak, ortak devletlerde herhangi bir saldırıya karşı emniyeti temin etmek; ortaklığın varlığını, emniyetini veya refahını ilgilendiren konularda, ortak devletler dış politikalarının koordinasyonunu sağlamak; ortak devletlerin ekonomileriyle ahenkli olarak, ekonomik gelişmeyi, istihdam gelişmesini, bunlardaki hayat standartlarının yükseltilmesini sağlamak, bu amaçla, tedricen, bir Ortak Pazar geliştirmek, bu arada, geçici tedbirler veya daha başka tedbirlerle, ortak devletler ekonomilerinde, köklü ve devamlı kargaşalıkların çıkmasını önlemek; ortak devletlerin, bu antlaşmalara katılacak diğer devletlerle birlikte, takip edecekleri eylemlere katılarak ,Avrupa Konseyi sözleşmesince, Avrupa İktisadi İşbirliği Konvansiyonunca ve Kuzey Atlantik Antlaşmasınca saptanmış genel hedeflere erişilmesini sağlamak."

A) CECA VE CED YETKİLERİNİN SİYASAL ORTAKLIK TARAFINDAN KULLANILMASI: – Avrupa Siyasal Ortaklığı, iki yıllık bir devre içinde, Avrupa Kömür ve Çelik Ortaklığı kadar, Avrupa Savunma Ortaklığını da içine alarak eritmelidir. Sözleşmenin 56. maddesi der ki: "Ortaklık, Avrupa Kömür ve Çelik Ortaklığı kadar, Avrupa Savunma Ortaklığı yetkilerini de uygular." Bu birleştirmeden amaç, bu devre süresince, CECA yüksek yetkisi kadar CED komiserliğini de, Avrupa İcra Konseyi kumanda ve sorumluluğuna tabi tutmaktır. Bu şekilde CED, demokratik ve parlamenter (meclisli) bir rejim çerçevesine girmiş olur. İki yıl sonunda, CED Avrupa İcra Konseyince masedilir. Öte yandan, yüksek yetki, "meslek idare organı" olarak varlığını sürdürmeye devam eder. Üyeleri, devletler tarafından teklif edildikten sonra, Avrupa İcra Konseyi tarafından tayin edilirler. Bu son durumda,

etkinliği sağlamak kaygısıyla ve pratik gerekler gözönünde bulundurularak, CECA çok özgü müdahale yetkilerini haiz olduğundan, bir merkezden kaçma formülü uygulanır. Parlamento Meclisi, Bakanlar Kurulu ve Mahkeme daha başından, her üç ortaklığa alt olup onlar için geçerlidirler. Organların birleştirilmesi, anı veya tedrici olsun, CECA ve CED sözleşmelerinin bağımsızlıklarına halel getirmez. Bunlar, özel idari ve mali kurallarıyla varlıklarını sürdürürler.

Dolayısıyla, bu iki sözleşme kapsamına giren sahalarda, devletler tarafından herhangi bir ek egemenlik tevkiline lüzum yoktur.

B) DIŞ SİYASET : – Dış siyaset konusunda ortaklığın görevi, ortak devletlerin siyasetlerini düzenlemektir. Üstelik, İcra Konseyi, Bakanlar Kurulunun oybirliğiyle karar vermesiyle görevlendirilmesi halinde üye devletlere ortak bir siyaset güdebilir. Bu yetki, özellikle, ortaklığı ilzam edecek milletlerarası antlaşmalarla sözleşmelerin, pazarlığıyla sonuçlandırılmasını da kapsar. Ortaklığın öz hedefi olan ve devletlerin egemen haklarının bitimini öldürmeyen, millî siyasetlerin düzenlenmesine, icap ettiği takdirde, ortak bir siyasetin güdülmesi de eklenebilir. Bunun için, üye ülkelerin oybirliğiyle karar almanın gereklidir.

Düzenleme mekanizması, iki kurala uyar :

- Bakanlar Kurulu içinde, ortaklık çıkarlarını etkileyecek nitelikte her konuyla ilgili olarak, karşılıklı, ortak ve devamlı bir danışma usulü saptanır.
- Avrupa İcra Konseyi, Bakanlar Kuruluna her türlü teklifte bulunabilir ve bu tekliflerin Bakanlar Kurulunca incelenmeleri sırasında sesini duyurma hakkını daima haiz olup, bu maksatla, bu toplantıların hepsinde hazır bulunur. Parlamentonun isteği üzerine Bakanlar Kuruluna ya da ilgili hükümetlere, bu gibi tekliflerle ilgili olarak alınmış karar veya sonuçların ne denli olduklarını sorma yetkisini haizdir. Bu kayıt, İcra Konseyine sözleşmenin 55. maddesiyle tanınmış olan ,genel girişim hakkını harekete geçirir :

“Ortaklık, 2. maddede tanımlanmış olan genel hedeflere erişebilmek amacıyla, üye devletlere teklifler yapabilir. Bu teklifleri, Avrupa İcra Konseyi şekillendirir.”

İstişare usulü, iştirakçi hükümetlerin aldıkları, pazarlığı yapılmakta olan projelerle ilgili olarak birbirlerini karşılıklı haberdar etme ve ortaklığın almış olduğu kararlara karşı gelecek antlaşmalara varmama kararıyla güçlenir.

C) EKONOMİ : – Ekonomik ve sosyal alanda ortaklığın görevi, genel tanımıyla, “üye devletler arasınca tedricen, malların sermayelerin ve kişilerin serbest tedavülüne dayalı bir Ortak Pazar yaratmaktır (Madde 82). Bunun yerine getirilmesinde kolaylık sağlamak üzere, bir uygulama fonunun ayrılması öngörülmüştür. Ancak bu sahada, ortaklığın münhasır yetkili olmadığı da tasrih edilmiştir. Altı devlet sözleşmenin derpişlerine rağmen, aralarında aynı antlaşmalar gerçekleştirmekte serbest olmaya devam ederler.

D) İNSAN HAKLARININ SAVUNMASI : – Siyasal ortaklık antlaşması, Avrupa Konseyinin girişimiyle 5 Kasım 1950’de Roma’da imzalanmıştır. İnsan Haklarını ve Temel Hürriyetleri Koruma Konvansiyonunun temel kayıtlarını yeniden ele alarak konu edinir (Madde 3).

III – “DEBRE” KARŞI PROJESİ :

Örneđi siyasal ortaklık olan, Avrupa gelişme modeli, yukanda verilen kaba hatlarıyla, Özgü Mecliste bir azınlık eğiliminin muhalefetiyle karşılaşmıştır. M. Debré’nin etrafında toplanan bazı delegeler, projenin fazlasıyla cüretkâr olduğunu, R. Schuman tarafından

esinlendirilen gidişin esas itibarıyla tehlikeli olduğunu iddia etmişlerdir. Kendileri, konfedere bir sistemden yanadırlar. Geleneksel beynelmilel hukuk tanımlamalarına göre, konfedere rasyon, buna katılan her devletin kişiliğini tam olarak devam ettirir. Özellikle, beynelmilel sahada bu böyledir. Kararlar, sadece, hükümetler arası bir konferans dahilinde, oybirliğiyle alınabilirler. Görüşlerini düzenlemek, millî hükümetlere kalmış bir iştir. Bunda başarılı olmazlarsa, hiç bir yetki, onları ortak bir tutum hizasına getiremez.

Devletlerce tevdi edilmiş, ortaklığı temsil eden, tüm üye devletler adına hareket eden milletlerüstü herhangi bir organın işe karışması söz konusu değildir. Konfedere bir kadro dahilinde, üye devletler, devlet olma niteliklerini devam ettirirler ve bunların yetkilerinde değişiklik yalmaz. Federal bir kadro dahilindeyse, bu niteliği kaybederler. Tümüyle ortaklık, onların yerlerini alır.

1. "Debré" Projesinin Temelini Olduran Geçmiş :

Konfederasyon tezi, General De Gaulle'ün kişiliğinden ve 1947'de kurmuş olduğu Fransız Milleti Toplantı Partisinden güç alır. Bu, CED ile CECA'ya karşı çıkmış, siyasal ortaklığa karşı cephe almış karşı akımlar yaratarak, Avrupa projelerini batırmaya çalışmıştır.

2. "Debré" Projesinin İçindekiler :

Debré projesinde icra, üye devletlerin başkanlarından oluşan bir Avrupa siyasal kuruluna bırakılıyordu. Bu kurul, ayda bir toplanacaktı. Devamlı müsteşarlık komiteleri, kendilerine yardımcı olacaktı. Bu komiteler de üye devletlerin temsilcilerinden oluşacak, eldeki konuların dosyalarını inceleyerek oluşturacak, gerekli etüdleri yapacaktı. Bu kurul, diplomatik bir konferans niteliğini taşımaktan ileri gitmiyordu.

Oysa, Özgü Meclis, bu teklifi kabul etmemiştir. 10 Mart 1953'te kabul edilen Avrupa Ortaklık Sözleşmesiyle R. Schuman'ın büyük düşü, gerçekleşmeye başlamış görünüyordu. Oysa, Avrupa fikrinin yapıcıları, millî bünyelerin karşı koyma güçlerini küçümsemişlerdi. 30 Ağustos 1954'te Avrupa Savunma Ortaklığı sözleşmesinin imzalanmasını 319'a karşı 264 oyla reddeden Fransız parlamentosu, o anda, siyasal ortaklık projesini de rafa kaldırıyordu.

IV - BİR BAŞARISIZLIĞIN NEDEN VE SONUÇLARI

Fransız bakanlarca düşünülmüş olan Avrupa Savunma Ortaklığının 1954 yılı ortasında Fransız parlamentosunca yana itilmesi nedenleri neydi ?

Çeşitli ve çapraşıktır bu nedenler. Kaba hatlarını burada verelim :

1. Başarısızlığın Nedenleri :

Savunma ortaklığı sözleşmesi, bir soğuk harp havası içinde tasarlanmıştı. Yapımından önceki emniyetsizlik ve ivedilik hissinden dolayı, 1954'ten sonra bir gevşeme havası yerleşmişti. Kore savaşı sona ermişti. Hindîçini Savaşı 30 Temmuz 1954 tarihinde, Cenevre'de, bir konferans masası etrafında çözümlenmişti. Stalin'in hükümrancılığı 1953'te sona ermişti. Almanya'nın yeni baştan silâhlanması zorunluğu gerilemiş, etkisinden kaybetmişti. Batı ile Doğu arasında, silâhsızlanma konusunda konferansların tertiplenmesiyle ilgili görüşmelerin başlatılması tasarlanmaktaydı. Avrupa Savunma Ortaklığı, milletlerarası ilişkilerdeki gidişin karşısına çıkar bir niteliğe büründü. Bu durumun etkiel altında,

Fransa'nın istemiş olduğu değişiklikler, beş ortağı tarafından reddedildi. Bunlardan dördü, antlaşmayı zaten onaylamış, beşincisi ise, yani İtalyan hükümeti, onaylama ile ilgili meclis tartışmalarını başlatmış bulunuyordu. Onlarca, kabul edilen yükümlerden dönüş yoktu. Bütün bu nedenler yüzünden, Avrupa Savunma Ortaklığı ateşli bir tartışmaya konu oldu. Tarafardan biri için, bu Avrupalı olmanın kaçınılmaz ilkesidir, öteki için, milliyetçilikten vazgeçmek anlamına gelir.

Proje, iki hedefin karşılığıydı: Müstakil bir Alman ordusunun yeniden kurulmasını önlemek ve Avrupa'nın birleşmesine önayak olmak. Oysa proje, Almanya'nın yeni baştan silâhlanmasına karşı gelen sağcılar kadar solcuların itirazları nedeniyle ve ayrıca, tamlaşmaya karşı çıkanların çabaları sonucu olarak başarısızlığa uğruyordu. De Gaulle'cular kadar komünistler, projeye karşı oy vermişlerdir. Olumlu oy veren MRP (Movement du Rassemblement Populaire – Halk Toplantı Hareketi) iki büyük grup arasındaki görüş farkını ayıran hat niteliğindeydi, sosyalistlerle radikalleri (kökencileri) ayırıyordu.

2. Başarısızlığın Sonuçları :

Projenin başarısızlığı, Almanya'nın yeni baştan silâhlanması sorununu ortada bırakır. Avrupa Savunma Ortaklığına girmemiş olan İngiltere, buna fazlasıyla federalist bir eğilim gözüyle bakmış ve yeni bir teklif yapmakla ilgili çalışmalara girmişti.

A) U.E.O. (BATI AVRUPA BİRLİĞİ)'NUN YARATILMASI: – İngiltere hükümetinin tutumunu, Mendés-France kabinesi, acilen onaylar. Ve yeniden, 17 Mart 1948'de Brüksel'de, Birleşik Krallık, Fransa, Belçika, Lüksemburg ve Hollanda'nın imzalamış olduğu antlaşmaya el atarak, bu yoldan, "Almanya'nın yeni baştan saldırganlık politikası gütmesini önlemeyi" öngörür. Bu antlaşma yeniden düzenlenecek ve bu çalışma sayesinde, Federal Almanya ile İtalya'nın katılması sağlanacaktır. Aynı zamanda, Federal Hükümet, Atlantik Antlaşmasına da girecektir. 23 Ekim 1954'te Paris'te imzalanan antlaşmalarla yaratılan yeni örgüte, Batı Avrupa Birliği denir. U.E.O. veya BAB, bir savunma ortaklığı olup, daha geniş olan NATO'ya dahil olur. Garip olan bir yönü, üye devletlerin güçlerinin gelişmesini önleme amacını gütmesidir. Federal Cumhuriyet, bu sayede, tam bir egemenliğe kavuşmuş olur. Ancak, millî hedeflerini gerçekleştirmek için zora başvurmamayı kabullenir. (Bu kayıt, özellikle, ülkenin yeni baştan birleştirilmesiyle ilgilidir.) Öte yandan, bir silâhları kontrol protokolü, kabullenmesi gerektiği silâh üretim yasaklarının dökümünü yapar (atom silâhları; biyolojik ve kimyevî silâhlar). Bir silâh kontrol ajansı, bu kayıtlara uyulmasını temin etmekle görevlidir.

Örgüt, bir Dışişleri Bakanları Kuruluna tabidir. Kıtadaki altı devletin Londra elçilerince oldurulan devamlı kurula, bir de Britanya Hükümetinin temsilcisi katılmakta ve kurul, prensip itibarıyla, her on beş günde bir toplanmaktadır. Bu mercilerdeki tartışmaların esas ilkesi, oybirliğidir. Kurul, yılda bir, Avrupa Konseyi Danışma Kuruluna üye yedi ülkenin temsilcilerinden oluşan bir meclise rapor verir.

U.E.O. (BAB) müessese olarak, CED (ASO)'nın gerisindeyse de, Britanya'nın Avrupa'daki askerî eylemini sağlama bağlama avantajını sağlar. Büyük Britanya, yeni örgüte tam olarak iştirak etmektedir. Bu nitelikten, Avrupa Savunma Ortaklığı, başlıca yönelimini kazanmış olacaktır.

Böylece, ortaklık veya tamlaşma sözkonusu değildir. Ordular, millî karakterlerini sürdürürler. Ve böylece, siyasal bir ortaklık kurmaya yatkın bir fırsat, elden kaçmış olur.

5 Mayıs 1955 tarihinde, Federal Almanya resmen NATO'ya dahil olur. Daha evvel CECA'nın yaratmış olduğu bağlar, eklenen yenileriyle güçlenir ve Almanya, daha da fazlasıyla Batıya bağlanmış olur. Aynı zamanda, Doğu ülkeleri de, Sovyet Rusya etrafında toplanarak, 14 Mayıs 1955 tarihinde, Varşova antlaşmasını imzalarlar. Alman Demokratik Cumhuriyeti, zaten 25 Mart 1954'te Sovyet Rusya tarafından egemen devlet olarak tanınmıştır ve antlaşmayı 1956'da imzalayarak, ordusunu örgütler.

B) EKONOMİYE DÖNÜŞ: ORTAK PAZAR VE EURATOM: – Başansızlıklarından gereken hisseyi alan hükümetler, gene ekonomik konulara değinmeye dönüşürler. CECA'nın yüksek yetkisinden ayrılan Jean Monnet'nin yerine bir başkasını seçmek üzere, 1 Haziran 1955'te Messina'da toplanan "altı"ların dışişleri bakanları, CECA'nın bir çağısına uyarak, gündemi genişletmişlerdir. Hükümet delegelerinden kurulu bir komiteyi, Avrupa Ortak Pazarı kurma olanaklarını araştırmakta görevlendirirler. İki yıl süren hükümetlerarası pazarlıklar, Avrupa Ekonomik Topluluğu (Ortak Pazar) temelini oluşturan, 25 Mart 1957 tarihli, kurucu Roma antlaşmalarıyla sonuçlanırlar. Aynı zamanda, Avrupa Atom Enerjisi Ortaklığı da kurulmuş olur. Bu iki örgütün kuruluşu, bundan önceki, milletlerüstü örgütler kurmak yolunda uygulanmış olan usule benzer yöntemlerle yer alır. Başta, pazarlıklara katılmayı kabullenmiş olan İngiltere, 21 Nisan 1956 tarihinde geri çekilir. Aynı coğrafi kâdroyu dahilinde, aynı cinsten bir bağlantı yer alır. Ortak Pazarla Euratom, Schuman Beyanatının ilkelerini uygulamaya koyulurlar: Federal görüşle, aynı sektörler için fonksiyonel tamlaşma. Antlaşmaların başlarındaki girişler, CECA ilkeleriyle sıkı ilişkilerin olduğunu gösterir. Müesseseler, aynı modele uygun olarak yerleştirilirler. Bir komisyon, bir Bakanlar Kurulu, bir Parlamento Meclisi, bir Mahkeme ve bir Ekonomik ve Sosyal Komite. Meclis ve Mahkeme zaten üç kuruluşa ortaktır.

Oysa bu örgütler, CECA'dan çok daha az milletlerüstü nitelik taşırlar. Zaman ve geçmişteki tecrübeler, dikkatli olunmasına yolaçmıştır. Milletlerüstü sözünün sarfedilmesine olağanüstü gayretler harcanmıştır. CECA'nın 9. maddesinin 5. fıkrası, yüksek yetki üyelerinin "fonksiyonlarının milletlerüstü niteliğiyle bağdaşmayacak tüm hareketten kaçınırlar" diyerek, hareketlerini kısıtlamıştır. 1952'den sonraki gelişme, 1957 sözleşmelerinde bu formüle başvurulmasını önleyici nitelikte olmuştur. Sözlere karşı gösterilen fetişizm, bir gerçeği yansıtır: İcradaki denge, Bakanlar Kuruluna çıkarılı olacak şekilde kaydırılmıştır. Ancak kurul, birçok durumda, salt çoğunluk veya şartlı çoğunlukla karar alır. Ve sözleşmelerin uygulamaları çoğaldıkça, bu gibi durumların (yasama durumlarının) da sayısı artmaya yüz tutar. Hükümetlerce tayin edilen üyelerden oluşan komisyon (Ortak Pazarda dokuz, Euratomda beş) bunlara bağlı olmayan niteliktedir. Orijinal şekilde dile getirilmiş genel öneri yetkilerini haizdir. Bir kurul kararı, antlaşmaya dayanarak, komisyonun önerisi üzerine alındığında kurul, bu öneriyi ancak oybirliğiyle değiştirebilir. Dolayısıyla komisyon, üye devletlerin ortak çıkarlarını dile getirerek savunacak şartlar altında, kurul iradesinin şekillenmesine katkıda bulunur.

ÂET antlaşması, gayet geniş bir uygulama sahasını kapsar. Çünkü, altı ülkenin tüm sıval ve zirai ürünleri için bir Ortak Pazarın kurulmasını öngörür. Üstelik, rekabet, dış ticaret, sosyal eylem, ziraat, nakliyat ve enerji sahaslarında da, ortak ekonomik siyasetler öngörür. 1 Ocak 1958'de yürürlüğe girmiş olan antlaşmaların genel niteliklerini, kaba hatlarını çizerek, bu şekilde vermiş oluyoruz.

BÖLÜM 2.

KAÇIRILAN FIRSAT: FOUCHET PLANI (1960 - 1962)

Demektir ki, CECA'nın iki tamlayıcı teşebbüsü 1954'te başarısızlığa uğruyordu. Askerî sektör, egemenliğin büyük bir kısmının vekili nedeniyle, kamuoyunda geniş yansımalar yaratacağından da, pek uygun bir seçim değildi.

Oysa, ekonomi sektörüne dönüş, siyasal Avrupa sorununu ele almamış, aynen bırakmış oluyordu.

Bu sorun, şimdiye kadar, Avrupa'nın yapımında rol oynamış görülen federasyon eğilim: hesaba katılarak ele alınmıştı. Bu da Avrupa'ya hem bir görüş açısı kazandırmış, hem de davaya derinlik vermiştir. Ortaklık, eğer her sektör için ayrı ayrı kurularak hedefine varabilse, hedef, yani hareketin sonucu da, federal tipte siyasal bir ortaklık olacaktı. Ekonomik kurgular, sadece yol açıyor, bir Federal Avrupa Devletinin kurulması olanaklarını araştırıyor. çeşitli Avrupalı milletleri içine alabilmenin şekillerini araştırıyordu. Oysa, ekonomik ortaklıkların ereklığı, kuruluşlarındaki ilk hedefin ötesine gitmekteydi.

1958'den itibaren, federasyoncularla konfederasyon taraftarları arasındaki tartışma, yeni baştan patlak verir, General de Gaulle'ün iktidara gelmesiyle alevlenir. Bu kişinin Avrupa sorunlarıyla ilgili görüşlerinin, ortaklık sözleşme metinlerini hazırlayanların felsefe ve görüşlerine uygun olmadığı görülmüştür. O anda, her türlü girişimin bir an içinde durdurulması endişesi hissedilmiştir. Dolayısıyla, De Gaulle'ün iktidara gelmesi, millî sahadan çok, Avrupa sahasını mı etkileyen bir olaydır ?

I – FRANSIZ GİRİŞİMİ :

Gerçekten, endişeler boş değildi. Fransız hükümeti, varolan ortaklık sisteminden sıyrılmayacaktı. Hukuken, bu denli bir karar hatalı olurdu. Çünkü antlaşmaları, parlamento onaylamıştı. Üstelik, bu denli bir kararın alınmasıyla, Fransa, zor bir siyasal duruma girecek ve o an için, ekonomik çıkarlarını baltalamış olacaktı. Ancak, federal gelişimi baltalamak için elden gelen, yapılacak başka siyasal birleşme çözümleri teklif edilecekti. Bu girişim, 1960 ile 1962 arasında tartışılan Fouchet planı olarak gelişir.

Fouchet planıyla sonuçlanacak olan girişim, 1959-1960 yılları diplomatik havası yönünden ele alınmalıdır. Bu arada, o zamanki Fransız dışişleri politikasının genel hatları da hesaba katılmalıdır.

BÖLÜM 2.

KAÇIRILAN FIRSAT: FOUCHET PLANI (1960-1962)

Demektir ki, CECA'nın iki tamlayıcı teşebbüsü 1954'te başarısızlığa uğruyordu. Askerî sektör, egemenliğin büyük bir kısmının vekili nedeniyle, kamuoyunda geniş yansımalar yaratacağından da, pek uygun bir seçim değildi.

Oysa, ekonomi sektörüne dönüş, siyasal Avrupa sorununu ele almamış, aynen bırakmış oluyordu.

Bu sorun, şimdiye kadar, Avrupa'nın yapımında rol oynamış görülen federasyon eğilimi hesaba katılarak ele alınmıştı. Bu da Avrupa'ya hem bir görüş açısı kazandırmış, hem de davaya derinlik vermiştir. Ortaklık, eğer her sektör için ayrı ayrı kurularak hedefine varabilse, hedef, yani hareketin sonucu da, federal tipte siyasal bir ortaklık olacaktı. Ekonomik kurgular, sadece yol açıyor, bir Federal Avrupa Devletinin kurulması olanaklarını araştırıyor, çeşitli Avrupalı milletleri içine alabilmenin şekillerini araştırıyordu. Oysa, ekonomik ortaklıkların ereklığı, kuruluşlarındaki ilk hedefin ötesine gitmekteydi.

1958'den itibaren, federasyoncularla konfederasyon taraftarları arasındaki tartışma, yeni baştan patlak verir, General de Gaulle'ün iktidara gelmesiyle alevlenir. Bu kişinin Avrupa sorunlarıyla ilgili görüşlerinin, ortaklık sözleşme metinlerini hazırlayanların felsefe ve görüşlerine uygun olmadığı görülmüştür. O anda, her türlü girişimin bir an içinde durdurulması endişesi hissedilmiştir. Dolayısıyla, De Gaulle'ün iktidara gelmesi, millî sahadan çok, Avrupa sahasını mı etkileyen bir olaydır ?

I – FRANSIZ GİRİŞİMİ :

Gerçekten, endişeler boş değildi. Fransız hükümeti, varolan ortaklık sisteminden sıyrılmayacaktı. Hukuken, bu denli bir karar hatalı olurdu. Çünkü antlaşmaları, parlamento onaylamıştı. Üstelik, bu denli bir kararın alınmasıyla, Fransa, zor bir siyasal duruma girecek ve o an için, ekonomik çıkarlarını baltalamış olacaktı. Ancak, federal gelişimi baltalamak için elden gelen, yapılacak başka siyasal birleşme çözümleri teklif edilecekti. Bu girişim, 1960 ile 1962 arasında tartışılan Fouchet planı olarak gelişir.

Fouchet planıyla sonuçlanacak olan girişim, 1959-1960 yılları diplomatik havası yönünden ele alınmalıdır. Bu arada, o zamanki Fransız dışişleri politikasının genel hatları da hesaba katılmalıdır.

1. Diplomatik Durum :

23 Kasım 1959'dan itibaren, "altı"ların dışişleri bakanları, Ortaklık Konseyi çerçevesi dahilinde Strasbourg'da toplanarak, Avrupa'nın ekonomik yapısını, siyasal sahada uzatma zorunda bulunmanın kendilerine yüklediği sorumluluğun bilincinde olduklarından, aralarında, milletlerarası siyasal durumlarla ilgili muntazam tartışmalar yapmayı kararlaştırırlar. Bu tartışmaların, siyasal yönden Avrupa ortaklıklarının uzatılması konuları kadar milletlerarası sorunları da ele alacakları saptanır. Altı bakanın, üç ayda bir bu niyetle toplanmaları öngörülür. Ancak, bu toplantıların, NATO ve Batı Avrupa Birliği toplantılarını geciktirmemesi de ilke olarak kabul edilir. Bu son tedbir, Hollanda'nın ısrarı üzerine alınır.

Gerçekten de, toplantılar muntazam bir tempoyla yer alır ve az sonra, devlet başkanları veya hükümet başkanları arasında yer almaya başlayan ikili görüşmeler de, buna güç kazandırır. Fransız girişimi, bu diplomatik zemin üzerinde gelişecektir. Bu, de Gaulle politikasının sadece bir yönünü yansıtır nitelikteydi. Özellikle Atlantik Antlaşmasına karşı De Gaulle'in tutumu, dolaysız olarak Fransa'nın Avrupa tezlerini etkiler.

2. Fransız Dış Siyaseti ve Avrupa :

De Gaulle siyasetinin, eleştirmeye konu olamayacak iki unsuru varsa, onlar da, tutarlılığı ve devamlılığı olmuştur. Millî egemenlik fikrine dayanarak bina edilen görüş, Atlantik Antlaşması olduğu kadar, Avrupa birliğine karşı da, gerektirdiği sonuçları kabullenerek uygulanır.

A) ATLANTİK ANTLAŞMASI VE AVRUPA'NIN SAVUNMASI: – 24 Eylül 1958 tarihinde, daha yeni Fransız rejimi yerine oturmadan bile, – anayasa 4 Ekim 1958 tarihinde kabul edilmiştir – General de Gaulle, Başkan Eisenhower'e bir memorandum göndererek, Atlantik Antlaşmasının yeniden ele alınarak, derinlemesine giden bir reforma tabi tutulmasını ister. İstenen "dünyayı ilgilendiren ortak tedbirlerin alınabilmesi için" Amerika, Fransa, Büyük Britanya'dan kurulu üçlü bir idare kurulunun meydana getirilmesidir. Fransa bu sayede dünya gücü seviyesine çıkarılmış olacaktı ve diplomatik olduğu kadar stratejik alanda alınacak kararlara, eşit güçte üye olarak katılma olanağını bulacaktı. O zamana kadar, niyet, açıkça Avrupa'yı, Amerikalı müttefiğin nükleer korunma sisteminin şemsiyesi altına yerleştirmek olmuştur. Oysa de Gaulle'e göre, on yıldan beri, durum değişmiştir. Ve dolayısıyla Avrupa güçlerinin ve bu arada özellikle Fransa'nın kararlara katılmaları, antlaşma hedeflerini saptamaya katkıda bulunmaları gerekmektedir. Bu memorandum, Washington'da olduğu kadar Londra'da da hoş karşılanmaz. Buna rağmen Fransız hükümeti, görüş ve isteklerinde direnir. Ve dolayısıyla, 1959'dan itibaren, Fransa, tek taraflı tedbirler alarak, antlaşmanın askeri örgütlenmesinden Fransız kuvvetlerini sıyırmaya çalışır. Nihayet 21 Şubat 1966'da, tüm Fransız kuvvetlerinin NATO'dan çekildikleri resmen bildirilir. Gene de, müttefik kuvvetlerle sıkı bir işbirliği devam ettirilir. Fakat bu işbirliğine, tamamen değişik bir hava hâkimdir: Hür olarak seçilmiş ve karara bağlanmış bir ortaklık sözkonusudur; Fransa'nın, kısmen kuvvetlerinin kontrolünü kaybedeceği bir tamlama değil. Buna paralel olarak Fransız hükümeti, atom gücünü elde etme çabalarını sürdürmeye devam eder ve kullanım şartlarını sağlamak için lâzım gelen tedbirleri alır.

Atlantik Antlaşmasında reform ve askeri tamlamaya katılmayı reddeden ilk iki unsura, General De Gaulle'in bir üçüncü dış siyaset belirtisi eklenmelidir: Bu, Fransa'yı ve mümkünse Avrupa'yı, iki blokun etkisi altında kalmaktan kurtarmaktır. Avrupa'da, üçüncü bir güç merkezinin yaratılması, İkinci Dünya Savaşından sonra bölünmüş kalmış bir kıtayı birleştirmek anlamına gelir. Bu bölüşme, Avrupa halkının isteklerine değil, iki büyük

gücün yani Sovyetler Birliğiyle Amerika Birleşik Devletlerinin, çıkarlarına uyarlıydı. Bu şekilde, Avrupa'nın rolü sorunu ve bunun dünya satranç tahtasında hangi pozisyonda bulunması gerekeceği, de Gaulle'cü kaygıların merkezinde yer alır. Fouchet planının hedefleri arasında, savunmanın da katılmasıyla, Fransız cumhurbaşkanı, Avrupa devletlerine, tedricen, Amerika ile olan ilişkilerinden arınmalarını teklif edebilecek duruma geçmiştir. Fransız politikası, kendisini esinlendiren bağımsızlık görüşlerini, Avrupa düzeyine çıkarır.

B) MİLLETLERÜSTÜ BİR TAMLAŞMANIN REDDEDİLMESİ: – 1958'de, "Altı"lar ortaklığına karşı, yeni Fransız hükümetinin ne şekilde cephe alacağı merak konusu olabildi. Roma antlaşmalarının yürürlüğe girmeleri emniyet telkin edici bir unsurdur. Fakat, Fransa'nın Avrupa siyaseti hakkında bilgi verecek nitelikte değildi.

31 Mayıs 1960 tarihli radyo-televizyon konuşmasında, General de Gaulle, Avrupa'yla ilgili hislerini açıklar: Batı Avrupasının meydana getirilmesinin, dünyada barış şartlarından biri olduğu görüşünü savunur. Ona göre, işbirliği, federasyon görüşünün yerine geçmelidir. Ve Fransa'nın Avrupa siyaseti, bunu gözönünde bulundurarak, yürüğe oturacaktır. Fransız planının daha ayrıntılı çizgileri, ancak 5 Eylül 1960 tarihindeki basın toplantısında açıklığa kavuşacaktır.

3. Fransız Planının Ana Hatları: 5 Eylül 1960 Tarihli Basın Toplantısı :

Bu basın toplantısına, genellikle, "Vatanlar Avrupası" beyanatı denir. (Halbuki buna "Devletler Avrupası" denmesi gereklidir). De Gaulle'ün Avrupa tutumunu özetleyen sözkonusu konferansın ana hatları şunlardır :

A) DOKTRİN: – Avrupa'nın birleştirilmesinde, gerçeklere uyulması gereklidir, rüyalar peşinden koşulması değil. Oysa, Avrupa'da devletler vardır, ve devletlerüstü bir kuruluşa gidilmek istenmesi, yersiz bir uydurma ve rüyadır. Dolaysız olarak kamuoyuna dayanacak, halk tarafından seçilmiş temsilcilere dayanan bir örgüt tarafından Avrupa'nın yönetilmesini istemek, Avrupa fikrini başarısızlığa mahkûm etmek anlamına gelecektir. Generale göre devlet, Avrupalı güçlerin kaçınılmaz geçit noktasıdır. Ne etraftan dolanmak ve ne de güçlerini yitirmek sözkonusu olabilir.

B) SONUÇLARI: – Baştaki bu beyanata dayanan yorum, Paris ve Roma antlaşmaları yazarlarına has anlayışa ters gelen bir açıdan ele alınır ve topluluk örgütlerinin ona göre kullanılmalarını gerekli kılar. Devletlerin, karar hazırlanmasıyla görevlendirilmiş ve alınacak kararları uygulayacak örgütleri olabilir. Ancak, kararları kabul etmek, sadece devletlere aittir. Böylece, bu düşünce sistemine göre, ortaklık müesseselerine öz güç ve yetki sahibi olma hakkı tanınmamaktadır.

Dolayısıyla, de Gaulle'ün teklif ettiği, ilk önce devletlerin aralarında istişare geleneklerini gerçekleştirmeleri ve ancak çok daha sonra, zamanla ve bu yoldan ilerleyerek birleşik bir Avrupa'ya gidilmesidir.

Bu nedenle, daha bir konfederasyona dahi gidilmeden önce, yapılması gereken iş, devletlerin çabalarını birleştirmeleri ve beraberce çalışmasını öğrenmeleridir. Devletlerarası işbirliğine dayanan siyasal Avrupa çerçevesi dahilinde, bu görüş açısından, millî parlamentoların temsilcilerinden oluşacak bir meclisin kurulması ve bir Avrupa referandumunun yapılabilmesi öngörülmektedir.

4. Fransız Girişimine İlk Tepki :

Konfederasyon fikri, kökenli olarak, o zamana kadar öngörülmüş Avrupa birliği görüşlerinden ayrılmaktadır. Görüşün, geleneğe uygun olarak diplomatik yoldan bildirileceğine,

bir basın toplantısı sırasında açılması, diğer beş ortak devlet tarafından temkinle karşılanır. Fransa'nın ortakları, NATO örgütüne zarar vermekten çekiniyorlardı. Fransız Başbakanı Debré, sırasıyla, Alman ve İtalyan hükümetlerine teminatlar verme zorunda kalmıştır. Geçmişte elde edilmiş sonuçların yeni baştan tartışmaya tabi tutulamayacağı teminatını verme zorunluluğu belirlemiştir.

II – İLK AVRUPA "ZİRVE"LERİNİN, DİPLOMATİK HAZIRLIKLARI :

Bu teminatları alan hükümet başkanları, bir zirve konferansı fikrini kabul ettiler. Avrupa tartışmasına hasredilen propaganda, bazı Avrupalı çevrelerin ve bu arada Jean Monnet'in de davaya kazanılmasıyla, 1960 sonlarına doğru, yapılacak bir zirveya iyimser gözle bakabilme olanakları yaratılmış oldu.

1. PARIS "ZİRVESİ" : – "Zirve" seviyesindeki ilk Avrupa konferansı, 10 Şubat 1961 tarihinde Paris'te başladı. Bu konferansın sonunda yayınlanmış olan bildiri, ekonomik ortaklıklarla bunlara bağlı müesseselerin muhafazası ve Büyük Britanya'nın icabında katılabilmesiyle ilgili garantiler sağlıyordu.

Altı hükümetin temsilcilerinden oluşan bir komisyon, "bir sonraki oturum sırasında, devlet veya hükümet başkanlarının olduğu kadar, dışişleri bakanlarının toplantıları ve yerinde görülen diğer bir toplantıyla ilgili, elle tutulur öneriler teklif etmekle" görevlendiriliyorlardı. "Bu komisyon aynı zamanda, Avrupa ortaklığının diğer sorunlarını ve bu arada özellikle, ortaklıkların gelişmesiyle ilgili olanlarını etüd edecektir". Bu metin, bir uzlaşma sonucudur. Fransız delegasyonu, Dr. Adenauer başkanlığındaki Alman Federal Cumhuriyetinin de desteğiyle, "zirve" seviyesindeki muntazam toplantılara hemen katılmaktan ve eyleme geçmekten yana olup, bu toplantıları hazırlamaya mahsus bir de sekreterliğin kurulmasını istiyordu. Öte yandan Hollanda delegasyonu, bildiride, bu cinsten bir kesinliğin ifadesine karşı çıkıyordu.

Gerçekten, o andan itibaren, üç eğilim belirliyordu. "Avrupalıların" eğilimi olan *birincisi*, ortaklıkların gelişmesine ve güçlendirilmelerine taraftardı. Bu irade, üç teklifle dile geliyordu: tek bir Avrupa icra gücünün yaratılması, (Avrupa Birleşik Devletleri Hareket Komitesince teklif edilmiştir); Mayıs 1960'ta Ortaklıklar Meclisi tarafından hazırlanan meclis projesine uygun olarak, bir Avrupa Meclisinin dolaysız ve genel oylamayla seçilerek görev başına getirilmesi; ve Firenze'de bir Avrupa Üniversitesinin yaratılması. Bu eğilim, özellikle, Ortaklıklar Meclisinin 28 Haziran 1961 tarihli kararında dile gelir. Bunda ifade edilen fikre göre, hükümet başkanlarının veya dışişleri sorumlularının muntazam toplantı ve tartışmaları "altı"lar arasındaki işbirliğini güçlendirecek nitelikte olabilecek fakat bunun, Avrupa tamlaşmasına katkıda bulunması ve o yönde bir ilerleme kaydı sayılabilmesi için, "Ortaklıklara, onların müesseselerine ilişmemesi ve fonksiyonlarıyla yetkilerini devam ettirmesi" kadar, "Ortaklar icra kurallarının da, yetkileriyle görevlerini kullanmalarını etkileyecek herhangi bir sorunun tartışmasına katılabilmelerini" sağlaması icap edecektir.

İkinci eğilim, Hollanda'nınkindir. Onun için, "altı"lar Avrupa değildir. Hollanda, Büyük Britanya katılmadığı takdirde, yeni bir "Avrupa" tecrübesine katılmaya taraftar değildir. Ortaklıklarda gerçekleştirilmiş olan milletlerüstü tamlaşmalara halel getirebilecek ve Atlantik Antlaşmasının bölünmesini öldürabilecek herhangi bir eyleme karşıdır.

Üçüncü bölüm ise, az önce kaba hatlarını vermiş olduğumuz Fransız eğilimidir.

2. BONN BİLDİRİSİ: "HALKLAR BİRLİĞİNE STATÜYE DAYANMIŞ OLMA NİTELİĞİNİ KAZANDIRMAK" – Paris konferansı sırasında, devlet ve hükümet başkanları

kısa vade içinde yeniden toplanma kararını almışlardı. Bu ikinci "zirve" toplantısı, 18 Temmuz 1961 tarihinde Bonn'da yer almıştır. Katılanlar, ellerinde, çalışmalarına temel olacak iki belge bulundurmaktadırlar: Avrupa parlamentosunun 28 Haziran 1961 tarihli kararı ve Paris'te, beş ay önce kurulmuş olan etüd komisyonunun raporu. Bu rapor, iki ayrı kısımdan oluşur. Bunlardan biri, siyasal işbirliğine, öteki kültür alanında işbirliğine ayrılmıştır. Siyasal işbirliğiyle ilgili rapor, baştaki tutumlardan ayrılmamanın ne denli sonuçlar yaratabileceğinden bahseder. Tartışılmakta olan sorunlara karşı göstermekte oldukları çekimserliğe rağmen, Hollandalılar, Bonn konferansına katılmayı kabul ederler. O anda, Berlin krizinin birden çetinleşmesiyle, Avrupa tutarlığını dile getirmek zorunlu olur. Hollanda hükümeti, Bonn ve Paris'in ortak baskılarına karşı gelemez.

Bonn Beyanatı olarak bilinen son bildiri, siyasal işbirliği yolunda ilerleme kaydedilmesini öneren "altı" ların antlaşmasını onaylar. Bu metin, Davignon raporunun 1970'te kabulüne kadar, altı hükümetin siyasal birlikle ilgili görüş beraberliklerini dile getiren tek belge olacaktır.

Devlet ve hükümet başkanlarının görüşlerini dile getiren ve birlikte aldıkları kararı kaleme alan metin aynen şöyledir :

"Devlet Başkanları ve Hükümet Başkanları, aşağıdakileri kararlaştırmışlardır :

1. Avrupa ortaklıklarının daha önceden ima etmiş oldukları siyasal birlik idaresine şekil verilecek; işbirlikleri bu yolda düzenlenecek; gerekli gelişim öngörüülecek; tedricen, ortak bir siyasetin yaratılmasına gerekli şartları oldurarak, başlatılan işi, müesseseleri sayesinde yerine oturtmak ve bu gelişmenin gerektirdiği devamlılığı sağlamak için gerekli şartlar temin edilecektir.

2. Karşılıklı görüş karşılaştırmalarının yer almasını amaçlayan; politikalarını aralarında düzenlemeye, ortak görüşlere varmaya yararlı Avrupa Siyasal Birliğine uygun şartlar yaratmak ve böylece Atlantik Antlaşmasını güçlendirmek amacını güden toplantılarını, muntazam aralarla yapılması gereklidir. Bu toplantıları hazırlamaya gerekli pratik tedbirler alınacaktır. Öte yandan, dışişleri bakanları arasında faal bir işbirliğinin sürdürülmesi, ortak olarak girilen eylemlerin devamlılığını sağlamaya katkıda bulunacaktır. "Altı" ların işbirliği, salt siyasal kadro dışına taşmalıdır. Özellikle öğretim, kültür ve araştırma sahalarına el atacak, orada işbirliğini, ilgili bakanların devresel toplantıları sağlayacaktır.

3. Komisyonlarının, kendilerine, haklarının statüye dayanmış nitelik kazanmaya yararlı olanakları teklif etmelerini sağlayacaklardır. Bu tekliflerin bir an önce gerçekleştirilebilir nitelikte olmaları gerekecektir.

Devlet veya hükümet başkanları bundan emindirlere ki, işbirliklerini bu şekilde örgütlemekle, bu işbirliğin Paris ve Roma antlaşmalarının uygulanmalarına katkıda bulunmasını sağlamaktadırlar. Aynı zamanda takdir etmektedirler ki, işbirlikleri ortaklıkların daha yetkin olmalarını sağlamaya gerekli reformların yapılmasına yardımcı olacaktır.

Bunları da gözönünde bulundurarak, aşağıdakileri kararlaştırmışlardır :

1. Avrupa ortaklıklarına üye devletlerin aralarındaki siyasal işbirliğiyle ilgili, 28 Haziran tarihli Avrupa parlamento meclisi kararının şıkları, incelemeye tabi tutulmalıdır.

2. Girilen çabalara kamuoyunu daha fazla bağlamak için, Avrupa parlamento meclisi, çalışmalarını, hükümetlerin işbirlikleriyle bağlı olarak, faaliyetleri alanını geliştirerek, yeni alanları ele alması oldurulacaktır.

Okunduğunda, Bonn Beyanatı, baştaki Fransız tekliflerinden sonra alınmış yolun ne denli uzun olduğunu göstermektedir. Bir referandum fikrinden vazgeçilmiştir. Özellikle Adenauer'in baskısıyla olmuştur bu. Ortak ülkelerden çoğunun anayasası kadar Alman anayasası, bu tipten halk oylamalarının yapılmasını öngörmemektedir. Ortaklıkları saptamak ve yarlaştirmek görüşü terkedilmiştir. Tersine, bunları daha etkin hale getirmek sözkonusudur. Atlantik Antlaşması dile geldiğinde, bölünmesi değil, güçlendirilmesi sözkonusudur. Ve nihayet, Avrupa Meclisi, "altı"lar arasında tartışılmış olan konuları ele almaya ve bunlarla ilgili görüşleri kadar tekliflerini de vermeye davet edilmektedir. Buna karşılık Hollanda delegasyonu "altı"lar arası muntazam toplantılar ilkesini kabullenmektedir. Öte yandan siyasal işbirliğinin yanısıra, eğitim, kültür ve araştırma konularının da işbirliği kapsamına alınmasından söz edilmekteyse de, Atlantik Antlaşmasına yapılan atıf dışında, hiç bir yerde savunma sorunlarının lâfı edilmemektedir. Bu, Hollandalıların feragatlerinin limitini oldurmaktadır. Zıtlık ve karşıtlık konuları tamamen bir yana itilmiş değişlerdir ve uzlaşma, daha çok yorum konusu olacaktır. Fakat, görüşmelere ilk hareket verilmiş bulunmaktadır.

Konferans, gerçekten, bir komisyon, devlet ve hükümet başkanlarına, "halklar birliğine statüye dayalı nitelik verdimaye" dönük teklifler vermekle görevlendirilir.

Bonn Beyanatının zayıf tarafı, hemen kendini hissettirecektir. Bu sadece, bir niyet bildiridir. Hükümetler, alınmış kararlara uyma zorunda değildirler. Hukuk yönünden zorunluk, yani borç oldurmamaktadır.

Bonn Beyanatının kabul tarihi olan 18 Temmuz 1961 ile, dışişleri bakanlarının son toplantı tarihi olan 17 Nisan 1962 arasındaki süreyi, siyasal statü ile ilgili görüşmeler dolduracaktır.

III – FOUCHET GÖRÜŞMELERİNİN İLK SAFHASI :

Görüşmelerin ilk safhası bir hayli olumlu şartlar altında başlar. Özellikle I. Fouchet planının takdimiyle tartışılmasından oluşur.

Siyasal birliğin statüsünü (tüzüğünü) hazırlamakla görevli komisyon, Fransız delegasyonu başkanının, komisyon başkanlığına da getirilmesi nedeniyle, Fouchet komisyonu olarak da anılır. Bu, Paris'te 1961'in Eylül ayından itibaren, çok kez toplanır. Delegasyonlar, millî parlamentoların onaylarına sunulacak "gayri kabil-i rücu" bir milletlerarası antlaşmayı hazırlamanın genel hedef olduğu hususunda görüş birliğine varmışlardır. Ancak, aynı zamanda, bu antlaşmanın sadece bir "ilk safha" olabileceği görüşü üzerinde de birliğe varılmıştır: Bu antlaşma, sonra gözden geçirilecek, böylece siyasal birlik hedeflerinin ve müesseselerinin ahenkli ve tedrici gelişmeleri temin edilmiş olacaktır.

1. — I. Fouchet Projesi :

Birçok delegasyon, yazılı teklifler sunarlar. Fransız delegasyonu, 2 Kasım 1961 tarihinde, antlaşma şeklinde kaleme alınmış, maddelere ayrılmış, tartışmalara temel oldurmak niyetiyle hazırlanmış bir proje teklif eder. Bu proje, esas itibarıyla, Fransız görüşünü dile getirir. A) **BİRLİĞİN GENEL NİTELİKLERİ** : – I. Fouchet projesi, özetlenmiş bir metindir (18 maddeden ibaret). İşbirliği sistemine dayalı bir "Devletler Birliği"nin yaratılmasını öngörür.

"Birlik, üye halk ve devletlerin kişiliklerine hürmete, hakları ve borçları eşitliklerine dayanır" (Madde I). Her ülkede, o ülkenin millî kanunlarınca hükml şahıslara tanınan en

geniş haklardan faydalanır (Madde 3). Bu tasarruf açıkça gösterir ki, birlik, basit bir milletlerarası hukuk antlaşmasıdır ve dolayısıyla, üye devletlerin yetkilerini kullanması veya öz kişiliğiyle, milletlerarası ilişkiler oyununa karışması söz konusu olamaz. Milletlerarası ilişkiler, üye devletlerin kendi yetkilerinde kalmaya devam eder. Gerçek bir federal devletin kurulmasını öngörmüş olan 10 Mart 1953 tarihli Avrupa Ortaklığı Statüsüyle olan farklar önemlidir. Söz konusu statü, gerçekten; "milletlerarası ilişkilerde, ortaklık, fonksiyonlarını icra etmeye ve hedeflerine erişmeye yararlı ve gerekli hukuki kapasiteden istifade eder" sözleriyle, ortaklığın kişiliğini niteliyordu. Şekillendirmelerdeki fark, 1953 projesiyle 1961 projesi arasındaki varolan esas farkı dile getirir.

Fouchet projesi şartlarına uygunlukla, üye devletler, hükümet başkanları veya bakanlar seviyesindeki toplantılara katılmayı ve birlik hedeflerine karşı gelecek hiç bir karar almamayı taahhüt ederler. Dolayısıyla birlik, katılanların karşılıklı emniyetlerine ve sadakatlerine dayanır. Üyeleri, yani katılanları, hiç bir şekilde zorlayamaz.

B) BİRLİK MÜESSESELERİ : – Birlik müesseseleri şunlardır : Konsey, Avrupa Parlamento Meclisi ve Avrupa Siyasal Komisyonu.

● *Konsey* (yani Danışma Kurulu) birliğin orta organıdır. Dört ayda bir, devlet veya hükümet başkanları seviyesinde toplanır. Bu dört ay zarfında, en azından bir kere, dışişleri bakanları seviyesinde toplantı yapar. Ek olarak, her an, olağanüstü toplantılar tertipleyebilir. Bunlar, bir üye devletin isteği üzerine yararlır. 5. Madde, Konseyin "toplantı yerini kendi seçtiği"ni söyler. İhtimal şudur ki, bu toplantılar, çeşitli başkentlerde yeralacaktır.

Konsey, bir veya birkaç üye devlet tarafından görüşülmesi istenerek gündeme sıralanmış konuların hepsini ele alır ve tartışır. Konsey kararları oybirliğiyle alınır. Ancak, bir veya iki üye devletin yokoluşu veya çekimser kalması halinde, bu kural kısıtlanır. Böyle bir durum, karar alma mekanizmasını frenlemez, fakat o zaman alınacak kararlar, sadece onları kabul etmiş olan devletler için zorunlu olurlar. Ötekilerinin, kabullerini sonradan bildirmeleri kayıt altındadır. Bu denli bir tasarruf, Avrupa Konseyince geçerli olarak uygulanan bir usule uygun olarak, kısmi antlaşmalara varılabildiğini sağlar.

Konsey, sadece üye devletlerin verecekleri aidatlardan oluşan birlik bütçesini kabul eder.

● *Parlamento meclisi* varolan ekonomik antlaşmalar çerçevesi dahilinde çalışır halde olanların aynısıdır. Ancak, siyasal birlik sahasında müdahalesi gerektiğinde, yetkileri farklıdır. Burada alınacak kararlar, devletler egemenliğine hâlel getirmezler. Meclis, gerçek kontrol yetkilerine sahip değildir. Oysa, bu meclis, Paris ve Roma antlaşmaları çerçevesi dahilinde müdahale ettiğinde, üçte ikilik bir çoğunlukla alacağı bir kısıtlama kararı yoluyla, yüksek yetki veya CEE ve Euratom Komisyonlarını devirebilir, fakat bu yetki, tabiatıyla, devlet ve hükümet başkanları konseyine karşı kendisine verilmemiştir.

Meclis, birlik hedefleriyle ilgili konuları tartışır (Madde 7). Söz konusu konseye şifahi veya yazılı sorular tevdi edebilir. Konsey, meclis sorularına dört ay içinde cevap vermek ve uygun gördüğü takdirde, altı ay sonra, meclise vermiş olduğu önerinin sonucunu kendisinden sormakla mükelleftir. Meclis yılda bir, konseyin kendisine takdim edeceği faaliyet raporunu dinler. Ve nihayet lüzum görmüşse, revizyon (teftiş) usulüne, istişari olarak müdahale eder.

Ö *Avrupa Siyasal Komisyonu*, her üye devletin dışişleri idarelerinden gelen yüksek yetkili memurlardan oluşur. Merkezi Paris'tir. Komisyon, "lüzumlu gördüğü çalışma organlarını" saptar ve "misyonunu yerine getirmeye gerekli personel ve servisleri elinde bulundurur."

Komisyonun rolü salt tekniktir: Konseye dosyaların hazırlanması ve kararlarının alınmasında yardımcı olur; konseyin kendine verdiği görevleri yerine getirir. CEE ile Euratom komisyonlarına tek benzer yönü, ortak adıdır. Oysa, terkihi ve yetkileri itibarıyla onlardan tamamen ayrılır. Ötekiler, hükümetler tarafından tayin edilen kişilerden oluşmuş işbirliği organlarıdır, fakat bu hükümetlerden bağımsız olarak fonksiyonlarını icra ederler; ait oldukları örgüt kararlarını şekillendirmeye katkıda bulunurlar ve bazı varsayımlar dahilinde, öz yetkiye sahiptirler.

C) BİRLİĞİN YETKİLERİ: – Birliğin yetkileri, ekonomik sorunlar hariç, genel niteliktedirler. Böylece, üç ortaklık yetkilerinin garantilenmesi istenmiştir. Daha dakik olarak, 2. madde, şunları öngörür :

- Üye devletlerin ortak çıkarları konularında, ortak bir dış siyasetin kabul edilmesi.
- Ortak bir savunma siyasetinin kabul edilmesiyle, üye devletler emniyetinin güçlendirilmesi.
- Bilim ve kültür alanlarında işbirliği.
- İnsan haklarının, temel hürriyetlerin ve demokrasinin savunması.

D) ANTLAŞMANIN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ VE YENİ DEVLETLERİN KATILMASI: – Antlaşmanın gözden geçirilmesi, yani revizyona tabi tutulması ve yeni devletlerin katılımıyla ilgili tasarruflar, "altı"ların sonraki tartışmalarında gittikçe artan bir önem kazanacaktır. I. Fouchet planında bunlar nasıl düzenlenmişlerdir ?

Proje, ikili bir revizyon usulünden söz eder. 15. madde, her devlete, konseye tadilat önerisi sunma hakkını tanıır. Bu öneriler, konsey tarafından oybirliğiyle kabul edilmelidirler ve yürürlüğe girmeleri, ancak millî parlamentolarca onaylanmalarından sonra yer alır. Parlamento Meclisinin görüşü, bu tadilatlarla ilgili olarak alınabilir. Normal hallerde revizyon usulü böyledir.

16. madde, antlaşmanın, yürürlüğe giriş tarihinden üç yıl sonra, genel ve zorunlu bir revizyonu öngörür. Bu revizyonun maksadı, "Birliği güçlendirmeye uygun tedbirlerin incelenmesi ve bu arada kaydedilmiş olan ilerlemelerin de hesaba katılması" olmalıdır. Ana hedefleri, birleşmiş bir dış-siyasetin yerleştirilmesi ve tedricen, birlik içinde, Avrupa ortaklıklarını merkezleştirecek bir örgütün kurulmasıdır. Üç yıllık bir deneme devresi sonunda yapılması öngörülmüş olan 16. maddedeki revizyonun, burada, katı bir rol oynaması, normal olarak beklenirdi. Bölüm ortaklıklarını yeni baştan gruplayan tek örgüt, federal tipten mi, yoksa konfederal tipten mi olacaktı ? Yaratılacak olan yeni bünyeler, tamlaşma yönünden, ekonomik ortaklıklar bünyelerine, kuruluşlarına kıyasla, ilerleme mi, yoksa gerieme mi ifade edeceklerdi ? 1953 Avrupa Siyasal Ortaklığı kadrosu dahilinde de, Avrupa müesseselerinin yeni baştan gruplanması öngörülmüştü. Fakat işlem, tamamen değişik bir görüntü arz ediyordu. Çünkü siyasal ortaklık, "milletlerüstü" yüksek yetki, CECA ve CED Komisaryası yetkilerini kullanabiliyordu.

I. Fouchet Planı, Avrupa Konseyi üyelerinin, birlik amaçlarını kabullenmeleri ve daha önceden Avrupa ortaklıklarına üye olmaları kaydıyla, birliğe katılmalarını öngörür. Adayların bir ilk denemeye tabi tutulmaları gereklidir. Bunda başarılı olmaları, kendilerine otomatik olarak siyasal klüp azalığını temin etmez. Yeni görüşmelerin yapılması, konseyin oybirliğiyle karar alması ve katılma kararının millî parlamentolar tarafından yasanması gereklidir.

Fouchet planının kaba hatları böyledir. Bu, 1961'deki ilk şeklidir. Öngörülen örgüt, geleneksel milletlerarası örgütlere benzer. Burada sözkonusu olan, gerçekte, sorumlu hükümetlerin muntazaman toplanmalarını öngören, dışişleriyle savunma sahalarında belirli bir yakınlaşmayı oluşturmaya amaçlayan siyasal bir sekreterliktir.

2. — I. Fouchet Planının Doğurduğu Eleştiriler ve İtirazlar :

Fransız projesi çok yönden eleştirilecek ve çok çetin itirazlarla karşılaşacaktır. Esasına bakılırsa, çoğu kez iddia edilenin aksine, "beşlere" ortak bir "pozisyon" yoktur. Çeşitli delegasyonlar, projeye yöneltilen eleştirileri eşit olmayan şekilde paylaşırlar. "Altı"lar arasındaki ayırım hattı, sorunların fonksiyonu olarak yer değiştirir. Sadece Hollanda ile Fransa'nın sağlam olarak yerleşmiş bir doktrin sahibi oldukları görülür. Ve bunların eleştirileri, üç kaygı etrafında gruplanır: Milletlerüstü nitelik, savunma politikası ve İngiltere'nin katkısı.

A) MİLLETLERÜSTÜ NİTELİK: – Bonn Beyanatı, Avrupa Meclisini, tartışılmakta olan konularla ilgili görüşlerini bildirmeye zorunlu kılıyordu. Fransız delegasyonunun teklif etmiş olduğu projenin dakik bir incelenmesi sonucunda ve toplantı halinde yer alan derinlemesine bir tartışmadan sonra, Strasbourg Parlamentosu, 21 Aralık 1961 tarihinde, çok ayrıntılı ve ana şıkları aşağıda verilen bir öneriyi kabul eder: Meclis, ilk anda, bir hareketle kaldırılması olağan olmayan bir federal sisteme doğru giden bir geçiş devresi olması şartıyla, konfederasyon görüşünü kabul eder. Özellikle, bütçe ve yasama sahasındaki yetkilerinin genişletilmesini ister. Konseyle ilişkilerindeki etki ve yetkilerinin güçlendirilmelerini ister. Konseyin takdim ettiği yıllık raporun birliğin durum raporu haline getirilmesi gerekli görülür ve buna örnek olarak Amerikalıların yıllık birlik raporu alınır. Öte yandan, meclisle konsey ilişkilerindeki güçsüzlük, ikisine ortak bir örgütün kurulmasıyla dengelenecekti.

Bununla ilgili olarak, Avrupa parlamentosu, siyasal nitelikte bir genel sekreterliğin kurulmasını öngörür. Bu, hükümetlerden bağımsız olacak, işbirlikçilerini ve sorumlularını, serbestçe, Parlamento huzunda seçecektir. Bu şekilde, birliğin bünyelerine, milletlerüstü nitelikte bir unsur ithal edilmiş olacaktır.

Meclis, gene böyle, Ortaklıklar Mahkemesi yetkilerinin siyasal birliği de kapsayacak şekilde genişletilmesini ister.

Daha başka teklifler, oybirliği kuralının çok katı olan karakterini yumuşatmaya dönüktürler. Bazı sahalarda salt çoğunluk ilkesinin uygulanması, oyların bağlanması halinde meclise bir tahkim yetkisinin verilmesi istenir. Nihayet üç yıllık bir sürenin bitiminde öngörülen genel revizyonun amaçlarının önceden saptanması istenir. Avrupa parlamentosu üyelerinin genel seçimle seçilmeleri, çoğunluk oyunun ithali veya genişletilmesi ve nihayet, Avrupa müesseselerinin rasyonalizasyonu sözkonusu olabilir.

Ancak, meclisin baş kaygısı, kurulmuş bulunan ortaklıkların devamını sağlamak olmuştur. Gelişmelerinin garantilenebilmesi sağlanmamış olaydı, proje kabul edilemezdi: "Meclis, yeni antlaşmanın hiç bir madde veya şikkının, Avrupa birliği müesseselerinin varlığını, yetkilerini veya gelecek dinamizmlerini baltalayabilecek şekilde anlaşılabilmesine vesile bırakılmamasını ister. Yeni antlaşmaya yeni bir tasarruf ithal edilecek, bunda açıkça, (antlaşmanın) Paris ve Roma antlaşmalarını değiştirmedeği dakik olarak belirtilecektir..." Teklif edilen değişikliklerin ruhunu dile getirmek için, meclis, "Devletler Birliği" deyimi yerine "Milletler Birliği" deyiminin kullanılmasını ister; zaten Bonn Beyanatı buna yol açıyordu.

Bu çeşitli sonuçlar, ortaklaşa, Fransız projesine daha milletlerüstü bir nitelik kazandırma iradesine dayanırlar. Çeşitli delegasyonlar tarafından tekrar, değişiklik önerisi şeklinde ele alınacaklardır. Gerçekte, bunlar, Fransız girişiminin Avrupa ortaklığı nezdinde gördüğü ilk onayı değiştirmezler. Alman, İtalyan, Lüksemburg ve Belçika delegasyonları, fazlasıyla kısıtlı olduğunu takdir etmelerine rağmen, projeyi, tartışma esası olarak kabul ederler.

Bunlardan ilk üçü, tedricen siyasal birliğe gidilmesinden yanadırlar. Hollanda delegasyonu, bu yönden, daha kritik bir tutum takınır. Fakat, dört hükümet, meclise verilen görevlerin fazlasıyla kısıtlı olduğu görüşünde birleşirler ve Siyasal Komisyon yerine, bağımsız bir sekreterliğin getirilmesini isterler. Nihayet, revizyon şikkının, özel olarak, 1 Ocak 1966'da önce, genel seçim yoluyla, bir Avrupa parlamentosunun seçimini ve konsey iradesinin şekillendirilmesine oy çokluğu ilkesinin ithalini öngören bir Avrupa Birliği Anayasası taslağını düzenleme vaadini de içine almasını isterler. Burada, Avrupa parlamentosunun 21 Aralık 1961 tarihli önerisindeki bazı teklifler yeniden belirir.

B) SAVUNMA SORUNU: – Savunmanın, birlik amaçlarına ithali, çetin sorunlar doğuruyordu. Hollanda, bu sorunların, tüm dünya siyaseti işleriyle ilgili sorunlar kadar, NATO'nun münhasır müdahalesine bırakılması lâzım geldiği görüşündeydi. Hollandalılar, diğerlerinin ayrı görüşte olmaları halinde, şu uzlaşmaya varabileceklerini söylüyorlardı: "Altı"lar, dolaysız olarak NATO'nun bünye ve stratejisini ilgilendirecek sorunları istişare sahalarına almaktan çekinirler ve üstelik, "altı"ların toplantılarına paralel toplantılarla, Batı Avrupa Birliği (UEO) içindeki siyasal görüşmeleri güçlendirmeyi taahhüt ederler. Bu şartlar, tabii, "altı"ların savunma sahasındaki tartışmalarına, çok platonik bir nitelik kazandırma rizikosunu doğuruyorlardı.

Alman, Belçika, İtalyan ve Lüksemburg hükümetleri, Hollandalıların, NATO'yu zayıflatmama kaygılarına katılıyor, fakat bu denli köklü sonuçlara varmayı reddediyorlardı. Projeye ithal edilecek dakik garantiler, onlarca, geleneksel bağlantılarının veya emniyetlerinin temeli olan tümel stratejilerin tehlikeye girmeyeceği anlamına gelecek ve yeterli olacaktı. Fransa'nın tutumu yeterince işlenmiş olduğunda, burada tekrar ele alınması yersizdir. Ancak burada, bu görüşmeler sırasında, Fransa'nın ,hatırı sayılır tavizler verme eğiliminde görüldüğünü söylemekle yetinelim.

Dolayısıyla, 1961 yılı sonunda, sorun çözümleneceğe benzer.

C) İNGİLİZ KATKISI: – Büyük Britanya, ekonomik ortaklıklara alınmasını isteme kararı almamış olaydı, görüşmelerin seyri, kuşkusuz değişik olacaktı. Avrupa'nın genişletilmesi ve siyasal birlik sorunlarının kesişmeleri, "altı"ların tepkilerine büyük ağırlık veren bir unsur olacaktı.

Bonn Beyanatından birkaç hafta sonra, 10 Ağustos 1961'de, Büyük Britanya, tutkularından kurtularak, resmen ortaklıklara katılmak üzere namzet olur. Ardından, Danimarka, Norveç ve İrlanda da, katılmaya namzet olacaktı. Aniden yeralan bu dönüşte, kuşkusuz "altı"ların siyasal tartışmaları kesin bir rol oynar. Ortaklığın göstermekte olduğu canlılık karşısında, Britanya hükümeti, Amerika Birleşik Devletlerine olan özel bağlarına ve İngiliz Milletler Camiasına dönük siyasetinin doğruluğundan kuşkulandır. Farkına varır ki, Amerika Birleşik Devletlerinin desteği kayıtsız şartsızdır ve İngiliz Milletler Camiası, Amerikan siyasetini etkilemekten yoksun kalmaktadır. Merkezkaç baskıların etkisiyle, İngiliz Milletler Camiası dağılmaya başlar. Büyük Britanya etrafına, Danimarka'yı, Norveç'i, Avusturya'yı, İsviçre'yi, İsveç'i ve Portekiz'i yeni baştan grup olarak toplayan bir Avrupa serbest trampa ortaklığının yaratılması hesaplanmış olan karşılıkları ve çıkarları sağlamaz. Bu örgüt, Ortak Pazarın silâhsızlanma ve gümrük alanlarında gerçekleştirdiği başarılar yanısıra, zayıf kalır. Büyük Britanya'nın, çeşitli ilkeler nedeniyle, içinde yeri olmayacak bir Avrupa'nın kurulmasını öneren W. Churchill'in Zürih'te, 19 Eylül 1946 tarihindeki konuşmasından sonra, bir hayli yol alınmıştır. İngiliz hükümeti, şimdi, başarılı olduğu takdirde, kendisini yalıtacak ve ekonomik olduğu kadar siyasal yalnızlığa mahkûm edecek bir örgüte, kendi de üye olmadan, gelişmesine göz yumabilir miydi ?

25 ve 26 Eylül tarihlerinde, "altı"ların dışişleri bakanları, CEE antlaşması 237 maddesince öngörülen görüşmelerin açılmasına yetkili olduklarını bildirirler. Ön toplantı, Paris'te, 10 Ekim 1961'de yeralır. Britanya delegasyonu başkanı E. Heath, der ki : – "CEE antlaşması konuları dışında kalan alanlarda daha geniş bir birlik yolunda "altı"lar tarafından kaydedilmiş gelişmeyi, Birleşik Kraliyet, büyük ilgiyle izlemektedir. Birleşik Kraliyet Hükümeti, Bonn Beyanatında şekillendirilmiş hedef ve öngörülere katılır". Bu toplantı sonunda yeralmış basın konferansı sırasında Heath, "Britanya hükümetinin, "altı"lar tarafından siyasal görüşmelere katılmaya davet edilmesi halinde, icabete çok hazır olacağını" ifade eder.

Hollandalılara göre, Britanya'nın tutumu, kendi arzularının bir teyididir ve kendileri için, Fouchet görüşmelerindeki tutumlarını katılaştırmalarına sebep teşkil eder. Büyük Britanya'nın daha fazla beklemeksizin davet edilmesini isterler ve bunu, görüşmelerin devamı için şart koşarlar.

Bu arada, yeni bir olay yeralır: Fouchet komisyonunun 10 Kasım 1961 tarihindeki toplantısı sırasında, Belçika, ilk kez, İngiltere'nin katılmasını desteklemek üzere, Hollanda ile görüş birliğinde olduğunu ifade eder. O andan itibaren, iki delegasyon, siyasal birlik sorununu, bir alternatif şeklinde vazedeceklerdir: Ya milletlerüstü bir rejim ya da gevşek bir rejim. Fakat Büyük Britanya'nın da beraber olması şartıyla, birinci çözüm Fransa için kabullenecek nitelikte değildi. Diğer üç delegasyon da, arayı kesmek istemiyorlardı. Bu nedenle, Fransa'yla birleşip, Hollanda - Belçika tezini reddedeceklerdi. "Yedili" görüşmelerin, Britanya'nın ortaklıklara katılmasının ancak olabilirliğe başlaması anında, vaktin erken olması nedeniyle yeralamayacağı ve daha ekonomik yönden çok sorun oldurduğu görüşündeydiler.

D) ZİNCİRLEME TEPKİLER : – Gerçekten, İngilizin katılması şartı, Hollanda için, serbest trampa ile ilgili bir sürü görüşün meydana çıkması anlamına gelir. Bu sadece Avrupa kadrosunda değil, Atlantik kadrosu dahilinde etkili olacaktır. Bu serbest trampa ve Atlantik yönelim, Hollanda politikasının değişmez bir eğilimidir. Bunu, Birleşik Amerika ve ortaklıkların oldurdıkları iki büyük pazar arasında işbirliği yaratılması fikrinin Başkan Kennedy tarafından desteklenmesiyle ortaya çıkan yenilik unsuru güçlendirir. Hollanda, Amerika Birleşik Devletleriyle olan ilişkilerin, ekonomik olduğu kadar askeri yönden de gevşetilmesini öldürcek her türlü kurgunun karşısındadır. Zaten, bir hayli işstahsızlık içinde "altı"lar görüşmelerine katılmıştır. Resmî olmayan görüşmeler yapmaktan ileriye gitmelerine mahal olmadığı görüşündedirler. Delegasyonları, az veya çok bağımsız bir sekreterliğin kurulmasına karşı çıkan tek delegasyondur. Korkuları, böyle bir örgütün, ortaklık karakterine bürünmesi ve birliğin peşinden gelen ikinci safta bir müessesesi durumuna getirilmesidir.

Görüşmeleri, milletlerüstü örgüt veya İngiliz katkısı şeklinde bir alternatife bağlamakla, Belçika ve Hollanda, görüşmelerin bloke edilmesi, yani bir bunalıma batması tehlikesini yaratıyorlardı. Üstünde fazla durmaksızın, tutumlarının oldurduğu çelişkiye dikkati çekelim: Milletlerüstü bir çözüm şeklinin kabulü halinde, İngiltere'nin katılması, bu denli örgütlere karşı göstermiş olduğu allerji devam ettiğinden, çok uzun bir süre için ertelenmiş bulunmayacak mıydı?

İki delegasyonun tutumu temelinde, ayrıca, birlik içinde Fransızların Almanlarla hegemonya kurması korkusu da yatar. General De Gaulle'ün, Adenauer'le başlamış olduğu sıkıfıkı ilişkiler, Rambouillet'de Eylül 1960'ta yeralmış görüşmelerden beri sürmektedir ve Alman delegasyonunun Fransız projesini desteklemesi, arada bir, Belçika ve Hollanda hükümetlerinde, kendileri olmaksızın, kaşla göz arasında antlaşmalara varılmak istendiği

hissini uyandırmaktadır. Bu yünden, Britanya'nın katılmasında bir denge unsuru görülür. Milletlerüstü müesseselerin aracılığı ise, küçük ülkelere, büyük güçlerin hâkimiyetine karşı iyi bir garanti niteliğinde gözükmür.

Böylesine bir tehlike, gerçekten mevcut muydu? Bunu kolayca kabullenebiliriz. Ancak, ispatlanması zordur. Oysa, bu denli bir şüphenin belirebilmesi bile, bir emniyetsizlik krizine işaret edici nitelikteydi. Çeşitli hükümetlerin gerçek niyetleri, kuşku konusu oluyordu. Bundan oluşan psikolojik faktör, görüşmelerin sonraki kısmına gölge düşürür ve görüş ayrılığı noktalarını siviltir.

Büyük Britanya'nın Fouchet görüşmelerine hemen katılabilmesi ihtimali, böylece, zincirleme tepkiler yaratır ve çeşitli katılanların siyasal birlikle görüşlerini değiştirci etkide bulunur. Avrupa görüntüsünün, birden değiştiği görülür.

Fransız hükümetinin, vakit kaybetmeden elindeki olanakları harekete geçirerek, acilen siyasal birlik antlaşmasını sonuca bağlaması ve böylece, Avrupa'yı bağımsızlık rayına oturtması beklenirdi. 5 Eylül 1960 basın toplantısında, General de Gaulle, şu ifadeyi vermiştir: "Batı Avrupa ülkelerinin hükümetleriyle ve devlet başkanlarıyla, özellikle "Altılar Avrupası" denenenlerle bir görüşmeler serisine başlamış bulunuyoruz ve bu, bizim İngiliz başbakanıyla görüşmemize engel olmamış ve ileride de, iyi bir vesile olması zorunlu olan bir yeni görüşmemize mâni olmayacaktır ümidindeyiz. "Dolayısıyla Fransızların, İngiltere'nin katılmasına karşı olacıklarını ima edecek bir belirti yoktu ortada. Fakat, bununla, Avrupa'nın Atlantik alanına karışıp kaybolması endişeleri, daha da güçlenmiş olabiliyordu. De Gaulle ile McMillan'ın 25 Kasım 1961'de, Birch Grove'de yeralan görüşmeleri, generalin bu husustaki endişelerini yatıştırmış değildi. Dolayısıyla, sonradan siyasal statüye katılacak olan Büyük Britanya'nın, Avrupa'nın dış siyaset ve savunma alanlarındaki bağımsızlığı ilkelerine bel bağlamaya zorlanması için, bir yol bulmak gerekiyordu.

1961'in Kasımında, Britanya hükümetinin fikrini değiştirmesi ve siyasal görüşmelerden uzak kalma niyetini açıklamasıyla, İngiliz sorunu, geçici olarak rafa kaldırılmış olur. Görüşmeler, seyirlerini takip ederler. Fouchet planını karşılayan çeşitli ve çok sayıda itiraz ve eleştiriye rağmen, genel yargı, ıslahlar gerçekleştiriminin olağanlığı yönündeydi. Fransız planı, en ileri derecede girişmiş Avrupalılar için, çok kabul edilebilir niyet beyanları kapsıyordu. Dakik ve somut borçlarla ilgili şıkların sayısı bir hayli zayıftı. Fakat bunlar, ilk safha olarak kabul edilebilir ve sonradan gelişmelere yol açabilirlerdi. Eleştirici fakat yapıcı bir tutum zorunluydu. Zaten, Aralık 1961 sırasında, birçok tadel önerisi araya girmişti. Oysa, getirilen tavizler, sadece İngiliz şartının bir yana itilmesi halinde anlam kazanıyordu.

3. — İngiliz Şartıyla Ekonomik Ortaklıklara ve Siyasal Birliğe Katılma Arasındaki İlişkiler :

İngiliz hükümeti, hemen siyasal görüşmelere katılmama niyetini bildirmiş ise de, Hollanda kadar Belçika, karşıkoymalarını devam ettirmişlerdir. Kendilerine göre, siyasal statü üzerine bir antlaşmanın geciktirilmesi ve bu işe, ancak, Büyük Britanya'nın katılmasından sonra geçilmesi daha uygundur. Bu kördüğümü çözmek için, 15 Aralıkta, Paris'te bir dışişleri bakanları toplantısı yeralır. Belçikalılarla Hollandalılar, katılma ve ortaklık isteklerinin kalabalığı karşısında siyasal bir antlaşmayı tartışmanın yersiz ve zamansız olduğu görüşündedirler. Diğer dört delegasyon, aksine, çalışmalara devam edilmesi gerektiği görüşündedirler. Nihayet, görüş birliği, ekonomik ortaklığa katılma ve siyasal Avrupa'ya katılma

hakkında bir prensip ilişkisi varlığı üzerine yeralır. Ve birincisinin, ikincisinden önce yerelması icap ettiği saptanır. Bu şekilde ve mantıkî düşünceye uygun olarak, ekonomik görüşmelerin, siyasal görüşmelerden önce yapılması gerekir. Bundan elde edilen ikinci sonuç da şudur ki, siyasal Avrupa'nın oluşması, ekonomik Avrupa'nın oluşması modelinde olacaktır. Böylece, namzet devletler, sorumluluklarıyla karşılaştırılıyorlardı. Sadece çıkarlı bir ekonomik ortaklığa katılmakla kalmıyor, aynı zamanda, gerçek bir siyasal projeye de hizmet etmeye hazırlanma zorunda kalıyorlardı. Bu arada, İngiliz hükümeti, olup bitenden komisyon başkanı tarafından haberdar edilecekti. Diğer hükümetler, keza, haberdar edilecekler, fakat hepsi görüşmelere katılamayacaktı.

İngiliz şartının –geçici olarak– halledilmesi, görüşmeler ilk safhasının bitimini mimler.

IV – FOUCHET GÖRÜŞMELERİNİN İKİNCİ SAFHASI :

Siyasal statüye sonradan başka ülkelerin katılacağını öngörmek şartıyla, Fouchet komisyonu, çalışmalarına yeniden başlar. Bu görüş şekli, İngiliz şartının rafa kaldırılmasına olanak yaratmıştır. Fakat görüşmeleri, gayet belirsiz ve az zorlayıcı nitelikte oluşacak bir birlik görüşmelerine yön verecek cinstendir. Çünkü, Büyük Britanya'nın, milletlerüstü olma niteliğine karşı tutumu gayet iyi bilinmektedir. Federal bir şekle doğru gelişme, devamlı olarak tehlikeye girmiş sayılamaz mı ?

Görüşmelerin ikinci safhası, II. Fouchet planının takdimiyle dikkati çeker. Amerika'nın *partnership* politikasıyla mimlenmiş ve "altı"lar ile Büyük Britanya arasında yeralmış ortaklıklara katılma pazarlıklarının oldurduğu bir milletlerarası hava içinde yeralır.

1) II. Fouchet Projesi :

İlk başta, 10 Ocak tarihinde yeralmak için öngörölmüş Fouchet komisyonunun toplantısı, ancak 18 Ocak 1962'de yapılabilir. Fransız delegasyonu, antlaşma projesinin yeni bir metnini dağıtır. Ortaklarının eleştirilerini cevaplandırmaktan uzak kalan Fransa, II. Fouchet planıyla, vermiş olduğu tavizlerden dönmüş görülür. Söz kılığıyla kaleme alınmış metin, görüşmelerin birinci safhasında yapılmış olan tekliflerden hiç birine karşılık vermemektedir. Fransız tutumu, milletlerüstü mekanizmalar gibi uzakta kalan temeller üzerinde katılaşır.

Anlaşılan, Fransız hükümeti içinde, tamlasmaya karşı olanlar, çok güçlü bir baskı icra etmişlerdir. Bu görüşe rağmen, Fransız tutumunun nedenlerine ilişkin bazı karanlık noktalar vardır. Tutum değişikliklerinin mümkün nedenlerine gelmeden, II. Fouchet planının genel dengesini anlatmak gerektir.

Kasım 1961 projesine kıyasla, II. Fouchet planı, ayrıntı ve stil bakımından daha ileridir. Fakat özellikle, içinde daha derinlemesine bir inceleme gerektiren bazı esas farklar vardır.

A) BİRLİĞİN AMAÇLARI : – Yeni şekliyle 2. madde, şunu şart koşar: "Birliğin amacı, üye devletlerin ortak çıkarları olan alanlardaki siyasetlerini koordine etmek (düzenlemek) ve birleştirmektir. Bu alanlar şunlardır: "Dış siyaset, ekonomi, kültür, savunma". Bu madde, bundan önceki şekliyle, hedeflerin daha ayrıntılı bir listesini diziordu. Fakat buna karşılık, ekonomi, döküme dahil değildi. Öte yandan, eski haliyle 2. madde, birlik amacı olarak, şunu teklif ediyordu: "Diğer hür milletlerle işbirliği yaparak, ortak bir savunma siyasetinin saptanması sayesinde, üye devletlerin herhangi bir saldırıya karşı emniyetlerini sağlamak." NATO'ya yapılan bu atıf, Aralık 1961'de elde edilen tavizler sonunda açıklık kazanmıştır. Yeni metin, bu örgüte hiç bir şekilde atfetmez ve ondan söz etmez. Bu 2. maddede böyle olduğu kadar, metnin diğer kısımlarında da böyledir.

B) REVİZYON: – Yeni 16. madde şu şekilde yazılıdır: “Meriyete giriş tarihinde üç yıl sonra, işbu antlaşma, bir revizyona tâbi tutulacak, bunun amacı, gerçekleştirilen ilerlemeler karşısında, birliği güçlendirmek için alınması gereken tedbirlerin incelenmesi olacaktır. Özellikle, üye devletler arasındaki çeşitli işbirliği şekillerinin basitleştirilmesi, rasyonalizasyonu ve koordinasyonu üstünde durulacaktır.” Bu yeni şekil, daha başında, statünün sonradan tabi tutulacağı reformların ilkelerini ve esaslarını saptama isteğine cevap vermemektedir.

C) MÜESSESELER: – Devlet başkanları veya hükümet konseyi yanısıra, bakan komiteleri de birlik müessesesi haline getirilmektedirler. “Prensip itibarıyla her dört ayda bir ve en azından yılda üç kez” toplanırlar. Projede, bir dışişleri bakanları komitesiyle bir eğitim bakanları komitesinden söz edilir. Fakat konsey, başka bakanlar komitelerini de meydana getirebilir.

Avrupalı olma niteliği ortadan kalkan siyasal komisyon, “her üye devlet tarafından tayin edilecek temsilcilerden” oluşur. Eskisi gibi, her devletin dışişleri bakanlıklarına mensup yüksek memurlardan oluşmaz. Bu komisyon “Konseyin görüşmelerini hazırlar ve alacağı kararların yerlerine getirilmelerini sağlamaya memurdur. Konseyin kendisine tevdi edeceği diğer görevleri de yerine getirir.”

Bağımsız bir genel sekreterlik teklifi üzerinde durulmamıştır. Meclisin yetkileri güçlendirilmemiştir. Genel seçimle seçilmesinden söz edilmemektedir.

Bundan başka şunlar da ortadan kaldırılmışlardır: Birliğin dağılamayacağında, üye devletlerin kendilerini sadakatla görüşmelere katılmaları zorundan konsey veya komisyonun bilgi isteklerini cevaplandırma görevlerinden söz edilmemiştir. Ancak, söylenebilir ki, bu şartlar, kendiliğinden anlaşılabileceklerinden, özel olarak belirtilmelerine pek lüzum da yoktu.

2) Hangi Avrupa ?

Projenin yeni şekli, herhalde, Fransız hükümetinin ve General de Gaulle’ün kendisinin, en büyük önemi atfettikleri bir toplantıyı hezimete uğratmak niyetiyle kaleme alınmamıştı. Burada niyet, herhalde daha fazla bir frenlemeyle, Avrupa kadrolarının Atlantikçilikle kesişmelerini önlemek olmuştur.

Bu 1962 yılı başlangıcında, Avrupa’ya karşı Amerika’nın siyasal tutumu, 1960 yılından beri Kennedy idaresinin gelişinden bu yana hissedilen gelişmesine uygun bir yörengeye oturmuştu. Ve bu, ekonomik olduğu kadar, askerî yönden de gerçekleşmişti.

11 Ocaktaki “Birliğin durumu” mesajını okuduğu sırada, Amerika Birleşik Devletler başkanı, yakın gelecekte kongreye, onaylanmak üzere, bir *trade expansion act* (ticareti genişletme kanunu) sunacağını ve bunun verdiği güç ve yetkiyle, Birleşik Devletler kadar Ortak Pazarın dünya ticareti hacminin % 80’ini ellerinde bulundurdıkları mallar için tedricen ve tamamen gümrük vergilerini kaldırmak ve diğer vergilerin de tedricen % 50 oranında indirilmesi yolunda çaba sarfederek, “tüm hür dünya milletlerinin faydalanacağı, serbest rekabet yarışmasının herkese çıkar sağlayacağı yeni bir ticarî birliği beraberce kurmak” niyetinde olduğunu bildirir. Bu hedef, erişildiği farzedildiği takdirde, Ortak Pazarı her türlü öncelikten arıtma rizikosunu arz ediyordu. Ortak Pazar, bu denemeye dayanabilir miydi? Daha güçlü olan ekonomik sistem, daha güçsüz olanları kendine katacak içine alacak, eritecek değil miydi?

Askerî alanda, Amerikan saldırısı, aynı şekilde, çok yönlü ve her yana açılan güç projesiyle şekillenmektedir. İçerisinde tanımlanabilecek bir Avrupa çözümüne katılmaya zemin hazır-

lamak için, Birleşik Devletler, çok yönlü güçle, NATO'ya atom silâhları vermeyi, (ki Polaris füzeleriyle silâhlandırılmış, çok milletli mürettebatı olan bir deniz gücü buna temel olacaktı) teklif eder. Bu çözüm, Avrupa devletlerinin atomlu silâhlarla teçhiz edilmelerine katkılarını örgütleniyor, fakat katılanların, özellikle Büyük Britanya'nın ve Fransa'nın, tüm atom silâhlarını NATO emrinde bulundurmalarını kabullenmelerini öngörüyordu. Proje, iki karşıt isteği uzlaştırmaya dönüktü: Avrupa iddialarını karşılıyor, bu arada, atom silâhlarının yayılmasını da önliyordu.

Bu teklif Fransa'nın politikasına taban tabana zıttır ve onu geri çevirir. Fakat Almanlar, şartlı da olsa atom klübüne girme imkânını ilginç bulurlar.

İngiltere'nin katılması bu gerçeğin bir unsuru olarak takdir edilmelidir. Serbest trampacılarla Atlantikçilerin tarafını güçlendirecek olan Büyük Britanya'nın katılması, Fransız niyetlerine, dolaysız olarak karşı bir hareketti.

Görüşmeler, milletlerarası bir hava içinde sürdürülerek gelişir, bundan kurtulamaz ve karşılıklı etki ve tepkiler durmadan oluşur.

Fransa'nın dönüşü nedenleri, belki de "altı"lar kadrosundan öteye giden genel bir stratejiye yatıyordu. 15 Mayıs 1962'deki basın konferansında, General de Gaulle, isteklerini Avrupa'ya kabul ettirecek bir "dış federasyon oluşturucusu" (fédérateur extérieur) karşısındaki korkusunu açıkça itiraf eder: "Gerçek şudur ki, kullanılan deyimle, bu "tamlanmış Avrupa" içinde, belki de siyasete yer olmayacaktır. Böyle bir durum işleri çok kolaylaştırır. Hakikaten, o andan itibaren, bir Fransa olmayacağı gibi, bir Avrupa da olmayacak, siyaset de olmayacaktır. Altı devletten her birine bir siyaset kabul ettirme olanağı görülmediğinde, siyaset yokluğuna gidilecektir. Fakat o zaman belki de bu dünya, siyasetini güden ve sürdüren, dıştan gelen birinin peşine takılacaktır. Bir federasyon oluşturucusu olacaktır belki, fakat Avrupalı olmayacaktır. Tamlanmış bir Avrupa olmayacaktır. Çok daha geniş, çok daha yaygın bir şey olacaktır. Ve tekrar ediyorum. başında da bir federasyon oluşturucusu bulunacaktır. Bazı Avrupa taraftarlarının belirli sözlerini esinlendiren, belki de budur."

Avrupa'nın kişiliği sorunu böylece, dolaysız olarak vazedilmiş bulunuyordu ve tüm diğer fikir ve görüşlerin önünden gidiyordu.

Fransız tutumunu bir ikinci gerçek etkilemiş görünüyor : 1961 yılı sonu ve 1962 başlangıcı ortaklık metni, yani anlayışı, ortak ziraat politikasının kurulmasıyla belirlenir. CEE antlaşması, bu hususla ilgili gayet belirsiz ifadeler kapsıyordu. Oysa Fransız hükümeti ziraat Avrupa Antlaşmasını, Ortak Pazar ikinci safhasına geçmenin temel şartı olarak koymuş bulunuyordu. 4 Ocak 1962'de, ortaklık gündeminde daha başkalarına rastlanabilen bir *maraton* koşulduktan sonra, antlaşma gerçekleşiyordu. Buna, ortaklık dinamizmi yeterli değildi. General de Gaulle, sonradan, gerçekleştirilmiş antlaşmanın hükümetlerarası niteliği üstünde ısrarla duracaktır. II. Fouchet planının takdiminden çok az önce yer almış bu olay, Fransa'yı, siyasal birlik amaçlarına ekonomiyi de sokmaya itelemiştir. Fransa belki de, doğruluğu gösterilemeyecek bir ayırtlamayı tepmekte haklıydı. Çünkü, açıktır ki, ekonomiyi ilgilendiren büyük kararlar, politika oldururlar ve gerektirirler. Fakat, ortak ülkeler için bu ayırtlama gerçekten, kendileri yönünden, CEE antlaşması milletlerüstü usüllerinin devamını garantileyen bir unsurdur. Ek olarak şunu da belirtmek gerekir ki, "beş"ler, 4 Ocak 1962 başarısını bambaşka yönden yorumlayacaklardı. Onlara göre, Fransız hükümetinin görüşü aksine bu başarı, ortaklık mekanizmalarının etkinliğinin elle tutulur belirtisiydi ve Avrupa'nın acil gelişmesi ümitlerini tamlanmaya bağlamanın ek nedeniydi.

3) II. Fouchet Planına Tepkiler ve Karşıt Metinler :

Sayın Fouchet tarafından bazı tekliflerin etkisini zayıflatmak üzere sarfedilmiş çabalara rağmen, II. Fouchet planı, tüm delegasyonlar tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Birlik, amaçlarına ekonomiyi de dahil ettiğinden, bazılarının intibalarına göre, Fransa'nın istediği, varolan ortaklıkların milletlerüstü niteliklerini artırmaktır. Devlet ve hükümet başkanları konseyinin yetki ve prestijiyile karşılaşan CEE komisyonu, federal bir Avrupa'nın ümitlerini temsil ettiğinden, hemen, hizaya gelme zorunda kalır. Paris ve Roma antlaşmaları, onlara hâkim olacak siyasal birlik antlaşması hizasına girmelidirler. Üstesinden gelineceği sanılan anlaşmazlıkların tümü, birden ortaya çıkıverirler: Revizyon şıkkı, bağımsız genel sekreterlik, NATO'ya bağlılık. Hele Avrupa'yı tutan çevrelerde, heyecan, had safhasına varmıştır.

18 Ocak 1962 günü, görüşmelerdeki dönüş noktasıdır. Fransız niyetleri bakımından olduğu kadar, olduracakları niyetler bakımından da öyledir.

O andan itibaren, bir uzlaşmaya varma olanakları uzaklaşmış görülüyor. Oysa Fransa, tek başına kalacak değildir. Kabul edeceği ilk tavizlerle, Almanya, İtalya ve Lüksemburg ondan yana çıkacaktır. Ve acil bir antlaşmaya varılması için baskı icra edeceklerdir.

Fransa'nın görüşme ortakları, II. Fouchet planını, tartışma esası olarak reddederler ve bu sefer, kendilerinden gelme bir antlaşma projesi hazırlama kararını alırlar. Bu yeni taslak, "Bir Avrupa Devlet ve Halkları Birliği"ni olduracaktır. Bu belge, kendi tutumlarıyla Fransız metnindeki dikenli noktalar arasında uzlaştırıcı nitelikte olacaktır. Fouchet komisyonu içinde kurulan bir çalışma grubu, bu alternatif motinleri yazmakla görevlendirilir. Sonra, gerekli uzlaşmaları gerçekleştirmek dışişleri bakanlarına bırakılmış bir iş olacaktır.

İki şekil arasındaki ana farklar, görüşmelerin bundan önceki seyirlerinden anlaşılabilceği ve öngörülebilceği cinstendir. Görüşmenin bu katı safhasında, bunların nice olduklarını hatırlatmakta fayda vardır :

- Birliğin tanımlanması (Devletler Birliğine karşı, Halk Birliği),
- Varolan ortaklıkların yetkilerini sakınmak,
- NATO ile ilişkiler (Hollanda delegasyonu, "altı"ların savunma politikasının, "NATO kadrosu dahilinde gelişmesini" ister, öteki delegeler, daha esnek bir formülün bulunmasını isterler ve "NATO'nun güçlenmesine gidecek" bir politikanın kabulünden yana olurlar).
- Bağımsız bir genel sekreterliğin kurulması (Mamafih, Hollanda delegasyonu, birliğe fazlasıyla dar bir nitelik kazandırabilecek bu çözümü reddeder. Hollanda, Büyük Britanya "altı"lardan yana olmadıkça, geriye dönüşü olmayan bir kurgudan yana değildir).
- Konseye oy çokluğuyla karar alabilme ilkesinin itihali veya bunun, hiç olmazsa, bazı kısıtlı haller için uygulanmasının kabulü.

Dışişleri bakanları 20 Martta Lüksemburg'da toplanırlar. Çetrefil tartışmalardan sonra, birçok nokta üzerinde, birliğin tanımlanmasıyla ilgili olarak antlaşmaya varılır: Müesseseler yönünden Devletler Birliği; Fransız projesi, fiilen kabul edilir ve dolayısıyla, bağımsız bir sekreterlik fikrinden vazgeçilir. Komisyona yeniden vekâlet ve yetki verilir. Başkanlığına, İtalyan Dışişleri bakanlığı sekreteri ve İtalyan delegasyon başkanı Sayın Cettani getirilir. Sayın Fouchet'nin başka görevleri vardır.

4) Görüşmelerin Başarısızlığı :

İngiliz şartı sorunu, Aralık 1961'de bir yana itilebilmişti. Ancak şunu hatırlatmakta fayda vardır ki, Hollanda ve Belçika, siyasal birlikle ilgili bir antlaşmanın imzalanmasını, Büyük Britanya'nın ortaklıklara katılmasından sonra yerine getirecek iş olarak görmeye devam

ediyorlardı. Belki de görüşmeler uzadıkça, bu noktayla ilgili tutumlarını gevşetmeyi kabul-
leneceklerdi. Ancak tam bu sırada, Büyük Britanya'nın, beklenmeyen, anı ve hayati önem
taşıyan bir kararı ortalığı karıştırır: Bu ülke, yeniden ve Batı Avrupa Birliği bakanlar komite-
sinin Londra'daki oturumu sırasında, 10 Nisan 1962 tarihinde, siyasal birlikle ilgili görüş-
melere katılma arzusunu ifade eder. Ortaklıklara katılmak pazarlıklarıyla görevlendirilmiş
bakan Sayın Heath demecinde, İngiliz hükümeti yönünden ,siyasal birliğin nicel olması
icap ettiğine işaret eden unsurlar vardır. Beyanat, Hollanda ve Belçika delegasyonlarının
bekleyişlerini haklı çıkartıyordu. Fakat esasıyla teklif, birliğin bünyesi kadar revizyon
şikkı yönünden, Fransız tekliflerine çok daha yakındı. ("Daha bu safhada, gelecekteki
siyasal gelişmelerin dakik temposunu saptamaya çalışmanın, akıl kârı olmayacağı görü-
şündeyiz.") Fakat, Fransa için, Büyük Britanya'nın, Avrupa tezine inandığını gösterecek
bir harekette bulunması ve Atlantik Antlaşması yönünden, bağımsızlık garantisini vermesi
gerekliydi. Oysa, durum hiç de böyle değildi. Heath'in beyanati, bununla ilgili hiç bir
garanti vermiyordu: " Avrupa Siyasal Birliğinin savunma sorunlarıyla ilgili olarak, ortak
bir vaziyet almasını tamamen kabulleniyoruz. Ancak, esas olanı şudur ki, savunmayla
ilgili herhangi bir Avrupa siyaseti, dolaysız olarak Atlantik Antlaşmasına bağlı olmalıdır."
İkinci planda şu da vardı ki, "Amerika Birleşik Devletleriyle yanyana bulunacak olan"
Avrupa'nın, Atlantik alanındaki savunma ve ekonomi sorunlarına yapılan sık atıflar, fazla-
sıyla, Amerikan diplomatik tezlerine benziyor ve bu yönden, Fransız hükümetinin kuşku-
sunu uyandırıyor. Nihayet, "altı"larla yapılan ekonomik tartışmalar gösteriyordu ki,
Büyük Britanya, Amerika Birleşik Devletleriyle olan özel ilişkilerini sürdürme niyetindeydi
ve İngiliz Milletler Camiasıyla olan bağlarını da gevşetmeyi düşünmüyordu. McMillan
hükümetinin politikası, "altı"lardan kopartılacak bir taviz pahasına, bu iki geleneksel
eğilimi devam ettirmeye çaba harcıyordu.

17 Nisan 1962'de, Paris'te, tartışma konusu maddelerin yeni baştan kaleme alınmış
şekilleri, dışişleri bakanlarına sunulur: Atlantik antlaşmasının güçlenmesine atf, metinde
değil, girişte yer alacaktı ve ekonomi sözü de, birliğin amaçlarından silinecekti. Ancak,
sorun başka yörededir, çünkü İngiliz şartı, yeni baştan hortlamıştır. Delegasyonlardan
dördü, devam etmeye hazır olduklarını bildirirler. Belçika ve Hollanda, aksine, devam
etmek istemezler. Son bir görüşmeden sonra, bakanlar dağılırlar ve Cattani komisyonuna
yeni bir görev vermezler. Hiç bir bildiri yayınlanmaz. İtalyan diplomasisi, arabuluculuk
çabalarını, Haziran 1962'ye kadar sürdürecektir. Ancak, sonuç alma iradesi, artık yitiril-
miştir.

V. SON :

Ortaklıklara ve daha sonra da birliğe katkısının taşıdığı önem dolayısıyla, Büyük Britanya,
kendini çatışmanın ortasında bulmuştur. Büyük Britanya'nın ortaklıklara katılmasından
önce, siyasal bir antlaşmayı imzalamayı reddetmeleriyle, Belçika ve Hollanda hükümetleri,
temyizi olmayan bir karar almış bulunuyorlardı. Belirli bir mercie bu tutumu şikâyet etmek
sözkonusu değildi. 19 Nisanda, yani dışişleri bakanlarının son toplantı tarihinden iki
gün sonra, J. Luns, Hollanda dışişleri bakanı, şu beyanda bulunur: "Hollanda, birleşik
fakat mümkün olduğu kadar yaygın bir Avrupa'dan yanadır. CEE altı ülkesinden daha
çaplı olması gerekir. Böyle bir Avrupa, milletlerüstü ilkelere ve tamlaşma ilkesine dayan-
malıdır ve bunda CECA antlaşmasına benzemelidir. Fransız planı ise, eski bir tez olan,
devletler arasında bir antlaşma görüşüne dayanır. Bir ittifak, bir ülkeler Avrupa'sıdır.
Bizim görüşümüz şudur ki, bu plan reddedilmelidir. Ancak, Büyük Britanya buna ilgi
duyduğu takdirde, biz taviz vermeye hazır oluruz. Fransa, İtalya, Almanya gibi ülkelere
"hayır" diyebilmek mesele de olsa, arada bir, bunun zorunluk haline geldiği olur..."

Sözü, Belçika Dışişleri Bakanı P. H. Spaak alır ve der ki: "Bize teklif edilen, bir hayli mühim, ne idüğü belirsiz bir Avrupa siyasetinin örgütlenmesi ise; ameliye, Büyük Britanya ile daha öncelikle kabul edilebilir; onsuz pek olamaz." Bu red, diğer delegasyonlara Büyük Britanya'nın ortaklıklara katılmasını kabullendirmek için yapılmış bir şantaj olarak gözükebilir. Eğer, sözkonusu iki hükümetin tutumları bu olduysa, siyasal birlikle ilgili görüşmelerin ortada kalması, bunun değerini tamamiyle yitirmiştir. Ancak olay şunu gösteriyordu ki, Avrupa'nın dış siyaset yönelimi, büyük çapta, İngiliz tutumuna bağlı olabiliirdi. Nükleer bir güç sahibi olan bir Büyük Britanya'nın katkısı, bir ortak savunma siyasetinin tanımlanmasında, hayati bir rol oynayabilirdi. Ancak, bunun şartı da, Büyük Britanya'nın Avrupalı olma iradesi ve geleneksel siyasetini sürdürme amaçlarına galebe çalmasıydı. Fransa, tabiatıyla, İngiliz siyasetinin bu nokta ile ilgili gelişimini büyük dikkatle izliyordu.

1. Büyük Britanya ile Ekonomik Ortaklıklara Katılma Görüşlerinin Ortada Kalması :

Oysa, 1962 yılı sonlarına doğru, ekonomik görüşmeler her çeşit zorluk çukurlarına batma eğilimini gösterirler. Özellikle ziraat sorunu, çetin cevaz olmaktadır: Büyük Britanya, Ortak Pazara girmesiyle meydana gelecek durumdan zarar göreceğinden endişelenir; çünkü, işletmecilere yapmakta olduğu dolaysız destekleme ödemeleri yani *deficiency payments* sayesinde, bir düşük fiyat sistemi uygulamaktadır. Ortaklığa eğilimin uygulanması, öte yandan, İngiliz Milletler Camiası ülkelerinden gelen ithalatın, tedrici fakat önüne geçilmez bir azalmasını olduracaktı. İngiliz hükümeti, özellikle, İngiliz Milletler Camiası ülkelerinden gelen baskıların etkisi altında, gittikçe daralan bir hareket kabiliyeti karşısındadır. Bu öylesine had bir safhaya varır ki, 3 Ekim 1962'de, Brighton'daki kongresi sırasında, İşçi Partisi, yaklaşık olarak oybirliğiyle, Ortak Pazara girmeye karşı cephe alır.

Aynı zamanda oluşan bu olaylara, hayati önemi olan bir olay daha eklenecektir. Bu, Skybolt meselesidir. Kasım 1962'de Washington ve Londra, Amerika Birleşik Devletleri Başkanıyla Britanya Başbakanı arasında bir görüşmenin 18 Aralık tarihinde Nassau'da, Bahama adalarında, yerleşeceğini bildirirler. Nassau görüşmeleri, de Gaulle ile McMillan'ın 15-16 Aralık 1962 tarihinde Rambouillet'deki görüşmelerinden birkaç gün sonra yer alır. Küba krizinin Ekim 1962'de lehine kapatılmış olmasıyla, Amerika bu devrede, bir hayli yüksek bir milletlerarası prestijden faydalanmaktadır. Görüşmelerden maksat, Skybolt füzesi kurgu programının, Amerika Birleşik Devletleri tarafından terk edilmesine karşı bir hal çaresi bulmaktır. 1960'ta, Büyük Britanya ve Birleşik Amerika, Skybolt araştırma ve üretimini ortaklaşa bir finansmanla sürdürmeye karar vermişlerdi. Bu füze, Britanya atom silâhını taşıyarak kullanmayı olduracak bir işletme makinesiydi ve bundan, Amerika da faydalanacaktı. Ancak, işin malî portresi, Amerika'yı, bunu yeni baştan ele almaya zorlar. Onun yerine, Büyük Britanya'ya Amerikalılar, Polaris füzelerini teklif ederler. Güçleri daha büyük, menzilleri daha uzundur. Denizaltılardan atılabilirler. Buna karşılık olarak, Büyük Britanya'nın, tüm atom güçlerini, NATO'nun emrine vermesi gereklidir. Britanya başbakanı, nihayet kabul eder. "Majesteleri hükümetinin, bu güçlerin millî çıkarlar yönünden sakıncalı olmalarına karar vermesi hali dışında, güçler, her durumda, batı antlaşmasının milletlerarası savunmasına hizmet edeceklerdir." Galebe çalacak millî çıkarlar icabı gibi bir çıkış kapısını açık tutmasına rağmen ve Britanya güçlerinin, NATO lojistiği ve stratejisine bağlı kalması halinde bile hareket edebilecek durumda olduğu da farzedilse bile, antlaşma, kim ne derse desin, Büyük Britanya'nın, atomik silâhlar alanında bağımsızlığından vazgeçmesi anlamına geliyor; bu sonucu doğuruyordu. Ve artık, de Gaulle'ün tasavvur etmiş olduğu bir Avrupa savunma siyasetine İngiltere'nin katkıda bulunmasına olanak kalmıyordu.

Ekonomik görüşmelerin yeniden başladığı 14 Ocak 1963 gününde, Fransız Devlet Başkanı, hiç çekinmeksizin, Nassau'daki görüşmelerin daha da belirgin hale getirdikleri sonuca varır. O günkü haliyle, "altı"lar örgütüne, İngiltere'nin herhalde katılmak istemeyeceğini söyler. "Esas sorun, şunu bilmektir: İngiltere halen, kıta ile ve onun gibi, tek bir tarifiye uymak, tam olarak ortak olmak, İngiliz Milletler Camiasına karşı her türlü tercihten vazgeçmek, ziraatinin imtiyazlı olmasını istemekten vazgeçmek, serbest trampa alanı ülkeleriyle yapmış olduğu antlaşmaları ilga etmek durumuna girmeyi isteyecek midir?" der ve kendi yönünden, Britanya'nın katılması yüzünden tutarlılığını kaybedecek, "dev bir Atlantik Ortaklığınca yutulacak ve Amerikan boyunduruğu ile idaresi altına girecek" bir Avrupa'yı, kayıtsız şartsız olarak reddeder. Ona karşılık, bir ortaklık antlaşmasının imzalanmasına hiç bir engel bulunmadığını da sözlerine ekler. 18 Ocakta, Brüksel'deki görüşmelere son verilir.

2. 22 Ocak 1963 Fransız-Alman Antlaşması :

Ortaklığın coğrafi genişliği sorunu bilinen sonuca doğru yönelirken, Fransız - Alman yakınlaşması belirgin olur.

4 ile 9 Eylül 1962 tarihleri arasında Almanya'yı ziyaret eden General de Gaulle, Adenauer'le birlikte, iki ülke arasındaki bağları sıkılaştırmak amacıyla, özel bir antlaşmayı gerçekleştirmeyi düşünürler: "Fransa ile Almanya, olanaklarını birleştirerek, güçlü olmalarını daha da iyi sağlayacaklardır. Komşuları da güçlerini onlarınkine katarlarsa, bu daha da doğru olur." Bundan on gün sonra, Fransız uzmanları, Alman Başbakanlığına, Fransız-Alman işbirliğiyle ilgili bir memorandum (muhtıra) gönderirler. Bu muhtıraya dayanarak görüşmeler başlar. 12 Kasım 1962'de Almanya cevap verir. Görüşmeler çok seri olarak seyreder. Fransız-Alman antlaşması 22 Ocak 1963'te imzalanır. İmzalama töreni, Büyük Britanya ile görüşmelerin kesilmesinden, tam sekiz gün sonra, Fransa'yı resmen ziyaret etmekte olan Adenauer'in katılmasıyla, Elize sarayının Murat salonunda yer alır.

Fransız-Alman antlaşması, Fouchet planının ikili seviyede tekrarıdır.

Devlet veya hükümet başkanları seviyesinde toplantıların muntazam aralarla yapılmasını (yılda iki kez), dışişleri bakanlarının üç ayda bir, savunma ve gençlik eğitim sorunları bakanlarının da muntazaman görüşmelerini öngörür. Fouchet planının birinci faslında olduğu gibi, dış siyaset, savunma ve kültür alanlarında işbirliği sağlanmıştır. Ancak bu antlaşmanın farkı şudur ki, ortak müessese kurulmasını kapsamaz. Her iki ülkede, bakanlıklar arası bir komisyon Fransız-Alman işbirliği sorunlarını takip etmek ve hükümetine rapor etmekle görevlidir.

Bu antlaşma, Fouchet görüşmeleri başlatılmadan, bu görüşmeler sırasında Fransız girişimine Alman desteğinin sağlanmasıyla sigaya çekilen, bir antlaşma taslağının başarıya ulaşması niteliğindedir. Bunu gerçekleştirenler, ortaklık içindeki üyelerin böylece, sürüklenebileceklerini ummaktadırlar. Tarih ve gelenek yönünden birbirlerine bu denli zıt iki ülke, madem yaklaşabiliyor, daha geçmişte ortak bir antlaşmayla birbirlerine bağlanmış olan devletler, bunu mutlaka gerçekleştirirler. Aynı zamanda sanılmaktadır ki, Fransız-Alman ikilisi, Avrupa birliği karşısında, bir federatör rolü oynayabilecektir. Oysa, tek başına hiç bir devlet bu rolü oynayabilecek durumda değildir. Ve dıştan üçüncü bir gücün işe karışması, bağımsız bir Avrupa birliğinin kurulmasından başka, bambaşka bir sonuç anlamına gelecekti.

Oysa, iki devlet adamının ümitlerine cevap vermekten irak, 22 Ocak 1963 antlaşması, öteki ortaklarda, belirli bir başarı sağlamış olduğu alanlarla ilgili olarak ve özellikle gençlik

eğitim alanında, bir tatminsizlik duygusu doğurur. Gerçekten, Bonn'da siyasal personelin 1963 yılı sırasında değişmesi, metni gizli etkinliğinden arıtma sonucunu verir. 16 Mayıs 1963'teki Alman yasama kanunuyla, buna bir de giriş eklenmiş olur. Bu kanun vazeder ki, antlaşma, Federal Alman Cumhuriyetinin geleneksel bağlarını sürdürmesine engel ol-
durmaz. "Amerika ve Avrupa arasındaki sıkıfıkı bağlar sürdürülebilir, Kuzey Atlantik kadrosu dahilindeki ortak savunma devam edecektir ve bu Kuzey Atlantik Antlaşmasına (NATO'ya) bağlı devletlerin savunma güçleriyle tamlaşmanın mahsuru yoktur". Bununla, ortaklardan biri, daha önceden, tümüyle bir Fransız-Alman önderliği fikrini reddediyordu.

İki özel devlet adamının birleşerek görüşmelerini sürdürmeye dönük Fransız-Alman antlaşması, baştaki niyetleri yönünden varlığını sürdüremez. Ve Adenauer'un gitmesiyle, akim kalır.

Sanılanın tersine, sonradan anlaşılır ki, muntazaman yeralan, titizlikle takip edilen görüş-
meler, ortaklık mekanizmalarına rekabet etmezler ve görülür ki, karşılıklı ilgilerinin esasını, ortaklık varlığının kendisinden alırlar. Daha fazla, seçilen anda, ortaklığın Bakanlar Kurulu oturumlarına yararlı bir hazırlık çalışması niteliğinde araya girerler.

3. Fouchet Görüşmesiyle İlgili Sonuç :

Fouchet planı, görüşmelerinin ışığında, "altı"lar arasında varolan farkların ve açıkların önemi belirmiştir. Avrupa'nın siyasal yönünü saptama ve birliğini sağlama bakımından, İngiltere'nin katılması yönünden ve gerçekli müesseseler itibarıyla, yaygın görüş farkları mevcuttur. Ve bu farklar, Avrupa'yı oldurmanın esas sorunlarına garip bir ışık tutar.

Muhalefet, bir stil sorunu üzerinde durmuyordu. Sorun daha derindi. Sorunun salt müesse-
seler düzeyinde teşhis edilmesi yolunda çok çaba sarfedilmiştir. Ve bu yapılırken, bir yandan "Vatanlar Avrupası" öte yandan da "Halk Avrupası" kavramları, bağdaşmaz iki ilke şeklinde karşı karşıya getirilmiştir. Dikkat, esas itibarıyla görüşmelerin bu yönüne çekilmiştir. Oysa bu noktada antlaşmaya varılabilirdi. Ekonomik alanda denenmiş metodlar, dış siyaset ve savunma alanlarına uygulanabilir görülüyorlardı. Siyasal birlik, devletlerin egemenlikleri köklerine inen bir sorundur. Tedrici bir yakınlaşmanın, herkes tarafından kabullenmesi gerektiği beliriyordu.

Gerçekte temel sorun, Avrupa'nın dış siyasetine yön vermek olmuştur. Ve dolayısıyla, bu temel üzerine dayalı Avrupa'nın kişiliğine verilecek nitelik sorunu belirmiştir. Bir devlet veya bir devletler grubu, ilk başta, diğer devletlerle oldurduğu ilişkiler yönünden tanımlanır. Ve bu denli milletlerarası çevre sayesinde ve bunun içinde, özel çehresini kazanır.

Avrupa siyaseti, Amerika Birleşik Devletleri yönünde gelişerek, gerçekleştirilme yolunu tutmuş bir batılı birliğin olduracağı bolluk sosyetesinde eriyip ,kaynayıp gitmeli miydi? Veya tersine, Avrupa, zorunlu olarak gerektireceği ve yaratacağı rizikoları göze alarak, kendi siyasal ve kültürel kişiliğini kazanabilme durumunda mıydı? Tedricen iki Amerikan ve Sovyet hegemonyasından kurtularak, dünya politikasında yeni bir çekim merkezi yaratacak nitelikte bağımsız bir birlik ve birim olmalı mıydı ve olabilir miydi? İşte bu noktada, çatışmanın çözümü bulunamıyordu. Yarışan iki uygarlık projesi karşı karşıya geliyordu çünkü. Birincisine doğru eğilim güçlüydü, çünkü, hazır bir dost ve müttefiğin içinde yuvalanıyordu. İkincisi, rizikoluydu; ortak olarak dövülerek şekillendirilmesi gereken bir gelecekte yatıyordu. 1962'de Avrupa, bu macerayı başlatacak hareket gücüne sahip değişti.

Bu şekilde Fouchet planları, bir ifşa unsuru olmuşlardır. Sayelerinde, zıtlıklar, karşıtlıklar, anlaşmazlıklar, gün ışığına çıkartılmış oluyor, fakat aynı zamanda, Avrupa'nın çeşitli görünüşleri de beliriyordu. Bu nedenle, sonradan bakıldığında, Fouchet planı safhası, ilk safta gelen bir önem kazanır.

BÖLÜM 3.

YENİ ÇABALAR

İLK SONUÇLAR: DIŞ SİYASETLERİN BİRLİKTE YÜRÜTÜLMESİ (1962-1972)

Fouchet planının 1962'de çıkmaza saplanmasından bu yana, Avrupa'nın siyasal olarak birleşmesi fikri elden bırakılmamıştır. Dış siyasetlerin düzenlemesine çare aranması, savunma sorunlarında antlaşmaya varılamadığından, ortaklık kurgularına katılan Avrupalı devletler, millî siyasetlerinin temel ilkesi ve hedefi olmaya devam eder.

Ancak, 1962'den 1969 yılı sonuna kadar, bu sahada hiç bir ilerleme kaydedilemez. Yedi yıl boyunca, siyasal Avrupa, kuşku ve emniyetsizlik zeminine dayandığından, hareketsiz kalır. Özellikle Belçika, Alman ve İtalyan hükümetlerinden gelen çok sayıda girişime rağmen, bir antlaşma olanağı, gittikçe ve önüne geçilmez bir hareketle, geriliyor görünür. Siyasal Avrupa olanaklarının yeniden belirmesi için, 1969 yılına kadar beklemek icap edecektir. 1 ve 2 Aralık 1969 tarihinde La Haye'de yeralan "altı"lı devlet ve hükümet başkanları konferansı, Avrupa havasını devamlı olacak şekilde yeniden yerine oturtur. Davignon raporunun kabulüyle sonuçlanır. Halen, Avrupa devletleri arasındaki dış siyaset sorunları buna göre ayarlanmaktadır. Bu raporun esasları sayesinde, yeni safhalara doğru yol olarak ilerleme göze alınabilir.

Hareketsizlikle geçen bir ara devreden ve zorluklar da atlatıldıktan sonra, bir tırmanma devresi yörüngeye girer.

I – ARA DEVRE GİRİŞİMLERİ (1962-1969) :

14 Ocak 1963'teki General de Gaulle'ün basın konferansından sonra Büyük Britanya ile görüşmelerin kesilmesi, büyük yara izleri bırakmıştır. Kararın tek yönlü karakteri, diğer beş devlet için, haysiyeti kırıcı bir dikta hareketi niteliğindedir. Bunlar, ortaklık komisyonu kadar, şuna kani olmakta devam ederler ki, karşılaşılan zorluklar, teknik nitelikteydi ve dosyanın ek uçları, daha derinlemesine giden görüşmeler sayesinde halledilebilirdi. Oysa, bir oldubittiyle karşılaştırılmış bulunurlar. Ve bu olay, siyasal birlikle ilgili her türlü antlaşmayı geciktirmekte başrolü oynar.

Büyük Britanya'nın katılmasından yana olanlara göre, ekonomik birlik yolunda ilerlemeye lüzum yoktur. Çünkü, bu denli gelişmeler, onları Büyük Britanya'dan daha da çok uzaklaştıracaktır. Ve buna bakılırsa, Büyük Britanya'nın sonradan bir yedinci ortak olarak belirmesi öngörüldüğünde, her şey değişeceğinden, önceden kısıtlı kadroyla antlaşmaya varmak, hele hele lüzumsuz olacaktır. Britanya varsayımı ortadan kalkmadıkça, siyasal birlik felce uğramış durumunu sürdürür. Birlikte vazeden iki probleme ya paralel çözüm yolları bulunacak ya da biri kadar öteki de çözümsüz kalacaktır. Bu doğrulamanın gerçekten denetlenmesi, Aralık 1969'da yer alır.

Fransa'nın milletlerüstü nitelikte herhangi bir şekli reddetmesi de, öz siyasal birlik yönünden olduğu kadar, ortaklık müesseselerinin güçlenmesi yönünden de, aşılmaz bir engel niteliğini taşır. Paris-Bonn miğferini gerçekleştirme çabaları, Fransız politikasının uyardığı kuşkuyu daha da artırır. General de Gaulle'ün hükümeti, Fouchet planının başarısızlığı yüzünde hayal kırıklığına uğramıştır. Ve bu yüzden, dış siyaset amaçlarını, ortaklığın diğer üyelerine dikkat etmeksizin, gerçekleştirmeye çalışır.

Karşıt tezler arasında odaklaşma, bundan önceki iki yıl zarfında olup biten kargaşalar sonunda belki de tedricen gerçekleşebilecekti. Fakat böyle bir şey yeralmamıştır. Tersine, dış siyaset alanında, yeni uyumsuzluk konuları belirir. İçte ise, ekonomik zorluklar kadar seçim vadelerinin yaklaşması nedeniyle, dialoga dönüş geciktirilir. Bu olumsuz hava içinde, gene de, birçok girişim gelişir. İlk başta 1962, daha sonra 1968'de yer alır bu olaylar. Bu iki tarih arasında, Haziran 1965 krizi başgösterir. Altı ay süreyle, ekonomik ortaklığın kendi varlığı müthiş tehlikelerle gölgelenir.

1. 1964 Yılıının Üç Girişimi ve Fouchet Planı "Kompleksi" :

Avrupa Siyasal Ortaklığının başarısızlığı, Avrupa Savunma Ortaklığının da sonuç vermemesi, 1954'de, başbakanlıkların, müesseseler seviyesinde çok daha çekimsiz ve kayırtlı sonuçları öngörmelerine neden olmuştu. Çabaları, Batı Avrupa Birliğinin (U.E.O.-BAB) kurulmasıyla sonuçlanmıştır. Aynı şekilde, Fouchet planının başarısızlıklarından sonra görülen girişimlerin ortak niteliği, dikkatli ve çekingen olmalıdır. Belirmiş olan ayrılıklarla zıtlıkların genlikleriyle etkilenen "altıların" hükümetleri, Avrupa yapımının gelişmesi yüksek çıkarlarınca zorlanan bir sonuç yerine, çok daha kolay ve ehven olan, en küçük payda tabanına oturmuş bir antlaşma yolunu aramaya koyulacaklardır. Daha önemli ve vahim sorunlar, hasıraltına yatırılmış olacaklar ve yeni bir çatışma korkusuyla, orada bekletileceklerdir.

Fouchet planı "kompleksi" yani aşşağılık duygusu, "altı"ların tepkilerini devamlı olarak baskı altında tutacaktır.

1964 yılı, sırasıyla Belçika, Alman ve İtalyan hükümetlerinden gelen girişimlere sahne olur. Ortak hedefleri, 1962'de kesilen dialogu yeniden başlatmaktır. Altılı muntazam görüşmelerin yapılmasını öngören 18 Temmuz 1961 Bonn Beyanatını esas olarak alırlar. Felsefeleri şudur ki, sonucu olmayan görüşmelere devam etmek susmaktan iyidir. Bu girişimler, Fouchet görüşmeleri sırasında çeşitli delegasyonların onayını almış noktaların kıymetlendirilmesini amaçlamaktadırlar.

A) SPAAK PLANI : - Belçika Dışişleri Bakanı P. H. Spaak, tekliflerini geliştirmek için, kendine ölçülü bir tribün seçer. Bu, üyesi olan ülkeler komisyonları başkanlarının toplu olarak hazır bulundukları, Batı Avrupa Birliği Genel İşler Komisyonu toplantısıdır. Yılda bir yeralan bu toplantı, B.A.B Meclisiyle milli parlamentolar arasındaki bağları

sağlamlaştırma amacını güder. 9 Eylül 1964'de, ekonomik ortaklıkların sürdürülmeleri gerektiği konusunda ısrar eden Spaak, siyasal alanda, İngilizlerin yokluğunda da hareket edilebileceğini ima eder. Onlar o sırada, seçim kampanyası içine batmış bulunurlar. Ancak bu olay, işin başından bu yana, J. Luns'la birlikte, Britanya katılmasının savunuculuğunu yapmış olan Belçikalı bakanın birden dönüş nedenini anlatmaya yeterli olmaz. Anlaşılan P. H. Spaak, Brüksel görüşmelerinin kesilmesinden de önce, Büyük Britanya'da başlatılan Avrupa'ya katılma fikrine karşı kampanyanın kazanmakta olduğu zaferin etkisinde kalmıştır. Muhafazakâr hükümetin Avrupa siyasetine karşı yaratılan bir akımdı bu. İşçi muhalefet, bu kampanyanın ön saflarında çarpışıyordu. Oysa, 1964 seçimlerini, Ekimde, işçi partisi kazanacaktır. Belçika, bu olayların zorlamasıyla, altılı bir siyasal birlikten yana tezi savunmaya başlar.

Belçikalı bakan, üç ile beş yıl arasında sürececek bir deneme devresine girilmesini teklif eder. Bu süre boyunca, ortaklık üyesi ülkeler, halen siyasal birliğe şekil verememekteyseler de, en azından, katı bir hareket planı üzerinde antlaşmaya varma olanağını bulurlar. Fakat, öyle takdir etmektedir ki, bunu yapabilmek için, Avrupalı ortaklıklarda edinilmiş olan tecrübelerden faydalanmalı ve bu hazırlık devresi sırasında, bir ortaklık organı, hükümetlerin siyasal görüşmelerini hazırlamaya memur üç üyelik bir komisyon kurulmalıdır. Bu komisyonun karar yetkisi olmayacak, fakat, Avrupa çıkarlarını sivirtmeye yarayacak güdü organı olacaktır. Üstelik, hükümetlerin idaresi altında ve onlar hesabına, nihai antlaşma metnini gene bu komisyon yazacaktır. Antlaşmaya, meclis yetkilerinin bir genişletilmesi şartı dahil olacaktır.

Özet olarak diyebiliriz ki, kısıtlı bir devrede Fouchet planı esaslarının yeniden gözden geçirilmelerine vesile olacak hükümetlerarası bir antlaşmaya, ortaklık tipinden bir komisyon da eklenecektir. (Fouchet'in öngördüğü komisyon, her hükümet tarafından tayin edilecek delegasyonlardan oluşacak, geleneksel tipten bir diplomatik pazarlık için meydana getirilenler cinsinden olacaktır.)

B) 3 KASIM 1964 ALMAN MUHTIRASI : – C.E.E. (Avrupa Ekonomi Ortaklığı) Bakanlar Konseyine sunulan, aynı zamanda da, üye devletlerin hükümetlerine de takdim edilen 3 Kasım 1964 tarihli Alman muhtırası, Fouchet-Cattani komisyonunun çalışmaları sırasında, oybirliğiyle onaylanmış olan konuları kapsayan bir antlaşmanın yapılmasını ister. Ondan sonra, safha safha ilerleme kaydedilmesini önerir. Birinci safhada, hükümetlerarası basit bir antlaşmaya varılacaktır. Millî parlamentolara sunulacak olan bir antlaşma metninin yazılması, daha ileri bir tarihe bırakılacaktır. Bu antlaşma, dış siyaset, savunma ve kültür alanlarında hükümetler arasında görüşmeleri başlatacak nitelikte olacaktır. Üye devletler, bu sahalarda alınacak her karardan önce, birbirleriyle görüşmeyi taahhüt edecekler, ortak sorunları beraberce tartışacaklardır. Organik bünye, hükümetlerarası işbirliğine dayanacaktır. Devlet ve hükümet başkanları muntazam fasılalarla karşılaşacaklar: Dışişleri bakanları, savunma bakanları, kültür ilişkilerinden sorumlu bakanlar. Siyasal birliği oluşturan antlaşma, öngörülen vade içinde imzalanmazsa da, görüşmelere devam edilecektir. Antlaşma, gerçekten belirli bir zaman içinde, siyasal birlikle ilgili, etraflı, kapsamlı bir antlaşmanın imzalanmasını, oldurulmasını ve aynı zamanda da başka ülkelerin Avrupa birliğine katılmaları şartlarının da saptanmasını taahhüt eder niteliktedir.

Bu ilk safhada, bir istişare komitesi, bakanlara yardımcı olacaktır. Bu komitenin üyeleri, hükümetler tarafından tayin edilecek, fakat sadece ve münhasıran ortaklık çıkarlarına hizmet edecektir. Sözkonusu komite, siyasal birlik antlaşmasıyla ilgili tekliflerde bulunacaktır. Varlığı "antlaşmaya toplu çıkan yerleştiren bir unsur" niteliğinde olacaktır. Avrupa Parlamentosu, hemen, siyasal işbirliğinin tümüne ortak olacaktır. Bu işbirliği,

Atlantik Antlaşmasını güçlendirmeye dönük olmalı, Alman muhtırasının ikinci ve cesim bir kısmını olduran ekonomik antlaşmalar, gelişmelerine hanel getirmemelidir. Almanya Federal hükümeti, siyasal ilerlemeyle, ortaklıkların gelişmesi arasındaki bağı üstünde ısrarla durmaktadır. Ona göre, Avrupa ortaklıkları faaliyetlerine, "siyasal görevler" karşısında salt teknik alanda kalan bir fonksiyon olarak bakmak, hatalı olur. Ortak ekonomi politikası – bunu gerçekleştirmek görevi, ortaklıklara düşmektedir – tümel siyasetin bir parçasını oldurur. Onun vasıtasıyla, zaten birleşmenin ilk parçası gerçekleştirilmektedir. Ve bu parça, tümel Avrupa siyasetinde önemli bir yer tutar.

C) 26 KASIM 1964 İTALYAN TEKLİFLERİ: – İtalyan hükümeti de Bonn Beyanatına atfederek 26 Kasım 1964 tarihinde, ortaklığın bakanlar kuruluna ve üye devletler hükümetlerine, aynı zamanda da Britanya hükümetine yeni bir devletler ve hükümetler başkanları toplantısını meydana getirmeye dönük ve siyasal birliğin bir tecrübesinin başlatılmasını isteyen teklifler iletir. Daha önce dışişleri bakanlarının toplantılarına konu olacak konferanstan maksat, "pragmatik ve geçici olarak, üç yıllık bir tecrübe devresi içinde, Avrupa'nın siyasal tamlaşmasını yoluna koyma olanaklarını aydınlatmak" olacaktır. Deneysel devrenin gerçekleşme şekillerini tanımlaması ve siyasal birliğin ilke ve amaçlarını tanımlayan bir bildiri metnini kabul etmesi de lâzım olacaktır.

İtalyan hükümeti, deneysel devre için, aşağıdaki mekanizmanın yerleştirilmesini öngörmektedir :

- Devlet veya hükümet başkanlarının en azından yılda bir, sırasıyla, altı üye ülkenin başkentlerinden her birinde toplanmaları.
- Bazı sorunların çözülmesi için, icabında, Avrupa Komisyonu temsilcilerinin de katılmasını isteyebilecek ve üç ayda bir yapılacak dışişleri bakanları toplantısı. Bu olanak, daha 23 Kasım 1959 kararında öngörülmüştür. O zamanki dışişleri bakanları toplantısı üç ayda bir toplanmayı kabullenmişlerdi. İcabında, eğitim, kültür ve bilimsel araştırma bakanları bu toplantılara katılacaklardır. Dolayısıyla burada sözkonusu olan, iki seviyeli görüşmeler mekanizmasının yeniden işler hale getirilmesidir. Bu sistem de, hükümetlerin kendiliğinden onaylarını vermeleriyle Kasım 1959'dan Temmuz 1961 tarihine kadar çalışmıştı. Bu, Fouchet görüşmelerinin resmen başlamasından önceki devredir.

Bu toplantılardan maksat, milletlerarası sorunlarla ilgili olarak, herkes için zorunlu ve herkesin çıkarına ortak siyasetlerin saptanması olacaktır. Şunların öncelikle incelenmeleri icap edecektir: Komünist ülkelerle ilişkiler, Afrika ve Latin Amerika ülkeleriyle ilişkiler, Amerika Birleşik Devletleriyle *partnership* sorunları, üniversitelerarası değişme sorunları ve bir Avrupa Üniversitesinin yaratılması. Savunma sorunları da, icabında, uygun görüldüğü takdirde, dış siyaseti etkiler nitelikte oldukları sanıldığında tartışılabilir. Bu temkinler, üye devletler arasında belirmiş görüş ayrılıklarını dile getirirler.

- Nihayet, devlet veya hükümet başkanlarının toplantılarını hazırlamak, görüşme konularını ayrıntılarıyla saptamak için bir "siyasal komisyon" kurulacak ve muntazam aralarla toplantılar yapacaktır. Komisyon, bakanlar toplantılarını da aynı şekilde hazırlayacaktır. Bağımsız bir genel sekreter, komisyona yardımcı olacak, kendi mesai arkadaşlarını serbestçe seçecek, girişim yetkisini haiz olacaktır.

Birleşik Krallık, "altı"ların çalışmalarından haberdar edilecek ve böylece B.A.B. (U.E.O.) kadrosu dahilinde, "ortak politikaların kurulmasına katkıda bulunmasına" olanak sağlanacaktır. Ve icabında, bunları kabul edecek ve bunlara uyacaktır. Yılda bir, Avrupa

parlamentosu ve ortaklıkların icra görevlileri karşılıklı görüşmeli bir oturum yapacak, bu oturum sırasında, hükümetlerce siyasal birlik lehine alınmış kararlar ve öte yandan, Avrupa'nın siyasal sorunlarının gelişmesi tartışılacaktır.

Son olarak, İtalyan hükümeti, bu şekilde yerine oturtulmuş olacak mekanizmanın, kullanılarak, en geç 1 Ocak 1968 tarihinde "kazanılan tecrübe gözönünde tutularak, elde edilmiş sonuçlar hesaplanarak, genel politika planı için olduğu kadar, Avrupa birliğini sağlama eylemiyle ilgili bir müessese kadrosu kazandırıcı nitelikte bir antlaşmanın meydana getirilerek imzalanmasını temin" etmesini şart koşar.

Spaak planında ve Alman muhtırasında, deneysel devre, esas itibarıyla, nihai antlaşmanın ayarlanmasına dönüktü. İtalyan teklifleri, bu safhaya, ortak siyasal tanımlama itibarıyla olumlu bir öz kazandırmaya dönüktü.

1964 yılı girişimleri, Fouchet planının kurbanı olduğu çatışmalarla, ilke çekişmelerini yeni baştan doğurmamak için çok temkinli davranırlar. Ancak, zorluklar arasında volta atmak; fazlasıyla şevk doğurmayan ve gerçekten hareket gücünden yoksun bir kurgu teklif etme rizikosunu doğuruyordu. Oysa eylem, olanaklara dayanarak kurulmaktaydı. Fakat eylemi besleyen ilkedir. Ancak, 1964'te, 1962'ninkinden fazla, siyasal Avrupa modeliyle ilgili bir görüş ortaklığı yoktu. Diplomatik yönden, Belçika, Alman ve İtalyan teklifleri özellikle, çeşitli ortakların iyi niyet oranını ölçmeye ve bunu sivriltmeye yarımış olacaktı.

Ancak, tüm bu çabalar sonuç vermeyeceklerdir. Tam tersine, Ortak Pazar içinde bir kriz patlak verecek, C.E.E. antlaşması müesseselerinin çalışması, tehlike geçirecektir.

2. 30 Haziran 1965 Krizi ve Ortaklık Müesseselerinin Niteliği :

30 Haziran 1965 krizi, Fransa'nın çoğunluk oyu ilkesini, ortaklığın, bakanlar kuruluna uygulamayı reddetmesiyle meydana gelir.

A) KRİZİN SAİKLERİ, ÇOĞUNLUK OYU SORUNU : – Roma antlaşmaları, antlaşmanın kaçınılmaz olarak oybirliğini gerektirdiği hallerde, kurul tartışmalarının çoğunluk oyuyla saptanacağını öngörür. Kâh salt çoğunluk, kâh belirli çoğunluk sözkonusudur. İkinci durumda, çeşitli üyelerin oyları, katsayılarla dengelenir. Uygulanan katsayılar, Fransa, İtalya ve Alman Federal Cumhuriyeti için 4, Belçika ve Hollanda için 2, Lüksemburg için 1'dir. Tartışmada savunulan görüşün oyla kazanması için alınmış oyların en azından dört devleti temsil etmesi ve en azından 12 puan tutturması lâzımdır. Üstelik konsey, kendisine Avrupa Komisyonunca iletilmiş teklifleri, ancak, oybirliğiyle değiştirebilir veya tadil edebilir. Böylece, üç büyük devletin, ortakça oy vermeleri, daha zayıf devletlere görüşlerini kabul ettirmelerine yetersiz kalmaktadır. Antlaşma uygulandıkça, oy çoğunluğuyla alınacak olan karar gerektiren durumların sayısı artar. Üçüncü safhanın da bitimiyle, yani 1 Ocak 1966 tarihinden itibaren, bu kuralın uygulanması, antlaşmanın niteliği nedeniyle ,genellik kazanacaktı.

Krizi olduran, "altı"ların, 1966 yılı baharında, ortak ziraat politikasının finansman kurallarını ortakça kabul etmek için karşılaşmış oldukları zorluklardır. Fransa bu antlaşmaya hayati önem atfeder. Çünkü bu, ziraat ortak pazarını tamamlayarak, ortaklık önceliğini somutlaştıracaktır. Böylece, ziraat ürünü ihracatçısı ülkeler, genişletilmiş pazarlara kavuşacaklar, ziraat dengeleri bozuk ülkeler ise, ortaklık vasıtasıyla ihtiyaçlarını karşılayacaklardır.

Kuramsal olarak, 1 Ocak 1966 tarihinden itibaren, Fransa azınlıkta kalabilecekti. Ve Fransa'nın korkusu da, bu tarihten itibaren, birbir zorlukla oluşturarak yerleştirmiş olduğu ziraat siyaseti kurallarının, tehlikeye girmesidir.

O anda başta gelen tehlike yanısıra, C.E.E. Komisyonu tutumunun öldürdüğü tepkiler de buna eklenir. Komisyon ,1965 baharı sırasında, öneride bulunma yetkisini kullanarak, siyasal nitelikte bir girişimde bulunmuştur : 31 Mart 1965'te ,Komisyon Başkanı W. Hallstein, Strasbourg Meclisine ve metnini daha hükümetlere açıklamış olmadan, özentili bir plan önerir. Planın amacı, askıda kalan ziraat sorunlarının halledilmesi, ortaklık kaynaklarının bu işe tahsis edilmesi ve Avrupa Parlamentosu denetleme yetkilerinin genişletilmesidir. Komisyon, herhalde, birinci şık için Fransa'nın desteğini kazanacağını ümitlemektedir. İstenen, ortaklığın, ortak bir ziraat politikasının doğuracağı mali sonuçları karşılayabilecek duruma gelmesini sağlamaktır. Bunun için, ortaklık dışındaki ülkelerden gelen ziraat ürünlerinden, ortaklık sınırlarında vergi alınması, bu meblağın dolaysız olarak ortaklık kasalarına akması ve bununla, ortaklık dışı ülkelere dönük ziraat ürün ihracatı halinde yapılacak vergi iadesi ödemelerinin karşılanabilmesi, pazarların ayarlanabilmesi ve fiyatların desteklenebilmesine gerekli paranın sağlanması, öngörülmüştür. Alınacak bu vergi, ortaklık dahilindeki ziraat ürünleri fiyatlarıyla, ortaklık dışından satınalınan daha ucuz ürünlerin fiyatları arasındaki farktan büyüktür. Öngörülere göre, bu denli bir mekanizmanın komisyona ,yılda bir milyar ve bundan üstün hesap birimi tutarında meblağları idare etmesi olanağını sağlayacaktır. (1 hesap birimi, bir dolara eşittir.) Bu nedenle komisyon ,bu kaynakların gerçek bir meclis denetimine tabi tutulmasını ve dolayısıyla, meclis bütçesel yetkilerinin artırılmasını ister. Bu son teklif, C.E.E. Antlaşmasının yeni baştan gözden geçirilmesini gerektirir.

B) ORTAKLIK MÜESSESELERİNİN NİTELİĞİ VE ROLÜYLE İLGİLİ İKİ TEZ : – Dolayısıyla bu teklifler, ortaklığın malî bağımsızlığını öldürmeyi öngördüklerinden, ziraat sorunlar dışına çıkarıyorlardı. Müesseselerde önemli değişikliklerin olmasını gerektiriyor, milletlerüstü bir durumu iliyorlardı. Bu girişimi nedeniyle komisyon, siyasal eğilimlerinin nice olduklarını açığa vuruyordu.

Buna, Fransız hükümeti, teklifin şekli kadar teklif kapsamına da itiraz ederek karşı koyacaktı. Komisyonun parlamentoyla kısa devre halinde çalışması, hükümetlerarası görüşme merciini atlatmış oluyordu ve Fransa buna karşıydı.

Sorun hoyratça sonuçlanır. 30 Haziran 1965'te, "altı"ların, ziraat sorununu çözümleme şekli üzerinde antlaşmaya varmadıklarını gören Fransa, kurul toplantılarına artık katılmama kararını alır. İndirdiği bu darbeyle, Fransa, ortaklıktan çekileceğini mi bildirmektedir? 5 Eylül 1965'teki basın konferansı sırasında de Gaulle, bakanlar kurulu fonksiyonunu ne şekilde anladığını ve komisyon görevlerinin nice olması gerektiğini hatırlatır. Ona göre *birincisi*, hükümetler arası diplomatik bir organdır. Kararları ancak oybirliğiyle alınmalıdır. *İkincisi* ise, teknik bir rol oynamakla yetinmeli, gayet dar anlamda, kurulun emrinde ve ona tabi kalmalıdır. Fransız hükümeti, 17 Ocak 1966'da, ortaklarına, komisyonun şekliyle (stiliyle) ilgili bir muhtıra gönderir. Bu muhtıranın bazı önemli kısımlarını aşağıda sunuyoruz :

"Kurul resmen haberdar edilmeden, komisyon, tekliflerinin niteliğini, meclise veya kamuoyuna hiç bir şekilde açıklamama zorunda kalmalıdır ve ilgili kural vazedilmelidir. Komisyonun, tekliflerini *Ortaklıklar Resmi Gazetesinde* yayınlamak niteliğinde bir girişimde bulunması, özellikle sözkonusu olamaz.

"Dolayısıyla, şimdiki hale bir son vermek ve kurulu, imtiyazlarının tümünü haiz olarak yeniden görevine yerleştirmek lâzımdır."

Fransız tezine karşı tez, kurulun, sadece çatışma halindeki milli çıkarların temsilcisi olmadığını fakat, tümüyle ortaklık namına sesini duyuran bir ortaklık organı olduğu görüşünü savunuyordu. W. Hallstein, bunu, gayet açık şekilde anlatır :

"Bakanlar Kurulu, federal bir organdır. Üye devletler, faaliyetlerini bu organ dahilinde sürdürürler. Fakat, sadece üyelerin millî çıkarlarını temsil etmekle kalmaz, tersine, tümüyle ortaklık adına seslenir. Kurul, ortaklığın has yasama organıdır. Kurul içindeki oylama kuralları öylesinedir ki, bir diktanın meydana gelmesi, ya da bir tarafın ağır basması söz konusu olamaz. Bu, 1 Ocak 1966 tarihinden itibaren, belirli çoğunluk ovunun kural olmasıyla daha da belirecektir.

"Komisyon, ortaklığın has organıdır. Dokuz üyesi, tek ve birlikte alınan bir kararla, altı hükümet tarafından atanmışlardır. Fakat hükümetlerden gelen hiç bir talimata tabi değildir. Kendisine sorumlu oldukları Avrupa parlamentosu, belirli çoğunlukla kabul edilen bir kısıtlama önergesiyle ancak, görüşlerini, kararlarını değiştirmeye zorlayabilir.

"Komisyonun görevi, ortaklık çıkarlarını savunmaktır. Ortaklığın güdücü gücüdür. Çünkü, yasama girişimini tekelinde bulundurur. Ortaklık çıkarlarının ve üye devletlerin özel çıkarlarının aracıdır."

C) LÜKSEMBURG "UZLAŞMASI": – Bu kriz, altı ay sürer. 1966'da, Lüksemburg "uzlaşmasının" kabulüyle çözümlenir. Her tarafa hak tanıyan bu metnin "uzlaştırıcı" yönü, sadece adındadır. Gerçek haliyle, çelişkili görüşlerin bir listesidir. Şunu önerir: "Bir veya birkaç üyenin çok önemli çıkarları söz konusu olduğunda, kurul üyeleri, makul bir süre içinde, kurulun tüm üyelerince kabullenebilecek kararlara varıp çözümler bulmaya çalışır." Metine ek olarak denmektedir ki, Fransız delegasyonu, –sadece Fransız delegasyonu – buna benzer bir durumda, "tartışma oybirliğine varıncaya kadar devam edecektir" şıkkının eklenmesi görüşündedir. Bu yerine getirilmediği takdirde, anlaşılan hiç bir kararla müdahale edilmemelidir veya bu şartlar altında alınan bir karar, Fransa tarafından kabul edilmeyecektir. Diğer beş üye, antlaşmanın bu şekilde tefsir edilmesine karşı gelirler ve onu reddederler.

Uzlaşma, Fransız hükümetine, elle tutulur, somut tatminler sağlamamaktadır. Antlaşmada, tadilat yapılmaz. "Beşler" hiç bir şekilde taviz vermeyi kabul etmezler.

Oysa uygulamada, bu andan itibaren, müesseselerin işlemesi, güçlü olarak zorlanacaktır. Gerçekten kurulda, hemen hemen hiç bir oylamaya geçilmez. Önceden, çoğunluk gerektirecek her türlü usulden vazgeçilir. Bu arada, her durumda söz konusu olan millî çıkarların önemleri gözönünde bulundurulmaz.

Lüksemburg "uzlaşması", ortaklık çalışmalarına devam edilmesini sağlar. Ancak, "altı"lar arasındaki çelişkiyi, ayırımı güçlendirir. Müesseseler hakkında görüş birliğine varılamaz. Fransa, ortaklıkta yerleşmeye başlamış bulunan federal gelişmeyi baltalamak ister, reddeder. Fransız tutumunun kesin niteliği, diğer ortak ülkeleri rahatsız eder. Savunma konusunda, 10 Mayıs 1966 tarihli muhtırası yoluyla, Fransız hükümeti, müttefiklere, güçlerini NATO'dan geri alma kararını bildirir. Merkezi Paris'te olan bu müessese, Brüksel'e taşınır. Fransa'da bulunan yabancı kuvvetler ve özellikle Amerikan kuvvetleri, önceden yapılmış antlaşmalara uygunlukla, üslerini terkederler.

3. Bir Öncü: Roma Konferansı (29-30 Mayıs 1967) :

Bu zorluklara rağmen, siyasal birlik dialogu çekingen bir hal ile, Roma'da, 29 ile 30 Mayıs 1967 tarihinde, devlet ve hükümet başkanları konferansı sırasında yeniden başlar. Toplantı vesilesi, Roma Antlaşmalarının onuncu yılını kutlamaktır. Görkemli sonuçlar olurmeyen bu "zirve", – Paris (10-11 Şubat 1961) ve Bonn (17-18 Temmuz 1961) da yapılanlardan sonra üçüncüsü oluyordu – bir emniyet havasını estirmeye yarar. Nihayet, 1 Temmuz

1967 tarihinden itibaren, 8 Nisan 1965'den beri imzalanmış bulunan, üç ortaklık müesseselerinin birleştirilmesine ilişkin kararın uygulanması kararlaştırılır. Bakanlar kurullarını birleştirip, iki C.E.E. Komisyonundan bir tane oldurarak ve Euratom'la CECA yüksek yetkisini de kaynaştırarak, ayrı kalan antlaşmalarca bunlara tevdi edilmiş yetkilere de hâlel getirmemek suretiyle, bu tedbir, ortaklıklar imajının (tasavvurunun) güçlenmesine katkıda bulunacaktır.

Ayrıca "altı"lar, "siyasal bağlarını, tecrübelerle durumların akla getirebileceği yöntemleri kullanarak, tedricen daraltma olanaklarını araştırmayı" kararlaştırırlar (Konferans sonunda yayınlanan bildiriden alınmıştır). Bu, hiç de kahramanlık emaresi değildir. Yeniden çıkılması sözkonusu olan yokuş diktir. Roma'da yapılması öngörülen yeni bir "zirve"yi, iç siyasal durumlar engelleyecektir. Mayıs 1968 krizidir bu. Ek olarak, ekonomik zorluklar, parasal zorluklar (Fransız Frankının devalüasyonu, Alman Markının revalüasyonu,) Fransa'da, Büyük Britanya'da ve Almanya Federal Cumhuriyetinde seçimler, engellemede rol oynarlar. Aynı şekilde öngörülmüş bulunan dışişleri bakanları toplantısı da yapılamayacaktır.

Üstelik, 2 Mayıs 1967'de Wilson başkanlığındaki işçi hükümetinin, parlamentoda, ortaklığa katılmak isteğini ilân etmesi üzerine, Britanya'nın katılması sorunuyla ilgili çekişme yeniden patlak verir. Fransa, ortaklarının arzulamakta oldukları görüşmelerin açılmasına karşı gelir. 16 Mayıs 1967'de, General de Gaulle, bir basın konferansı sırasında der ki: "Büyük Britanya'nın Ortak Pazara üye olması, bu büyük milletin, derinlemesine giden ekonomik ve siyasal değişikliklerden geçmesine bağlıdır." 1968 yılı sonunda, Avrupa'nın kurulması yeni baştan çıkmazdandır. O zaman Belçika, Lüksemburg ve Hollanda hükümetlerinin girişi sayesinde, gayet orijinal bir deneme gelişecektir.

4. Orijinal Bir Çözüm : Harmel Planı :

Ortaklığın durumuna ilişkin ortak bir muhtırada, bu hükümetler, "benzer tutumlara varabilmek için" önemli dış siyaset sorunlarını aralarında tartışma niyetinde olduklarını bildirirler ve başka devletleri de bu denemeye katılmaya davet ederler.

A) BATI AVRUPA BİRLİĞİNE BAŞVURMA : – Birkaç ay sonra, Belçika hükümeti, Dışişleri bakanı P. Harmel vasıtasıyla, Batı Avrupa Birliği kadrolarından faydalanılarak, Roma antlaşmasında sözü geçmeyen bazı acil sorunların çözülmesine gidilebilmesini sağlamak teklifinde bulunur. Ve bu denli sorunlardan dördünü belirtir: Dış siyasetlerin düzenlenmesi, savunma ve emniyet sorunları, teknoloji ve parasal sorunlar. İlk kez, Brüksel varoşlarında bulunan ve adı çok simgesel olarak, 1955'teki canlandırma hareketine bağlı olan Val-Duchesse şatosunda toplanmış Avrupalı Gazeteciler Örgütü önünde, alenen şekillenerek dile gelen bu teklifler, Batı Avrupa Birliği Kurulu önünde, 21 Kasım 1968'de tekrarlanırlar. Kurul, yedi üye ülkenin dışişleri bakanlarını toplamaktadır. 1954'te C.E.D.'nin (Avrupa Savunma Ortaklığı) başarısızlığından sonra yaratılmış olan Batı Avrupa Birliği, aynı zamanda, Ortak Pazar üyesi, "altı"larla birlikte, Büyük Britanya'yı içine almak özelliğini taşır. Öte yandan örgüt olarak, çok yaygın (ansiklopedik) bir görgü ve tecrübesi vardır. Bu sayede dışişleri, ekonomi, toplum ve kültür sorunlarını, savunma sorunu kadar uzmanlıkla ele alarak işleyebilmektedir. Ancak, Paris antlaşmalarının meydana getirdiği olanaklar, o ana kadar kullanılmış değillerdi.

Batı Avrupa Birliği Kurulu üç ayda bir toplanır. Bu örgüt, bu şekilde, Büyük Britanya ile bağ niteliğindedir ve clağan bir itiraz kapısıdır. Belçikalı bakan, başta sıralanmış olan dört sorunun, Batı Avrupa Birliği Kurulu içinde zorunlu olarak görüşme konusu edilmelerini önerir.

Teklif, Büyük Britanya hükümetinin, Avrupa'ya girmesi taraftarı olan Belçika'nın tam çıkarları çizgisindeydi. Alman, İtalyan ve Lüksemburg hükümetlerinin tepkileri olumludur. İtalyan hükümeti, sırasıyla yeni bir teklifte bulunur. "Yedili" bir antlaşma sonucunda, öngörülmede olan zorunlu görüşmelere konu olabilecek dışişleri sorunlarının dakik bir listesinin yapılmasını ister. 15 Ocak 1969'da Belçika Senatosunda konuşan P. Harmel der ki: "Ortaklık yaşantısının onuncu yılında, siyasal görüşme ilkelerinin yeni baştan ele alınması, gülünç gözükabilir. Oysa teklifimiz, sanıldığından çok daha zengin ve kapsamlıdır."

B) FRANSIZ REDDİ VE BATI AVRUPA BİRLİĞİ KRİZİ: – Harmel planının uygulanmasını sağlamak üzere, Britanya hükümeti Paris antlaşmalarının 8. maddesine uygunlukla Batı Avrupa Birliği Kurulunu, orta-doğu sorununu incelenmesi amacıyla 14 Şubat 1969'da toplantıya çağırır. Hemen, örgüt içinde bir kriz patlak verir. Fransa, yeni emir çıkıncaya kadar, bu örgütün kurulunda oturmayı reddeder. Birlik, "herhangi bir yerde beliren ve barışı tehlikeye sokabilen her durumu" incelemeye yetkiliyse de, Fransız hükümeti, B.A.B. kararlarının, oybirliğiyle alınmaları gerektiğini hatırlatır. Temel kararlar için geçerli olan bu kural, aynı şekilde, kendi tefsirine göre, örneğin, gündem saptanması gibi usuller için bile uygulanmalıdır.

Bu hukuki görüş arkasında, siyasal saikler gizlenir: Fransız hükümeti, yedili görüşmeler yoluyla, Büyük Britanya'nın Ortak Pazara girişi sorununun, ortaklıklar dışı bir kadro dahilinde tartışılmasını önlemek ister. Bu korku, pek de yersiz değildir. Yedili görüşmeler mantığı, ortaklık kaderlerine Büyük Britanya'nın bağlanmasını etkilemeden yürütülemezdi pek.

B.A.B. Kurulu, durum siyasal yönden çözümleninceye kadar ve uygun bir kanunun yokluğu karşısında, Fransız delegesinin غيابında oturumlar yapacaktır. Sonuç olarak Fransa, B.A.B.'nin, "altı"lar kararlarının bir cins temyiz mahkemesi şeklinde kullanılmaması mutlak şartıyla, yeriden yerine oturacaktır.

Dolayısıyla, B.A.B.'yi yeni baştan canlandırma çabaları, başarısızlığa uğrar. Bu örgüt, gene, yetkisinin ve yaygın niteliğinin kendisine tabii olarak yaptırması gerektiği siyasal görevin yanından geçmiştir.

B.A.B. krizi, "altı"lar arasındaki havanın bir kat daha bozulmasına katkıda bulunur. Nisan 1962 ile 1969 arasındaki yıllarda, Avrupa siyaseti, yolunun en hayal kırıcı kısmını kateder.

II. DAVIGNON RAPORU :

Siyasal Avrupa zorluklara boğulur görülürken, girişim, Fransız yönünden gelecektir. Fransa resmen, ortağı beş devlete, 22 Temmuz 1969'da, Ortaklık Bakanlar Kurulunun bir oturumu sırasında, yeni bir "zirve" toplantısı teklif eder.

Fransız kararına iç siyaset niteliğinde olaylar karışır. 15 Haziran 1969'da seçilen Başkan Pompidou, seçim kampanyası sırasında, Duhamel'in Ortacı Partisinin işbirliğini sağlamak üzere, katı siyasal vaadlerde bulunma zorunda kalmıştı. Bu merkezci parti, kısmen Halkçı Cumhuriyetçi Hareket'ten kopma idi ve onun gibi de, Avrupa'nın kurulmasına çok bağlıydı. Bu konferans, 1 ve 2 Aralık 1969'da La Haye'de yeralır. Fransız tutumunda bir değişim mi oluşmaktadır?

1. Avrupa Havaasının Yeni Baştan Yerleştirilmesi :

En yüksek seviyede, Avrupa Ekonomik Ortaklığının on iki yıllık varlığının bilançosu hakkında düşünmek ve "altı"lar için yaratılmış olanakları gözden geçirmek üzere toplanmış bulunan devlet ve hükümet başkanları  esas karar alırlar: Birincisi, Roma antlaşmasının sonucu olan gümrük birliğini tamlayacak nitelikte bir ekonomik ve parasal birlik yoluna başkoymaktır. İkincisi, Büyük Britanya ve diğer namzet  ülkeyle (Danimarka, İrlanda, Norveç) birleşme görüşmelerine başlamak; üçüncüsü ise, dışışleri bakanlarını, "siyasal birliği gerçekleştirmenin en uygun başarı yollarını araştırmakta "görevlendirmektedir.

Konferans büyük yankı uyandırır. 1962 yılından beri ilk kez, esas noktalar üzerinde görüş birliğine varmışlardır. Yeni bir iradenin yerleşme yolunda olduğu görülür. Siyasal Avrupa'ya giden yol, yeniden açılmıştır.

La Haye bildirisinin 15. şıkkının uygulanmasıyla, dışışleri bakanları, her birinin kendi bakanlığından gelen siyasal işler müdürlerinden oluşan bir yüksek memur komitesi kurular ve komite teklifler şekillendirmekle görevlendirilir. Komite başkanlığı görevinde bulunan Belçikalının adıyla anılan Davignon raporu, bakanlarca 27 Ekim 1970'de onaylanır. Daha nce Avrupa parlamentosuna sunulmuş ve bu teşekkül de, bir iki noktada ışlahını sağlamıştır.

2. Davignon Raporu :

Raporun hedefi, "muntazam bilgi ve görüşmeler sayesinde, büyük milletlerarası siyasal sorunların karşılıklı olarak, daha iyi anlaşılabilmesini sağlamak ve görüşleri düzenleyerek, tutumları ayarlayarak ve mümkün görüldüğü veya arzulanır olduğu takdirdeki hallerde, ortak eylemleri kolaylaştırarak, ye devletler arasındaki bağlılığı güçlendirmektedir." Demek ki rapor, dış siyaset alanına, karşılıklı bir bilgi edinme ve iştişarede bulunma sistemini yerleş-tirmektedir. Fouchet planından farklı olarak savunma ve kültür sorunları safdışı bırakılmıştır. Savunma sorunlarının yokluğu, NATO'yu 1966'da terketmiş olan Fransa ile beş ortağı arasındaki çelişkiyi dile getirir.

Antlaşma altı ayda bir, dışışleri bakanlarının toplantı yapmalarını öngörür. Bu toplantılar icabında, devlet veya hükümet başkanları arasında bir toplantı halinde de yapılabilirler.

Dışışleri bakanlıkları siyasal işler müdürlerinden oluşan siyasal komite, – bunlar, Davignon raporunu kaleme alanlardır – yılda dört kere toplanır. Rolü, bakanlar kararlarını hazırlamak ve alınan kararların icrasını sağlamaktır.

Sistemin tümüne demokratik hava vermek için, bakanlar kurulu faal başkanının, yılda bir Avrupa Parlamentosu genel durumunu rapor edeceği karara bağlanmıştır. Üstelik, altı ayda bir yapılacak bir seminere, altı bakanla, bu meclisin siyasal işler komisyon yeleri katılacaklardır.

Büyük Britanya, Danimarka, İrlanda ve Norveç siyasal görüşmelere ortak olarak katılırlar. "Altı"lar toplantısından sonra, "onlar"ın bakanları toplantı yaparlar. İlk safhada, bu ikinci toplantının amacı, sadece ortaklığa namzet dört ülkeyi olup bitenlerden ve icabında, alınan kararlardan haberdar etmektir. 22 Ocak 1972'de katılma antlaşmasının imzalan-masından sonra drtler, Davignon "klübüne" tam olarak kabul edilirler. Büyük Britanya, 15 ve 16 şubat tarihinden itibaren, yüksek memurlar komitesi toplantılarına katılır. Dani-marka, İrlanda ve Norveç bu işi 11 ve 12 Nisan tarihlerinden itibaren yaparlar. "On"lu ilk toplantı, 28 Mayıs 1972'de yerilir.

Fouchet planı, belirli bir devamlılık arzeden ortak müesseselerin kurulmasını arzuluyordu: Siyasal komisyonlar, parlamento, bakanlar kurulu veya devlet ve hükümet başkanları kurulu. Bu müesseseler, oybirliği zoru dahi olsa, karar almak için hazırlanması olacaktı. Davignon raporunda durum böyle değildir. Her devlet, gündeme kayıt edilerek konuları teklif edebilir. Fakat, görüşme zorunluğu kaydı yoktur. Bu nedenle, bir anlaşma kararı alınmamıştır ve yaslanmamıştır. Söz konusu olan, sadece bazı diplomatik alışkanlıkların, geleneklerin başlatılması, yerleştirilmesidir. Gene de rapor, iki yıllık bir süre içinde, yani 1 Ocak 1973 tarihinden önce edinilen tecrübeler gözönünde tutularak, görüşme mekanizmasının yeni baştan düzenlenmesini istemektedir.

3. Davignon Raporunun Uygulanması :

Kasım 1970'den itibaren, bakanlar seviyesinde toplantılar, öngörölmüş olan tempoyla yer alırlar. Görüşmelerde, çeşitli konular ele alınmıştır: orta doğuyla ilgili ortak bir siyasetin tanımlanması, Avrupa emniyet ve işbirliği konferansının hazırlanması ve 1973 için öngörölmüş olan işbirliğinin programı, Pakistan'da durum, Bangladeş'in tanınması, Akdeniz siyaseti, Doğu-Batı ilişkilerinin ekonomik yönleri, Amerika Birleşik Devletleriyle ilişkilerde, parasal gelişmeler ve bu ülkenin Sovyet Rusya ile yakınlaşması sonucu olarak değişen durum karşısındaki yeni ortak tutumun ne denli olması icap edeceği ve son olarak, Paris "zirve" konferansının hazırlanması.

Sözü edilen ilk iki konu, açıkça, gündemin büyük kısmını doldurmuştur. (Orta Doğu ve Avrupa emniyet ve işbirliği konferansı).

A) ORTA DOĞU HAKKINDA BİLDİRİ : – Orta doğu çatışmasıyla ilgili olarak bakanlar, Paris'teki oturumları sırasında, bir rapor hazırlamışlar ve bunda izledikleri tutumların bir yakınlaşmasını oldurmayı başarmışlardır. Bu rapor, kamuoyuna açıklanmamıştır. 14 Mayıs 1971 tarihli bildirilerinde, "altı"lar, Birleşmiş Milletler Güvenlik Kurulunun 22 Kasım 1967 tarihli kararından yana olduklarını bir daha ifade ederler. Bu raporun kıymeti nedir? Alman Dışişleri Bakanı Scheel, Alman Meclisinin 19 Temmuz 1971 tarihli oturumunda, bunun "yapıcı görüşleri" dile getirdiğini söylerse de, basit bir iş belgesi niteliğinde olduğunu da sözlerine ekler. Bu bulge hazırlayıcı niteliktedir. Ve bu nedenle bakanlar, siyasal komiteyi, "çalışmalarını sürdürmek, tamamlamak ve ikinci bir raporu kaleme almakla" görevlendirilmişlerdir.

Maurice Schumann'a göre, rapor "ortak bir düşüncenin ifadesidir."

Ancak Fransız bakanla, Alman bakan, raporu aynı açıdan görmezler herhalde. Üstelik, ortak bir düşüncenin ifadesiyle, ortak bir siyasetin tanımlanması arasında muazzam ayrılıklar vardır.

Dördüncü toplantıları sırasında (28 Mayıs 1972) bakanlar, Belçika'nın bir teklifi üzerine, mültecilere yardım sorunu üzerinde durmuşlardır. Bu "programın" etüdü, Avrupa Ortaklığı Komisyonuna verilmiştir.

B) AVRUPA EMNİYET VE İŞBİRLİĞİ KONFERANSININ HAZIRLANMASI : – Avrupa emniyet ve işbirliği konferansı, esasında, 1954'te Sovyetler tarafından yapılan ve o tarihten beri daima tekrarlanan bir teklife dayanır. İkinci dayanağı, Atlantik Antlaşmasının 1968 tarihli bir bildirisi. Bunda, karşılıklı olarak güçlerin azaltılması ve dengelenmesi için görüşmelerin yapılması istenir. Hazırlık safhası Helsinki'de 22 Kasım 1972'de başlayan konferansın gündemi, üç kısımdan oluşacaktı: Emniyet, ekonomi ve kültürel temaslarla alış-verişler (kültür değişimleri). Oysa, güçleri azaltmak söz konusu olduğundan, savun-

mayla ilgili görüşmelere karşı ilgisiz kalınmış, askerî konuların tartışılmasına geçilmemiş, bunlar, 1973 yılı başında yapılması öngörülmüş iki blok arasındaki paralel görüşmelere bırakılmıştır. Dolayısıyla, Avrupa, kendisini esas itibarıyla ilgilendiren bir tartışmadan bu şekilde uzaklaştırılmıştır.

Ancak, Avrupa emniyet ve işbirliği konferansı, "dokuz"lu bir siyasal düzenlemenin tecrübe tahtası olacaktır.

Bu konferansın hazırlığı, Davignon raporunun uygulanmasıyla yerelen toplantılar sırasında, görüş değiş-tokuşuna konu olur. Bu toplantılar, üye devletlerin, konferansın ekonomik yönleriyle ilgili ortak bir görüşe varabilmelerine yaramıştır. Bu konuyla ilgili olarak, Avrupa Ortaklığı Komisyonunun çalışmalarına katılması istenmiştir. Siyasal komitenin raporuna gerekli unsurları o tedarik edecektir fakat nihai belgenin bu kısmının yazarı olarak gözük-meyecektir.

Bu çetrefillikler, "dokuz"ların, ortaklık icraatına dökülmeden dış siyasetleri hakkında istişare etmelerinin ne denli zor olduğunu anlatırlar. Davignon usulünün hükümetlerarası niteliğini devam ettirmek için sarfedilen çabalara rağmen, mantık kadar, pratik zorluklar da, bakanlar seviyesinde birçok toplantıdan sonra, Brüksel'deki müesseselere başvurma zorunluğunu kaçınılmaz hale getirirler.

Kazanılan tecrübe göstermektedir ki, Davignon raporu istenen ortak icraatı olurduracak dinamizmi haiz değildir. Elçi Davignon'un kendisi de, "bu ilk çabanın, ortaklığın daha şimdiden erişmiş olduğu olgunluk seviyesine uygun olmadığını" teslim eder. Zaman doldurmaya yaramış olan bu çözümlemenin tek olumlu yönü şu olmuştur ki, Büyük Britanya'yı, Danimarka'yı ve İrlanda'yı tedricen, siyasal birlik çabalarına ortak etmeye yaramıştır.

III - PARİS "ZİRVESİ" (19-20 Kasım, 1972)

Paris'te yeni bir "zirve"nin yapılması, bir Fransız girişiminin sonucudur (19-20 Kasım 1972). Ortaklığın altı üye ülkesi ve 1 Ocak 1973'te ortaklığa girmeye hazırlanan Büyük Britanya, İrlanda ve Danimarka'yı bir araya getirmiştir. Ortak Pazar Komisyonu, "zirve"nin hazırlanması çalışmalarına katılmıştır. Kendi uzmanlığına giren sorunların hazırlanmasını üstüne almıştır. Aynı şartlar altında, konferans çalışmalarına da katılacaktır.

Konferansın hazırlık çalışmaları, birçok hükümetin siyasal işbirliğiyle ilgili teklifler yapmalarına vesile olmuştur. Katılan devletlerin tutumlarını ve konferansın sonuçlarını anlatmadan, bunların nice olduklarını anlatmak gereklidir.

1. Siyasal İşbirliği Konusunda ve Ortaklık Müesseselerinin Güçlendirilmesiyle İlgili Teklifler :

A) *SIYASAL İŞBİRLİĞİ* : - Almanya, dışişleri bakanları oturumlarını hazırlamakla görevli bir sekreterliğin kurulmasını teklif etmiştir. Gerçekten, bir altyapının bulunmasına gerek vardır. Sekreterlik, sonradan gelişecek bir ortaklık müessesesinin nüvesini olurdabilecektir. Fransız hükümeti, bu sekreterliğin Paris'te bulunmasını ister, diğerleri bunu reddeder. Kendilerince, Brüksel daha uygundur. Müesseselerin çoğu oradadır ve bir yayılmayı önleyerek etkinliğin devamını sağlamak isterler. Sekreterliğin, esnek bir örgüt olarak kalması esastır.

B) ORTAKLIK MÜESSESELERİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ: – İlgili varolan müessese-lerin biraz daha ıslah edilmesinden öteye gidilmeyeceği, daha hazırlıklardan belirlenir. Parlamentonun önemini artırmak gerekli görülür. Bakanlar kurulu çalışma sistemi ıslaha muhtaçtır. Avrupa p̄lamentosunun dolaysız genel seçimle seçilmesini örgütlemek veya komisyon lehine, müessese dengesini bozmak sözkonusu değildir. Dolayısıyla, bu dar çerçeve içinde, köklü reformların yapılması yerine, sözkonusu olan, belirli ayarlamaların gerçekleştirilmesidir. Bunların bir antlaşma revizyonu ile sonuçlanmaları sözkonusu değildir. Üç ülkenin yeni katılmasıyla, zaten bu işin yapılması ertelenmiş görünür. Parla-mentonun durumuyla ilgili olarak, C.E.E. Komisyonunun isteği üzerine, Hukuk Fakülte-lerinden gelen 14 profesör, Dekan Vedel'in güdümü altında hazırlanan ve Nisan 1972'den beri dağıtılan raporu, görüşmeye katılanlar ellerinde bulundurmaktadırlar. "Vedel" raporu Avrupa Parlamentosu yasam yetkilerinin genişletilmeleri gerektiği görüşündedir. Parla-mento, bakanlar kuruluyla ortak karar alma yetkisini haiz olacak ve bu yetkiyi, önemli sorunlarda kullanacaktır. Hükümetler tarafından seçilen komisyon başkanlığına getirilen kişi, parlamento tarafından onaylanacaktır.

Ayarlama unsuru olarak, 21 Haziran 1971'deki basın toplantısı sırasında, Başkan Pompidou, her hükümetin bir Avrupa işleri bakanı veya sekreterini görevlendirmesi ve böylece, Ortaklık Kurulu çalışmalarının daha etkin hale getirilmelerini teklif eder. Bu fikre katılan Başbakan Brandt, sözkonusu bakan veya sekreterlerin, Brüksel'de toplu bir sekreterlik meydana getirmelerini teklif eder. Kurulu yan çalışmalarından kurtaracak ve dosyaların daha iyi hazırlanmasını temin edecektir.

2. Konferans Öncesinde Çeşitli Devletlerin Durumu ve Tutumları :

Yeni bir "zirve"nin yapılabilmesi için yeralan çalışmalar sırasında, çeşitli katılanların durum ve tutumları dile gelmektedir.

A) FRANSIZ POLİTİKASI: – Fransa, de Gaulle'cü diplomatik görüşlerin güçlenmesini ve dış siyasette başarılı olmayı istemektedir. Hükümetlerarası işbirliği konusunda ısrarlıdır. Avrupa'nın bağımsız kalmasını savunmaktadır. Özellikle, ABD'nin baskısından kurtulması sözkonusudur. Fransa'nın atom gücüne sahip olması, bağımsızlığını sağlama yönünden kaçınılmaz zorunluktur. Fransa, Avrupa siyasetinde liderlik durumunu muhafaza ettirmeye kararlıdır. Ve tabii sorun, bu ilkelere bağlı bir Fransa'nın ne dereceye kadar ortaklarına yaklaşmaya hazır olacağını saptamaktır.

B) "BEŞ"LER: – Federal Almanya, Belçika, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda, konfederasyonun ilk adım olacağını, sonunda federasyona gitmenin kaçınılmaz zorunluk olduğunu savunurlar. Demokratik denetim altında ortak bir hükümet nihai hedeftir. Onlarca NATO lüzumludur ve yerine hiç bir şey geçemez. Tersine, NATO'nun güçlendirilmesi gerekmektedir.

Ancak Büyük Britanya'nın katılmasıyla, Fouchet planının canlandırılması ve doktrin kavgalarından da vazgeçilmesi gerekecektir.

C) YENİ KATILANLAR: – Büyük Britanya hariç, yeni katılan devletler, siyasal işbirliğiyle ilgili görüşlerini resmen bildirmemişlerdir. Büyük Britanya bu konuda temkinli davranmıştır. Kesin olarak, Ortaklık Komisyonunun, teknik bir rol oynamaktan ileri gitmemesi kanısında direnir ve NATO'yu savunur.

Yeni katılanlar, her yönden kendilerini güçsüz hissettiklerinden, temkinli davranmayı tercih etmişlerdir. Ve gelecekteki tutumlarıyla ilgili öngöründe bulunmak, o anda yersiz görülür.

3. Paris "Zirve"sının Siyasal Birlik Planı ve Ortaklık Müesseselerinin Güçlendirilmesi Alanında Oldurduğu Sonuçlar :

Konferans, ortaklığın gelişmesindeki gelecek safhaların tarih sıralarını saptayarak, önemini sıvırtır ve belirtir. Ekonomik ve parasal birliğin gerçekleştirilmesi, bir Avrupa parasal işbirliğinin yaratılması, sosyal eylem programının saptanması, bölgesel politika, sınıl politika, bilimsel ve teknolojik politika, enerji politikası, Üçüncü Dünyaya yardım politikası ve doğu ülkeleriyle ortak bir ticaret politikasının saptanması, sözkonusu ana safhalardır. Oysa, siyasal birlik konusunda elde edilen sonuçlar gayet mütevazıdır. Geçmiş iki yıl boyunca yapılmış olan tekliflerden hiç birine dikkat edilmemiştir. Sadece, Davignon raporu kadrosu dahilinde, "dışişleri bakanlarının, yılda iki yerine, yılda üç kere buluşacakları" öngörülür. Bunlar 30 Haziran 1973'e kadar, siyasal işbirliğini ıslah etmeye yarayacak metodlarla ilgili bir ikinci rapor hazırlayacaklardır. Şunu hatırlatmakta fayda vardır ki, Davignon raporunda, bu ikinci raporun 1 Ocak 1973'te hazır olması öngörülmüştü.

Ortaklık müesseselerinin güçlendirilmesiyle ilgili hiç bir dakik tedbir öngörülmemiştir. Bakanlar Kurulunda karar alma mekanizmasının ıslahı ve parlamento denetleme yetkilerinin genişletilmesiyle ilgili hiç bir dakiklik veya yenilik yoktur. Bu çeşitli noktalarla ilgili karar ertelenmiştir. Ancak erteleme, sonradan yapılacak ıslahat ve gerçekleştirilecek ilerlemelere açık kapı bırakacak şartlar altında yapılmıştır. Şöyle ki :

"Devlet veya hükümet başkanları, ortaklık müessese ve bünyelerinin yararlı olduklarını saptamışlardır. Fakat karar alma usulleriyle müesseseler mekanizmasının, yetkinliklerini artıracak şekilde ıslaha muhtaç olduklarını takdir etmişlerdir.

"Ortaklık müesseseleri ve gerektiğinde, üye devletler hükümetlerinin temsilcileri; ekonomik ve parasal birliğin gerçekleştirilmesinin birinci safhası sonuna varmadan, 1 Mayıs 1973'ten önce, komisyon tarafından sunulması gereken rapora dayanarak, (21 Mart 1971 tarihli karara uyumlu) ortaklık müesseseleriyle üye devletleri, bir ekonomik ve parasal birliğin, iyi çalışmasına gerekli safâhiyet ve yetkilerin dağıtımına ilişkin tedbirleri saptayarak, yaşamakla görevlendirilmişlerdir.

"Roma Antlaşması 138. maddesi uyarınca, genel seçimle görevine oturtulacak Avrupa Parlamento Meclisinin denetleme yetkilerini güçlendirmeyi ve çalışması şartlarının ıslahına katkıda bulunmayı arzulayan devlet veya hükümet başkanları, 22 Nisan 1970 tarihli Ortaklıklar Kurulu kararını teyid ederler; kurul ve komisyonu, bu güçlendirmeyi olduracak ve kurul kadar komisyonun da meclisle ilişkilerini ıslah etmeye dönük pratik tedbirleri, hiç ara vermeksizin almaya davet ederler.

"Kurul, 30 Haziran 1973'ten önce, karar alma usullerini ve ortaklık eylemini ıslahı hedef tutan pratik tedbirler alacaktır."

Konferans sonunda yayınlanan bildiri, siyasal birliğin gerçekleştirilmesi tarihi olarak en geç 1980'i kabul eder görülen bir şekilde biter :

"Devlet veya hükümet temsilcileri, şimdiye kadar imzalanmış antlaşmaların hepsine riayet ve hürmet ederek üye devletler ilişkilerinin tümünü, içinde bulunduğumuz on yıl sona varmadan, bir Avrupa birliği olduracak şekilde değiştirmeyi kendilerine hedef tutmuş

olduklarından, ortaklık müesseselerinin, 1975'ten önce, sonradan yapılacak bir zirve konferansına sunulacak, bu konuyla ilgili bir rapor hazırlamalarını, sözkonusu müessese-lerden rica ederler."

Bu denli bir ilke beyanının küçümsenmemesi gerekir. Ancak dakik olmaması yüzünden, tüm noksan ve kusurları örtebilecek niteliktedir. Birleşik Avrupa müesseseleri nice olacaklardır? Yönelimi ve dış siyaseti nice olacaktır? Bu sorunlar askıda kalmıştır. Ancak, genel kanı şudur ki, dokuz devletin yaklaşması artık kaçınılmaz bir olaydır ve tedricen, millî politikaların katılıklarını yenmektedir.

S O N U Ç :

Avrupa Kömür ve Çelik Ortaklığı kadar, Avrupa Savunma Ortaklığını kapsayacak ve ona hâkim olacak bir Avrupa Siyasal Birliğini yaratmak girişimi, herhalde fazlasıyla erken başlatılmıştır. Bu, Doğu ve Batı arasındaki gerginliğin yumuşamasıyla meydana gelen milletlerarası konjonktürün öldürdüğü değişikliklere dayanmamıştır. 1954'te, Avrupa ordusu projeleri, akıma karşı gider görünüyordu.

Konfederal esinimli Fouchet planı, amaçlarının boşa gideceğini sanan federasyon taraftarları tarafından başarısızlığa uğratılmıştır. İngiliz katılımı ve Avrupa'nın kişiliği sorunları engelleme yaratmışlardır.

Siyasal birlik sorunu bugün, 1962'den bu yana en uygun şartlar altında ele alınmış bulunmaktadır. Büyük Britanya'nın ortaklıklara katılımı, Fransa'nın beş ortağın son kuşuklarını gidermiştir. Üstelik, Britanya'nın katılımıyla, en azından ilk zamanda, milletlerüstü bir proje olarak bir antlaşma gerçekleştirme olanakları yoktur. Bu metoda karşı İngiliz çekingenliği, 1949'dan bu yana kendini fazlasıyla hissettirmiştir. Son olarak, bundan önceki başarısızlıkları büyük çapta izah eden fikir ayrılıklarını olduran doktrin farklarını asgariye indirerek önemsememe yolunda halen başgösteren eğilim, karşılıklı tavizlere yolaçması şartıyla, ümit verici bir belirtidir.

Halen "on"lar arasındaki siyasal işbirliğinin ana kısmını olduran her seviyedeki devrese toplantılar, Fouchet planınca öngörülen usule yakındırlar. Başbakan Brandt tarafından teklif edilmiş siyasal sekreterlik, 1960-1962'de öngörülmüş siyasal komisyonu hatırlatır. Ancak, o tarislerdeki Fransız teklifleri bu kadronun dışına çıkıyorlardı. Esasında, ilgili ülkelerin hepsinde referandum yapılmasını öngörüyorlardı. Yerleştirilmiş müesseselere bir parlamento dahildi ve bağımsız hareket serbestisi yerine, belirli bir devamlılığın sağlanmış olması emniyetinde görüyorlardı.

Avrupa Siyasal Ortaklığı ve uyandırmış olduğu büyük ümitlerden, Davignon raporunun bekleme safhasındaki, siyasal birlik projelerinin, müesseseler yönünden yıprandığı devamlı olarak görülür. Birlik fikri, devletler için gittikçe daha zorlayıcı olan formüllere doğru kaymaktadır. Avrupa fikri öncülerinin imanlı tutumlarıyla, fikirlerinden gelen tohumu, toplumsal ve siyasal gerçek kadrosuna yerleştirmeye çabalayan işlemlerin yorucu ağır ilerlemeleri arasındaki fark göze çarpar.

Üstelik, Fouchet planında, savunmadan söz ediliyordu. Oysa bugün, sadece dış siyasetin lafı geçmektedir. Savunma alanında, yakın bir gelecekte bir yakınlaşmanın gerçekleşmesini beklemeyecek kadar güçlü bir muhalefet akımı vardır. Dolayısıyla, çok muhtemeldir ki, bu alan, bir süre için, siyasal birlik uygulama sahası dışında tutulacaktır.

Oysa, iki yıldır Davignon raporunun uygulamasıyla ilgili olarak sürdürülegelen görüşmeler göstermişlerdir ki, dış siyasetler arasında varolan görüş farklarını birkaç noktada ortadan kaldırmaya olanak vardır. Ve ortak çözümlemeler harekete geçirilebilir. Arda kalan iş, bu sonucu olduracak aleti yaratmayı başarmaktır. Hükümetler, kararlarını denetlemekten vazgeçmeye hazır görülmemektedirler. Fakat, görüşme ve işbirliği mekanizmalarının geniş çapta islah edilmesi olanakları verilmiştir.

Ekonomik ortaklık, özkaynaklarına sahip olacak, Avrupa Parlamentosunun denetleme yetkileri ona göre artırılacak ve bu, 21 Nisan 1970'de alınan kararlara uygun olacaktır. Ortak Pazarın gelişmesiyle, hareket serbestisi tedricen azalacak ve böylece, her hükümetin egemenliğinde de mukabil azalmalar olduracaktır.

Bu daha şimdiden birçok kararla ilgili olarak ve özellikle ziraî ürün fiyatları sözkonusu olduğunda belirgin olmaktadır. Yarın, ekonomik ve parasal birlik projesi şekilleneceği zaman, aynı durum, çok daha ileri derecede meydana gelecektir. Dolayısıyla, ekonomik yapıda gerçekleştirilecek ilerlemeyle, siyasal Avrupa'nın içinde tutulduğu zafiyet arasındaki çelişki, gittikçe büyüme eğilimini gösterecektir.

Çelişkiden ticaret siyasetindeki aykırılığa geçilir: C.E.E. antlaşması 9 ve 113. maddeleri ve 16 Aralık 1969 tarihli Bakanlar Kurulu kararı uyarınca, üye devletler, 1 Ocak 1973'ten itibaren ortaklık usûllerine uymaksızın ticarî antlaşma pazarlıkları sürdürme hakkını haiz değildirler; bu sahada antlaşma gerçekleştirmek, ortaklık organlarına ve özellikle komisyona kalmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri kadar, Doğu Avrupa ülkeleriyle hazırlanmakta olan büyük görüşmelerde, ortaklık, tüm üye ülkeler adına hareket eden bir birlik olarak davranmalıdır. Bu şekilde, ekonomi ve ticaret alanlarında Roma Antlaşmasının uygulanmasıyla, bazı imalî eğilimlerle ilgili olarak, şimdiden antlaşmaya varılmış olduğunu teslim dışında, önceden bir ortak dış siyasetin kaba eğilim ve yönelimleri saptanmış olmaksızın, Avrupa dış siyaset unsurları yerleştirilmiş olacaktır. Ortak bir ticaret siyasetinin geliştirilmesi, ortak bir dış siyasetin yerleştirilmesini gerektirir. Ve bu yapılmazsa, büyük zorluklarla karşılaşılabilir. Çünkü, çağımız dünyasında, siyasetle ekonomi görüntüleri, karşılıklı olarak birbirlerine bağılıdır.

Bu nedenle, siyasal tamlaşma derecesinin, ekonomik alanda uygulanmakta olan tamlaşmadan çok daha düşük seviyede yeralacağı, daha şimdiden kesinlik kazanmaktadır. Ekonomik tamlaşma işbirliği, bugün Avrupa'nın gelecek gelişmesinin en iyi garantisi olarak görünmektedir. Bu nedenle, müesseseler yönünden, daha az ilerlemiş usuller seviyesinde bir ayarlamayı engellemek önemlidir. Dolayısıyla, ekonomik birlik, siyasal birlikten bağımsız olarak gelişmeye devam etmelidir.

Siyasal birliği gerçekleştirme işine, en düşük ortak payda seviyesinde başlanması, müessif olabilir. Ancak işe, nerelerden çıkarak başlanmış olduğu gözönünde bulundurulur, rastlanılan zorluklar hesaba katılırsa, bu sonuç hiç de küçümsenemez. Çok yönlü görüşmelerin güçlenmesinden oluşabilecek dinamik kuvvet yabana atılmamalıdır. Ortaklığın tek sesle iradesini duyurması gereğinin doğurduğu akımın gücü de önem taşır. Kendi güçlerini hissettirme alışkanlığını kazanmış olan devletler, bunun hasretini çekerler ve çoğu kez, yeni baştan bunu yapma imkânlarına kavuşmanın yollarını ararlar. Oysa, siyasal Avrupa,

güçlü bir kurguya sahip çıkmazsa, millî çözümlemeler rutinine gerçek bir alternatifle cevap verme olanağından yoksun kalır. Bu faktörler, siyasal birliğin müessese – veya anayasal – problemlerini artık ertelememe sonucunu doğuracaklardır.

Bağımsız, istikrarlı, etkin yetkilerle silâhlanmış Avrupa müesseselerinin yaratılması, dolayısıyla, tedricen, ayrımlar azaldıkça ve siyasal bir ortaklığın çıkarları daha belirgin oldukça kendini kabul ettirecektir.

Büyük kararlar ve küçük adımlarla ilerleyen siyasetler, aynı noktaya varırlar. Bu da Avrupa Siyasal Birliği müesseselerinin tanımlanmalarını gerektirecek olan noktadır.

**İŞ İDARESİ, REKLÂMCILIK, PAZARLAMA KONULARINDA
BUGÜNE KADAR YAYINLANAN ESERLER :**

No.	Eserin Adı	Yazarı	Çeviren	Yayın Tarihi
1	Çalışmanın İlmî Organizasyonu ve İŞ İDARESİ	Roland Caude	Süheyl Gürbaşkan	Mart 1971
2	"S.Y.R." Satış Yerinde Reklâm	Maurice Cohen	Süheyl Gürbaşkan	Nisan 1971
3	Satıştan Sonra Servis	J. Ziller	Taner Çelensü	Mayıs 1971
4	Piyasa İncelemeleri	Y. Fournis	Taner Çelensü	Haziran 1971
5	Endüstri ve Marketing	Nihat Güvenal	—	Temmuz 1971
6	Yöneticileri Yetiştirme Metodları	G. Berger	Süheyl Gürbaşkan	Ağustos 1971
7	Reklâm ve Rekabet	Jules Backman	Gürsan F. Şeyhun	Eylül 1971
8	Pazarlama Psikolojisi	Robert Toubeau	Süheyl Gürbaşkan	Ekim 1971
9	Yeni Mamûl Tanıtımı	R. Leduc	Taner Çelensü	Kasım 1971
10	İşyerinde Yönetimin Denetlenmesi	M. R. Williams	Gürsan F. Şeyhun	Aralık 1971
11	Üretim Plânlaması	P.H. Lowe	Ayşenur Ökten	Ocak 1972
12	Kâr İçin Pazarlama	L. Hardy	Süheyl Gürbaşkan	Şubat 1972
13	Otomatikleşme Çağı	Leon Bagrit	Ayselî Usluata	Mart 1972
14	İşletme ve Yönetim	Philippe de Wott	Süheyl Gürbaşkan	Nisan 1972
15	Uzun Vâdeli Öngörü ve Strateji	Christophe Dupont	Süheyl Gürbaşkan	Mayıs 1972
16	Organizasyonların Gelişmesi	Pierre Morin	Süheyl Gürbaşkan	Haziran 1972

17	Satış Promosyonu Politikası	Maurice Cohen	Süheyl Gürbaşkan	Temmuz 1972
18	Elektronik Bilgi - İşlem	Peter C. Sanderson	Ayseli Usluata	Ağustos 1972
19	Satınalma ve İkmal Stratejisi	J. Danty - Lafrance	Süheyl Gürbaşkan	Eylül 1972
20	Halkla Münasebetler	C. Lougovoy	Süheyl Gürbaşkan	Ekim 1972
21	İşletmelerde Organizasyon	G. Pedraglio	Süheyl Gürbaşkan	Kasım 1972
22	Plânlı Pazarlama	Ralph Glasser	Ayseli Usluata	Aralık 1972
23	Yaratıcılık Nedir	P. Bessis - H. Jaqui	Süheyl Gürbaşkan	Ocak 1973
24	İş İdaresi Denetimi	Jean Meyer	Süheyl Gürbaşkan	Şubat 1973
25	Satış Görüşmeleri	Paul Lavaud	Süheyl Gürbaşkan	Mart 1973
26	Geleceğin Reklâmcılığı	D. S. Cowan - R. W. Jones	Taner Çelensü	Nisan 1973
27	Mall Bünye Analizi	Yılmaz Karakoyunlu	—	Mayıs 1973
28	Televizyonun Etkileri	Halloran - Masson	Ayseli Usluata	Haziran 1973
29	Ücretlerin Saptanması ve Dengelenmesi	E. Krebs - P. Fadeuilhe	Süheyl Gürbaşkan	Temmuz 1973
30	Pazarlamada Yenilik Araştırmaları	Théodore Levitt	Süheyl Gürbaşkan	Ağustos 1973
31	Teşebbüslerde Gelişme Sorunları	Robert de Ravel	Süheyl Gürbaşkan	Eylül 1973
32	Televizyonun Gerçek Gücü	Norman Swallow	Ayseli Usluata	Ekim 1973
33	Türkiye'de Bankacılık	Teoman Yazgan	—	Kasım 1973
34	İşletmelerde Prodüktivite-Rantabilite İlişkileri	Münir Kutluata	—	Aralık 1973
35	Tüketim Psikolojisi	Michel Fustier	Süheyl Gürbaşkan	Ocak 1974
36	Sosyalist İşveç ve Hür Teşebbüs	Louis Armand	Süheyl Gürbaşkan	Şubat 1974

Genel Satış ve Ödemeli İsteme Adresi :

İstanbul Reklâm Sitesi

Cağaloğlu - İstanbul

{Avrupa Siyasal Birliği} adlı bu eseri,
Paris Üniversitesi Hukuk ve Ekonomi
öğretim görevlilerinden Jean-Claude Masclet yazmış;
Av.Dr. Süheyl Gürbaşkan dilimize çevirmiştir.

Kitabın kapak ve formalar baskısı mart 1974'te
İSTANBUL REKLÂM ofset tesislerinde yapılmıştır.

Fiatı 20 TL.